

د ۱۴۴۳ هـ ق کال
د صفر المظفر میاشت
د ۱۴۰۱ هـ ل کال
د سنبلې او میزان میاشت

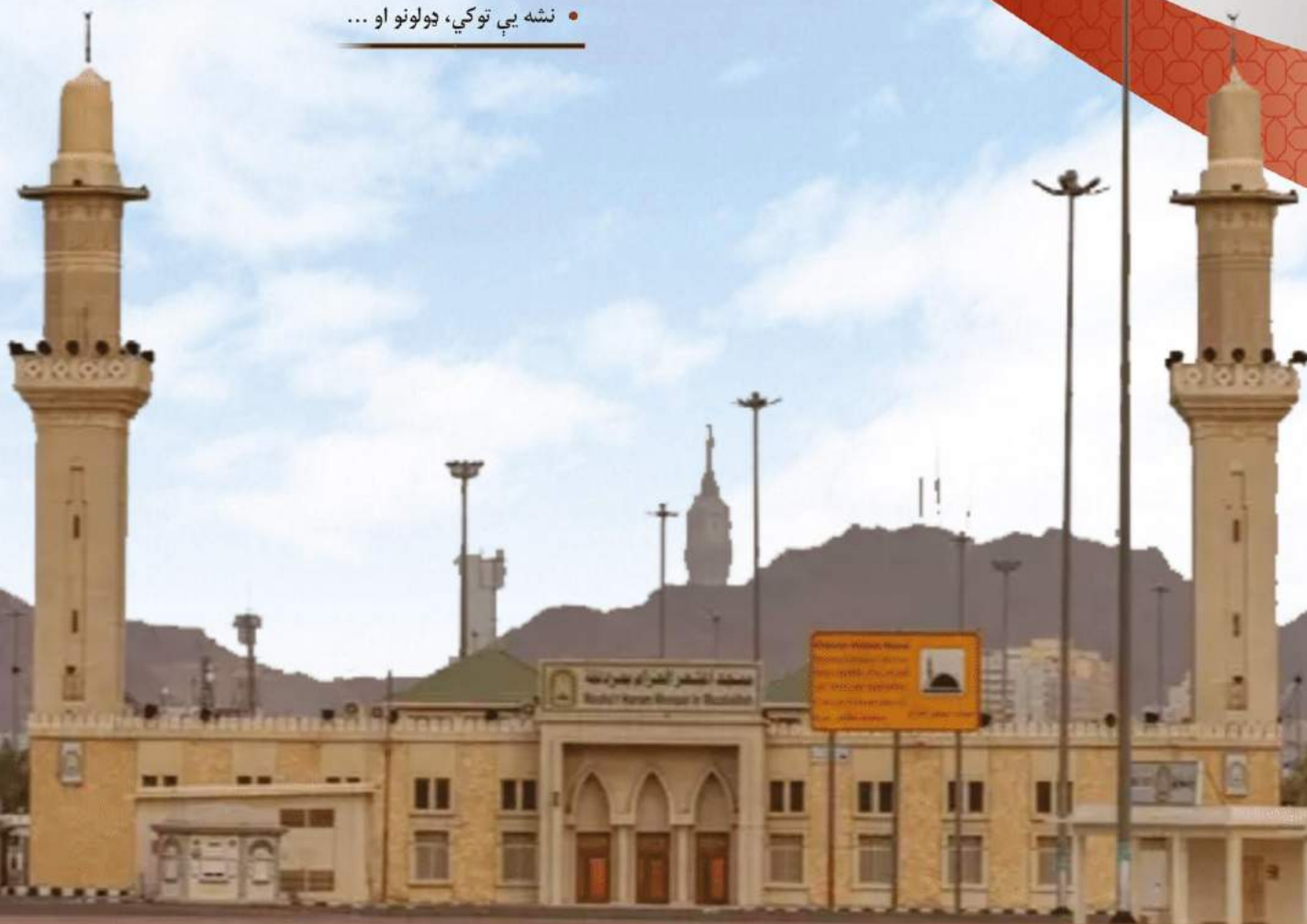
پیام حق

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی و سیاسی

ځینې ځانګړي مطالب

- د حکومت د اطلاعاتو او درسنيو په مرکز...
- د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د تېر یو کال لاسته راوړنې
- اضرار فساد اداری از دیدگاه اسلام
- د اسلام مقدس دین له نظره یتیمانو او...
- آثار و نتایج اخوت اسلامی در ...
- نشه یې توکي، ډولونو او ...

مسجد مشعر الحرام - مزدلفه

د بنو اخلاقو څښتن

● عَنْ أَبِي ذَرِّضِيٍّ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَاتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ؛ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ (جامع الترمذي)

له ابو ذر رضي الله عنه څخه روايت دی، چې: نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: له الله تعالى نه په هر ځاي ويره لره، په بدی پسې له پرې مبتلا شوې نیکی ترسره کوه ، دا بدی له منځه ولري، او له خلکو سره په بنو اخلاقو معامله کوه.

د دې حديث ځینی فوايد

- د الله تعالى حکمونه منل او د هغه له نافرمانی نه ځان ساتل، دپته تقوا وايي او په دې سره انسان دالله تعالى له عذاب نه خوندي کيږي.
- ښه اخلاق دپته وايي، چې دهغو ښه والی په شرعې سره او همدارنگه په سالم عقل سره معلوم وي، د بنو اخلاقو فائده داده ، چې څښتن يې چا ته تکليف نه رسوي، بلکې کوښښ کوي څو نورو خلکو ته گټه ورسوي، د چا لخوا چې ورته څه تکليف ورسپري صبر پرې کوي .
- په نیکو اعمالو سره الله تعالى د بنده گناهونه ښی او دا د الله تعالى د مهربانی نښه ده.
- د اسلام دين، ټول انسانان دې ته دعوت کوي ، چې له یو بل سره د ژوند په ټولو برخو کې، په بنو اخلاقو سره معامله وکړي.

● عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَاءِهِمْ [رواه احمد]

له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: په مؤمنانو کې د کامل او پوره ايمان څښتن هغه څوک دی، چې په هغو کې د ايمان له لوري غوره وي او په تاسو کې غوره هغه دی، چې له خپلو ميرمنو سره ښه وي.

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
۲	سرمقاله/ د صفرې میاشت د زمانې یوه برخه ده چې ... اداره مجله
۵-۳	حاجیانو ته د دوی د اضافه شویو پیسو د بیرته ورکړې ...
۶	د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د تېر یو کال لاسته راوړنې ...
۱۰-۷	اخلاق و اوصاف دعوتگر / قسمت اول استاد محمد شریف رباطی
۱۳-۱۱	نشه یي توکي، ډولونه او ... / دویمه او وروستی برخه محمد نور صدیقی
۱۸-۱۴	فضایل و روش صف بستن در ... / قسمت دوم و آخر عبدالحق حبیبی صالحی
۲۳-۱۹	د اسلام له نظره یتیمانو، فقیرانو ... مولوي فريدالله ازهری
۲۷-۲۴	جایگاه امام العلماء معاذ بن جبل رضی الله عنه مولوي رحيم الله شريفی
۳۰-۲۸	د خطبې ارزښت / لومړۍ برخه مولوي اسرار الحق حکيمي
۳۴-۳۱	اهمیت کار از دیدگاه شریعت مولوي عبدالناصر رقيب
۳۸-۳۵	د بې وزلو خلکو لاسنیوی محمد يوسف صدیقی
۴۰-۳۹	ارزش و اهمیت سلام دادن، در ... / قسمت دوم و آخر استاد سيد نصير هاشمی
۴۴-۴۱	د سلام اچولو فضیلت مولوي محمد اشرف حقاني
۴۷-۴۵	اضرار فساد اداری از دیدگاه اسلام استاد زين العابدين كوشان
۴۹-۴۸	ایمان او په خدای باندې را سخه عقیده معين الدين برهانی
۵۲-۵۰	آثار و نتائج اخوت اسلامی در ... / قسمت دوم و آخر استاد عبدالرازق هدفمند
۵۵-۵۳	مُطالعه او پوهنه / لومړۍ برخه استاد محسن حنيف
۵۸-۵۶	د مخدره اونشه یي توکو په مورد فتوا ریاست مجمع علمی
۶۳-۵۹	کارکردها و گزارش ها خبرنگار مجله

قال الله تعالى:

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى﴾ .

دیني، علمي، تحقيقي، اجتماعي او سیاسي
مياشتنۍ خپرونه

د ارشاد، حج او اوقافو وزیر

شيخ الحديث دكتور نور محمد ثاقب
ترنظر لاندې

د امتياز خاوند: د ارشاد، حج او اوقافو وزارت

مدیر مسئول
مولوی عنایت الله شریفی

سکرتر مسئول
سید مسلم شاه اسدی

هیئت تحریر

- ۱- فضل محمد حسینی
- ۲- مولوی عبدالولی حقانی
- ۳- استاد محمد شریف رباطی
- ۴- مولوی عبدالصبور فاروق
- ۵- سید نصیر هاشمی
- ۶- محمد نور صدیقی

د تأسیس کال ۱۳۷۲ هـ ق مطابق ۱۳۳۱ هـ ل

د مجلې دویمه دوره، شلم کال، شپږمه ګڼه
د ۱۴۴۴ هـ ق کال د صفر المظفر میاشت
د ۱۴۰۱ هـ ل کال د سنبلې او میزان میاشت

د چاپ شمېر: ۲۰۰۰

وړیا ویشل کېږي

د صفرې میاشت د زمانې یوه برخه ده چې هیڅ شومتوب، سپیره والی او بدفالي نه لري

سرمقاله

د صفرې میاشت د دولسو شرعي میاشتو څخه دویمه میاشت ده او د الله ﷻ د هغو مخلوقاتو څخه ده چې انسانانو لپاره یې مُسَخَّره او تابع گرځولې ده، ټول د خیر او شر حوادث او پېښې د الله ﷻ له لوري دي او په دې زمونږ ایمان ده، لهذا نه د صفرې میاشت او نه بله کومه میاشت او زمانه شومتوب او بدفالی ته منسوب کولی شي.

د صفرې په میاشت کې ډیر مبارک غزوات او تاریخي حوادث واقع شوي دي. لکه لومړۍ غزا (غزوة الأبواء) د ابواء نومې ځای غزا، کله چې رسول الله ﷺ مدینې منورې ته تشریف راوړ د دولسو میاشتو له تیریدو وروسته د قریشو او بني ضمره سره د غزوې په هوډ ووت چې د (ودان) نومې ځای ته ورسید بیا وروسته یې بیرته تشریف راوړ، د مکې مکرمې څخه د هجرت پیل، د قطبة بن عامر سریه لیرل په نهم کال، (غزوة ذي امر) په دریم کال، د بني عذرة وفد راتلل په نهم کال، د عمرو بن العاص، خالد بن الولید او عثمان بن طلحه په اسلام مشرف کېدل په اتم کال، د رسول الله ﷺ نکاح له خدیجې سره، د علي بن ابي طالب ﷺ نکاح د فاطمې سره په دویم کال او داسې نور غزوات او شانداره تاریخي واقعات په دې مبارکه میاشت کې واقع شوي دي.

رسول الله ﷺ فرمایلي دي: «الطيرة شرك قاله ثلاثا». (سنن أبي داود) یعنې بدفالي شرک دی دا جمله یې درې ځلې تکرار کړه. دارنگه د رسول الله ﷺ ارشاد دی: «لَا عَدْوَى وَلَا هَامَةَ وَلَا نَوْءَ وَلَا صَفْرَ». [صحيح مسلم د حدیث شمېره: ۲۲۲۰] یعنې د مرض نقلیدل [چې مؤثر حقیقي وگڼل شي] د مرغانو په الوتلو سره بدفالي، ستورو ته د باران نسبت او د صفرې میاشت سپیره گڼل [په اسلام کې] نشته.

بل روایت دی: «لَا عَدْوَى وَلَا صَفْرَ وَلَا هَامَةَ» فَقَالَ أُعْرَابِيٌّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا بَالُ إِبِلِي، تَكُونُ فِي الرَّمْلِ كَأَنَّهُا الظَّبَاءُ، فَيَأْتِي الْبَعِيرُ الْأَجْرَبُ فَيَدْخُلُ بَيْنَهَا فَيُجْرِبُهَا؟ فَقَالَ: «فَمَنْ أَعْدَى الْأَوَّلَ؟». [صحيح البخاري د حدیث شمېره: ۵۷۱۷] یعنې د [هر] مرض نقلیدل، د صفرې میاشت سپیره گڼل او د مرغانو په الوتلو سره بدفالي [په اسلام کې] نشته، یو باندې چې وویل: یا رسول الله! نو د څه وجې څخه زما اوبښان چې په ریگونو کې د هوسیو په څیر [روغ رمت گرځي] نو رنځور اوبښ ورته راشي او د دوی په منځ کې داخل شي هغوی هم مریضان کړي؟ [رسول الله صلی الله علیه وسلم] وفرمایل: نو هغه اول [اوبښ] چا رنځور کړي؟ او هغه څه چې د رسول الله ﷺ څخه د ښځې، کور او آس په هکله سپیره والی مروي دی دهغه معنی دا دی چې که سپیره والی په کوم شی کې وی نو دغو درې شیانو کې به وه. [خطبات الأحكام للعلامة محمد أشرف علي التهانوي]

باید پاملرنه وکړو چې د صفرې میاشت او نورې میاشتې هیڅ بدفالي او سپیره والی نه لري نو مسلمان ته لازم دي چې په الهي مقدراتو باور او ټینګه عقیده ولري او یوازې په الله پاک توکل وکړي ترڅو هره وسوسه یې دفع شي، لکه څرنگه چې ابن مسعود رضی الله عنه فرمایي: «وَمَا مِنَّا إِلَّا، وَلَكِنَّ اللَّهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ». [سنن الترمذي] یعنې مونږ کې هیڅوک داسې نشته چې هغه ته خیال او وسوسه نه ورځي، لیکن هغه الله پاک په توکل سره لري کوي.

له یاد بحث څخه دا نه لایمېږي چې د مرضونو او ځان ساتنې په اړه احتیاطي تدابیر ونه نیسو، بلکې اسلامي شریعت په دې تأکید کوي چې مسلمان دې په هر وخت کې لازم تدابیر او حفاظتي وسائل وکاروي. لکه چې رسول الله ﷺ فرمایي: «لَا تُورِدُوا الْمُمْرِضَ عَلَى الْمُصِحِّ». [صحيح البخاري، د حدیث شمېره: ۵۷۷۴] یعنې مریض [اوبښ او مال] په جوړ [اوبښ او مال] مه وروولی. و صلی الله تعالی علی نبیه محمد و علی آله وصحابته أجمعین.

حاجيانو ته د اضافه شويو پيسو د بيرته ورکړې اعلان او په دې مناسبت د حکومت د اطلاعاتو او رسنيو په مرکز کې په جوړه شوې غونډه کې د ارشاد، حج او اوقافو وزير وينا

د ۱۴۴۴ هـ ق کال د صفر المظفر ۱۳ مه چې د (۱۴۰۱ هـ ش کال د سنبلې له ۱۹ مې سره سمون لري)

د سېرني کال حاجيانو ته ددوی د اضافه شويو پيسو د بيرته ورکولو اعلان وشو، په دې مناسبت د ارشاد، حج او اوقافو وزارت لخوا د حکومت د اطلاعاتو او رسنيو په مرکز کې غونډه جوړه شوه، غونډې ته د ارشاد، حج او اوقافو وزير شيخ الحديث دکتور مولوی نور محمد ثاقب هر اړخيز معلومات وړاندې کړل او ډيره په زړه پورې وينا يې واوروله.

ورپسې يو شمير حاجيانو ته لاس په لاس ددوی اضافه شوې پيسې ورکول شوې، چې دغه کار ډير ښه انعکاس ولاړه او ډير مثبت عکس العملونه وښودل شول او نه تنها د افغانستان په سطحه بلکې د نړۍ په سطحه په عربو او عجمو کې ددې کار ډير تعريف، تقدير او ستاينه وشوه.

د ارشاد، حج او اوقافو وزير حاجيانو ته ددوی د اضافه شويو پيسو په چټکه او شفافه توگه د ورکولو لپاره د عمل کمېټه جوړه کړه چې سملاسي يې په کار پيل وکړ.

اوس ستاسو پام د ارشاد، حج او اوقافو وزير شيخ الحديث دکتور مولوی نور محمد ثاقب وينا ته راگرځوو چې په دغه غونډه کې يې حاضرينو ته واوروله:

الحمد لله وكفى والسلام على عباده الذين اصطفى، أما بعد! فأعوذ بالله من الشيطان الرجيم، بسم الله الرحمن الرحيم
قال الله تعالى: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾

درو او قدرمنو حاضرينو او سامعينو، علماء کرامو، د اسلامي امارت مسوولينو، د ارشاد، حج او اوقافو وزارت منسوبينو، حجاج کرامو او د مطبوعاتو او رسنيو استازو او خبريالانو! السلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

محترمو! نن چې مونږ او تاسو په دې ځای کې را غونډ شوي يو، دغه غونډه او اجتماع په يو خاص مناسبت جوړه شوې

ده، هغه دا چې سېر کال (۱۴۴۳ هـ ق / ۱۴۰۱ هـ ش) د افغانستان اسلامي امارت د ارشاد، حج او اوقافو وزارت تر سرپرستي لاندې د افغانستان حجاج کرامو د حج د فريضې اداء کولو لپاره حرمينو شريفينو ته تشریف يووړ. دا چې

حجاج کرامو څومره مقدار پيسې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت سره جمع کړې وې او بيا ددوی څومره پيسې په دې مبارک سفر او د حج په دې پروسه کې پر دوی مصرف شوې دي؟ مونږ ته له دقيقې محاسبې وروسته دا معلومه شوه

چې د محترمو حاجيانو پيسې له وزارت سره اضافه شوي دي. نو د دغو پيسو د ورکړې د لړۍ د پيل کولو په مناسبت دغه غونډه جوړه شوې ده.

دغه مبارک آيت ﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا﴾ چې ما ستاسو په حضور کې تلاوت کړ، د سورة آل عمران (۹۷) آيت دى. الله ﷻ فرمايي: (وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ) لازم او فرض دى د الله لپاره په خلکو باندې (حِجُّ الْبَيْتِ) قصد کول بيت الله شريف ته (مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا) په هغه چا چې بيت الله شريف ته د ورتگ (بدني او مالي) طاقت ولري؛ ځکه حج بدني او مالي فريضه ده. فريضه کله تنها بدني وي، لکه: لمونځ او روژه، کله يواځې مالي وي لکه: زکات او کله بيا بدني او مالي دواړه وي لکه: حج-حج داسې فريضه ده چې هم پکې بدن په عبادت مصروف وي او هم د حاجي مال په دې عبادت کې مصرف کيږي. زموږ حجاج کرام چې سړکال او يا نورو کلونو کې حج ته تللي وو حج پرې فرض او الله تعالى استطاعت بدني او مالي ورپه برخه کړى و. دا دى اوس مونږ د دغه تير شوي حج د پروسې په وروستي پړاو کې قرار لرو.

قدردمنو! مونږ ته چې سړ کال کوم سېهم د افغانستان د حجاجو لپاره راکړل شوى و، هغه د ديارلس زره، پنځه سوه او دوه اتيا (۱۳۵۸۲) حاجيانو سېهم و. په دوى کې مونږ د حجاج کرامو د لارښوونې او خدمت لپاره معلمين او د بعثي اعضاء هم ليرلى وو، چې له هغوى څخه د حج خدماتي پيسې نه دي اخيستل شوي. البته زمونږ د عام ولس د حاجيانو څخه د خدماتو او انتظاماتو په بدل کې پيسې تحويل شوې وې.

الحمدلله د حج پروسه په ډيرې کاميابۍ سره سرته ورسېدله، زمونږ قدردمن هيوادوال په ډېر احترام او اکرام سره حرمينو شريفينو يعنې مکې معظمې او مدينې منورې ته انتقال شول او هلته حرمينو ته په نږدې عمارو کې ځاى په ځاى شوي وو. د تغذيې، ترانسپورټ، صحت، مفقودينو او نورو مواردو کې ورته په ښه ډول انتظامات نيول شوي وو او د دغو چارو لپاره بېلابېلې کاري کمېټې موظفې شوې وې.

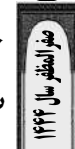
د حجاجو بيرته راستنول هم يوه لويه مرحله وه، چې د الله ﷻ په عظيم فضل سره زمونږ حاجيان په خير او عافيت او اعزاز او اکرام سره بيرته خپل گران هيواد ته راستانه شول.

محترمو حاضرينو! له معلمينو او د بعثې له اعضاوو پرته، نورو حجاج کرامو هر يو تن حاجي (۴۱۳۰) ډالر تحويل کړي وو، چې ورڅخه په في حاجي باندې (۳۶۱۴) ډالر او (۶۲) سينټه مصرف شوي دي. دلته چې کوم محترم حاجيان راغلي دي د پاتې اضافي پيسو د بېرته ورکړې دا لړۍ له همدوى څخه پيلوو او نورو حجاج کرامو ته به په مرکز او ولاياتو کې دا سلسله جريان پيدا کړي.

له مجموعي تحويل شويو پيسو (۴۱۳۰) ډالرو څخه چې (۳۶۱۴) ډالر او (۶۲) سينټه منفي شي، نو (۵۱۵) ډالره او (۳۸) سينټه پاتې کيږي، همدا له وزارت سره د هر حاجي پاتې اضافي پيسې دي.

به فارسي بگويم: برادر های محترم و نهایت عزیز پولی که ما از حجاج کرام حصول کرده بودیم از فی حاجی (۴۱۳۰) ډالر حصول شده بود. مصرف که شده از فی حاجی (۳۶۱۴) ډالر و (۶۲) سینت مصرف شده، همین (۳۶۱۴، ۶۲) که از ۴۱۳۰ ډالر منفی شود ۵۱۵،۳۸ باقی می ماند، لهذا هر حاجی محترم همراه ما ۵۱۵،۳۸ ډالر باقی دارد و به هر کدام شان تسلیم داده می شود.

وروڼو! مونږ چې په سر کې دحاجيانو د مصارفو کوم تخمين کړى و، د هغې له مخې مونږ له حاجيانو څخه ټولټال دري پنځوس ميليونه، پنځه لکه، درې آويا زره، پنځه سوه او اووه څلوېښت ډالر (۵۳۵۷۳۵۴۷) د سړنې کال د حج د پروسې

لپاره حصول کړي وو چې له دې څخه شپږ څلوېښت ميليونه، نهه لکه، اووه ويشت زره، نهه سوه او پنځلس ډالر (۴۶۹۲۷۹۱۵) مصرف شوي دي، نو له مجموعي مبلغ څخه وزارت سره اوس ټولټال شپږميليونه، شپږ لکه، پنځه پنځوس زره، شپږ سوه او دوه ديرش ډالر (۶۶۵۵۶۳۲) پاتې دي. دا چې له في حاجي څخه (۴۱۳۰) ډالر حصول شوي وو او ورباندې (۳۶۱۴) ډالر او ۶۲ سينټه مصرف شوي، نو د يوه تن حاجي اضافي پيسې (۵۱۵) ډالر او ۳۸ سينټه کيږي، چې دا به ورته ورکول کيږي. البته ياد سينټونه چې دوی ته به حتماً ورکول کيږي، د ملگرو د وينا له مخې د هغو برابرول يو اندازه مشکل کار دی، نو د دغو سينټونو په بدل کې به افغانی ورته ورکول کيږي. ځکه چې په ډالرو د (۳۸) سينټونو ورکړه يو څه ستونزمنه ده، نو د دې سينټونو معادل چې (۳۳) افغانی او ۵۰ پوله کيږي، به ورکول کيږي. حاصل دا دی چې هر حاجي صاحب ته به (۵۱۵) ډالر، (۳۳) افغانی او ۵۰ پوله ورکول کيږي.

به رويت جدول سنجش مصارفات حج، مجموعاً مبلغ (۵۳۵۷۳۵۴۷) ډالر از حجاج کرام جمع آوری گردیده بود که از فی نفر حاجی مبلغ ۴۱۳۰ ډالر می شد و به رويت جدول مصارفات بعد از محاسبه، مبلغ (۴۶۹۲۷۹۱۵) ډالر به مصرف رسیده، که مصرف فی نفر حاجی ۳۶۱۴،۶۲ می شود. و از مجموع پول جمع آوری شده حجاج کرام مبلغ (۶۶۵۵۶۳۲) ډالر باقی مانده است، که بعد از محاسبه دقيق از جانب وزارت ارشاد، حج و اوقاف برای فی نفر حاجی مبلغ ۵۱۵ ډالر و ۳۸ سينت پس داده می شود، تذکر از این که پرداخت ۳۸ سينت به ډالر قدری مشکل بوده لذا معادل آن ۳۳ افغانی و ۵۰ پول پرداخت می شود، حاصل این است که برای هر حاجی ۵۱۵ ډالر، ۳۳ افغانی و ۵۰ پول پرداخت می شود.

محترمو! دا د پيسو د بيرته ورکړې لړۍ به شروع کيږي او پيل يې په دې غونډه کې له راغليو حاجيانو صاحبانو کوو او د نورو حاجيانو لپاره دا اعلان دی چې د مرکز حاجيان به د ارشاد، حج او اوقافو وزارت مقام ته او د ولاياتو حاجيان به په ولاياتوکې د ارشاد، حج او اوقافو رياستونو ته مراجعه کوي. وزارت او د ولايتونو رياستونه به د حاجيانو سوابقو ته په کتو دوی ته مکتوب ورکوي او د بانک له لارې به خپلې پيسې ترلاسه کوي، همدا اسانه او مصوونه طريقه ده. دا چې حجاج کرامو د حج پيسې د افغانستان ملي بانک ته تحويل کړې وې، اوس به دوی ته اضافي پيسې هم د همدې بانک له لارې ورکول کيږي.

الله جلّ و علا دې د ټولو حاجيانو حج، حج مبرور وگرځوي او الله جلّ و علا دې له گناهونو څخه داسې پاک کړي لکه د الله پيغمبر حضرت محمد ﷺ چې فرمايلي دي: (رَجَعَ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ) يعنې د حج نه بيرته له گناهونو داسې پاک راسنيږي لکه نوی چې مور زيږولای وي. الله جلّ و علا دې د وزارت د مسؤولينو او منسوبينو او د حج دملي کمېټې چې د رئيس الوزرا د مرستيال محترم مولوي عبدالسلام "حنفي" په مشرۍ له مختلفو وزارتونو متشکله وه، په دې برخه کې د دوی ټول خدمتونه او هلې ځلې په خپل عالي دربارکې قبولې کړي. د حج پروسه، سره له دې چې ډېره درنه او له ستونزو او مشکلاتو ډکه پروسه وه؛ خو الحمدلله بڼه په کاميابۍ سره ترسره شوه.

قدرومنو! نور ستاسو وخت نه نيسم، البته د ملگرو لخوا د جوړ شوي ترتيب له مخې، هغه حاجيان چې دلته راغونښتل شوي دي، هغوی ته به اوس لاس په لاس خپلې اضافي پيسې ورکول کيږي.

و آخر دعوانا أن الحمد لله ربّ العالمين

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د تېر يوه کال لاس ته راوړنې له ملت سره شریکې کړې

د ۱۴۴۴ هـ ق کال د صفر المظفر ۹ مه چې د (۱۴۰۱ هـ ش کال د سنبلې له ۱۵ مې سره سمون لري)

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د تېر يوه کال لاسته راوړنې د حکومت د اطلاعاتو او رسنیو په مرکز کې د یوې خبري غونډې له لارې له ولس سره شریکې کړې.

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت مالي او اداري مرستیال مولوي عارف الله "عارف"، په دغه خبري غونډه کې، چې د حکومت د رسنیو په مرکز کې جوړه شوې وه، وویل: د ارشاد، حج او اوقافو وزارت په څلورو برخو کې مهم او اړین کارونه ترسره کړي دي. هغه زیاته کړه: دا وزارت له دریو معینیتونو، (۵۸) مرکزي او ولایتي ریاستونو څخه جوړ دی او د وزارت ټول فعالیتونه په څلورو برخو (ارشادي برنامو، د حج برنامو، د اوقافو برنامو او مالي او اداري برنامو) کې خلاصه شوي دي.

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت په ۱۴۴۳ هجري قمري کال کې (۹۸۷۴) بستونه لري، چې په هغو کې کارکوونکي، کارمندان او د دیني چارو (خطیبان، ملا امامان، مؤذنین او د جوماتونو ساتونکي) شامل دي.

مالي او اداري مرستیال زیاته کړه: د دعوت او ارشاد ریاست د شرعي احکامو په رڼا کې، له اړوندو ریاستونو سره په بشپړه همغږۍ، دیني مسائلو ته ځانگړې پاملرنه کوي.

ښاغلي عارف وویل: د فتواوو صادرول، د کتابونو لیکل، او د جُمعې د خطبو تهیه او توزیع کول، د علمي مقالو لیکل، د غونډو، جلسو او ورکشاپونو تنظیمول، له جوماتونو او حسینو څخه مدیریت او څارنه، د وزارت په سطحه د نشراتي موادو چاپول او ویشل، تالیف او د مختلفو علمي اثارو ژباړه او بیا کتنه، د روژې په مبارکه میاشت کې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت لخوا د ځینو مهمو برنامو جوړول، د مدارسو او دارالحفاظونو انسجام هغه موارد دي چې د اسلامي امارت له راتگ وروسته په ارشادي برخه کې ترسره شوي دي.

محترم مولوي عارف الله "عارف"، د حج پروسې مدیریت او تنظیم د دغه وزارت یو له مهمو او له ننگونو ډک بهیر وباله او ویې ویل چې په تیر شوي حج کې دغه وزارت په دې برخه کې ښه تدبیرونه نیولي وو، دغه بهیر لومړی د الله ﷻ په مرسته او بیا د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور مولوي نور محمد "ثاقب"، د اسلامي امارت د عالي مقام مرستیال مولوي عبدالسلام "حنفي"، د حج د ملي کمیټې د غړو او د دې وزارت د مسؤلینو او کارکوونکو په هلو ځلو په بریالیتوب سره تر سره شو.

ښاغلي عارف دا هم وویل: یاد وزارت سړ کال په مرکز او ولایتونو کې له اوقافي ملکیتونو څخه د ۸۲ میلیونه، ۵ لکه، ۲۴ زره او ۸۴۰ افغانیو عواید را ټول کړي دي.

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت مالي او اداري مرستیال وویل: د افغانستان اسلامي امارت د کابینې د لارښوونې او د مالیې وزارت د غوښتنې په اساس د ۱۴۰۱ هـ ل کال لپاره د دې وزارت انکشافی پروژې ترتیب او رسماً مالیې وزارت ته سپارل شوي دي، ترڅو د ۱۴۰۱ مالي کال د بودیجې په فرمان کې شاملې کړی شي.

اخلاق و اوصاف دعوتگر

قسمت اول:

استاد محمد شریف رباطی

الحمد لله الذي قال: { وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ }؛ والصلاة والسلام على عباده الذين اصطفى. و بعد:

ازاله منکر در صورت ظاهر شدن فعل آن و امر به معروف در صورت ترک آن، اساس و ملاک نظام اسلامی را تشکیل می دهد که در شریعت بنام " نظام حسبه " یاد می شود.

بعضی از فقهاء امر به معروف و نهی از منکر را تا زمانی که به خاطر حصول رضای الله تبارک و تعالی و امید پاداش و ثواب صورت گیرد؛ بنام " حسبه و احتساب " نامیده اند.

امام ابوالحسن علی بن محمد بن حبیب البصری الماوردی رحمته الله "حسبه" را چنین تعریف نموده است: (الحسبة: هي أمر بالمعروف إذا ظهر تركه، و نهی عن المنکر إذا أظهر فعله) (۱).

یعنی: " حسبه امر به معروف است وقتی که کوتاهی در آن ظاهر گردد، و نهی از فعل منکر است وقتی که آشکارا صورت گیرد".

ابن خلدون در کتاب معروفش (المقدمة) می نویسد: " حسبه یکی از وظایف دینی بوده و از اسباب امر به معروف و نهی از منکر می باشد، و برای

اولیای امور مسلمین فرض است . کسانی را که اهلیت آن را دارند، موظف به اجرای آن سازند "حسبه یعنی: امر به معروف و نهی از منکر است و در نظام اجتماعی اسلام از جایگاه شامخی برخوردار می باشد، چنانکه الله تعالی می فرماید:

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ آل عمران: ۱۰۴

یعنی: " باید از میان شما گروهی باشند که دعوت به نیکی کنند و امر به معروف و نهی از منکر نمایند، و آنان خود رستگارانند "

در این آیه کریمه الله تعالی به موضوع امر به معروف و نهی از منکر اشاره نموده است؛ زیرا اگر مسأله امر به معروف و نهی از منکر در جامعه مطرح نباشد، دشمنان اسلام به بهانه های مختلف افراد جامعه را به بی راهه می کشانند و شیرازه نظام اجتماعی و جامعه اسلامی را برهم زده و فضا را مکدر می سازند.

تعریف اخلاق:

اخلاق در لغت جمع خلق است.

اخلاق در اصطلاح: عبارت از مجموعه ای از ارزشها و صفاتی است که در نفس انسان مستقر می گردد و در روشنایی و

میزان؛ همان صفاتی است که قبح و حسن اعمال، در نظر انسان ظاهر می گردد و با در نظر داشت همین شناخت از قبح و حسن اعمال بعضی اقدام می کند و از عده ای اجتناب می ورزد. (۲)
تعریف اوصاف: اوصاف جمع وصف است. وصف به معنای ستایش، مدح، شرح حال، صفت و سیرت و خصلت و خاصیت.

تعریف دعوتگر: دعوتگر به کسی اطلاق می شود که شرعاً مکلف به دعوت الی الله باشد، داعی که به خاطر ادای این مکلفیت مهم و با عظمت قیام می کند؛ به توشه و آمادگی هایی ضرورت دارد تا او را در ادای این مکلفیت شرعی مساعدت نموده و راه رسیدن به هدف را برایش آسان سازد. (۳)

اوصاف مهم داعی و دعوتگر:

داعی و دعوتگر باید دارای اخلاق حمیده و سجایای پیاپی محموده بوده باشد، از جمله: فهم و دانش، نرمی و ملایمت، درک مصالح و مفاسد، رموز فهمی، ترحم و مهربانی و صبر و شکیبایی و طبعاً بدون خشونت و آزار و اذیت مردم و امثال اینها:

۱- فهم و دانش: دعوتگر باید شخص عالم به کتاب الله، سنت رسول الله، اقوال و افعال و سیرت و سلوک صحابه کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین بوده و معروفی که مردم را به سوی آن دعوت می کند به صورت درست بشناسد و از منکری که منع می کند باید آن را به خوبی درک نماید حتی علمای سلف صالح رحمهم الله فرموده اند: (لا یأمر بالمعروف و ینهی عن المنکر الا من کان فقیهاً فیما یأمر به فقیهاً فیما ینهی عنه).

یعنی: ((امر به معروف و نهی از منکر نکند؛ مگر کسی که در آنچه به آن امر می کند و در آنچه از آن نهی می کند؛ بدرستی آگاه باشد)) که معروف و منکر را به درستی می شناسند. چنانچه داکتری یک شخص مریض را معالجه و درمان می کند باید فهم و تشخیص مرض و دواء را داشته باشد یعنی طیب حاذق و فهمیده باشد، همچنان داعی شخصیت عالم، فاضل و دانشمند باشد و به اساس فرموده الله متعال مردم را به سوی حق با بصیرت و دانش، دعوت دهد:

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾ یوسف:

۱۰۸

یعنی "بگو این راه من است که من (مردمان را) با آگاهی و بینش به سوی خدا می خوانم و پیروان من هم (چنین می باشند) و پاکی خدا راست و من از زمره مشرکان نمی باشم (کسی و چیزی را شریک خدا

نمی سازم". (۴)

۲- نرمی و ملایمت: داعی باید با لهجه نرم و ملایم، پیشانی گشاده و لب متبسم مردم را امر به معروف و نهی از منکر نماید، چنانچه الله متعال حضرت موسی و هارون علیهم السلام را هنگامی که نزد فرعون فرستاد برایشان چنین فرمود:

﴿ أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّئَلَّا يَعْلَمَهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴾ طه: ۴۳ - ۴۴

یعنی: " به سوی فرعون بروید که سرکشی کرده است (و در کفر و طغیان از حد گذشته است) سپس به نرمی با او (در باره ایمان) سخن بگویید، شاید (غفلت خود و عظمت خدا را) یاد کند و (از عاقبت کفر و طغیان خویش و عذاب دوزخ) بهراسد".

آن قول نرمی که درین آیه به آن اشاره شده است، الله متعال آن را در سوره نازعات بیان فرموده: ﴿ قُلْ هَلْ لَّكَ إِلَّا أَنْ تَرْكِبَ وَاهِدِيكَ إِلَىٰ رَيْكِ فَخَشِيَ ﴾ النازعات: ۱۸ - ۱۹

یعنی " بگو آیا میل داری (از آنچه در آن هستی) رها و پاک گردی؟ و ترا به سوی پروردگارت رهبری کنم (و او را به تو بشناسانم) تا تو (از او) اندیشناک و بیمناک گردی (و خلاف نکنی؟".

این خطاب در حالیکه حق را به صورت خیلی صریح بیان نموده است، مملوء از رفق و نرمی بوده و سبب تحریک و برانگیخته شدن نفسهای ملوث به باطل نمی گردد، موسی علیه السلام بعد از گفتن این سخن دامنه لطف و مهربانی را گشوده و می فرماید: ﴿ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴾ طه: ۴۸

یعنی " به ما وحی شده است که عذاب (شدید الهی) دامنگیر کسی می گردد که (آیات آسمانی و معجزات را) تکذیب

است، رفق و نرمی را دوست می دارد، و آنچه را که بر رفق و نرمی میدهد به سختی و ماسوای آن نمی دهد".

بدون شک سخن نرم و ملایم در دعوت و امر به معروف و نهی از منکر در مفهوم رفق؛ مسلمانان را مکلف به مراعات آن می کند، زیرا یگانه راه درست و مؤثر همین منهج می باشد و سنت نبوی صحت آن را ثابت نموده، و پیامبر صلی الله علیه و آله همیشه آن را در تعالیمش با دیگران مراعات نموده است، چنانچه در حدیث شریف می خوانیم: (عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السَّلْمِيِّ قَالَ بَيَّنَّا أَنَا أَصَلَّىٰ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقُلْتُ يَرْحَمُكَ اللَّهُ. فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ فَقُلْتُ وَاتَّكَلَأُمِيَاءُ مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ. فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَىٰ أَفْخَادِهِمْ فَلَمَّا رَأَيْتَهُمْ يَصْمَتُونَنِي لَكِنِّي سَكَتُ فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَبَابِي هُوَ وَأُمِّي مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ فَوَاللَّهِ مَا كَهَرَنِي وَلَا ضَرَبَنِي وَلَا شَتَمَنِي قَالَ « إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ لَا يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ إِنَّمَا هُوَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ ». أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (۶)

یعنی: " از معاویه بن الحکم سلمی روایت است که گفت: در حالیکه من در جماعت با رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندم، ناگهان مردی از نماز گذاران عطسه زد. من گفتم (یرحمک الله). حاضرین با گوشه چشم به من نگاه کردند. گفتم: مادرم بر من گریه کند! شما را چه شده است که به سوی من نگاه می کنید؟! آنها (به خاطری که مرا

نماید، و (از دعوت ما و ایمان به خدا) روی بگرداند.

این یک تهدید خیلی لطیف و ماهرانه است که با فرعون صورت گرفته، زیرا در اینجا موسی علیه السلام عذاب را به صورت مستقیم متوجه فرعون نمی سازد، بلکه با لطافت و تحذیر خیلی دقیق می گوید: عذاب (شدید الهی) دامگیر کسی می گردد که (آیات آسمانی و معجزات را) تکذیب نماید، و (از دعوت ما و ایمان به خدا) روی بگرداند.

پس وقتی که الله متعال موسی علیه السلام را در حالیکه معصوم بوده و در حفظ و رعایت الله جل جلاله قرار داشت به گفتن سخنان نرم و ملایم و مملوء از لطافت و مهربانی امر می کند، دیگران به هیچ صورت از این قاعده مستثنی و بیرون مانده نمی توانند و باید همیشه با سخنان نرم همراه با مهربانی و لطافت با مردم مواجه شوند، زیرا هیچ دعوتگری بهتر از موسی علیه السلام بوده نمی تواند و هیچ مخاطبی هم بدتر و خبیث تر از فرعون وجود ندارد.

دعوتگر باید به اسلوب و شیوه بسیار نرم و ملایم و با الفاظ خیلی زیبا و دلکش امر به معروف و نهی از منکر کند تا قفل های قلوب را بگشاید، طوریکه ام المؤمنین عایشه صدیقه رضی الله عنها از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در این راستا روایت می کند: ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطَى عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لَا يُعْطَى عَلَى مَا سِوَاهُ »)) (۵)

یعنی « رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: ای عایشه! الله تبارک و تعالی مهربان

خاموش نمایند) به زدن دستها به رانهای خود شروع کردند. چون دیدم که آنها می خواهند که خاموش شوم، ناچار خاموشی اختیار کردم. چون رسول اکرم صلی الله علیه و آله نمازش را اداء کرد. پدر و مادرم فدایش! هیچ معلمی قبل از او و بعد از او بهتر و خوبتر از ایشان ندیدم، سوگند به الله که نه بر من خشم گرفت و نه مرا زد و نه دشنام داد. بلکه فرمود: این نماز است و سخن گفتن در آن درست نیست. بلکه نماز سراسر تسبیح، تکبیر و قرائت قرآن است. »

۳- درک مصالح و مفاسد: در نظر گرفتن مصالح و مفاسد در امر به معروف و نهی از منکر می باشد. به این معنی که سخن امر کننده به نیکی و نهی کننده از منکر ضروری باید آگاهانه بوده و به مصلحت توجه داشته باشد و در عین حال توان و قدرت خود را نیز در نظر بگیرد.

بنابراین اگر مصالح و مفاسد در امر و نهی محتمل بود باید ببیند که در امر و نهی که صادر می کند، مصلحت آن بزرگتر است و یا مفسده آن بیشتر؛ اگر مصلحت بزرگتر از مفسده بدست می آمد در آنصورت به امر و نهی اقدام نماید؛ ولی اگر مفاسد آن بزرگتر از مصالح احتمالی آن بنظر می آمد، باید از آن خود داری نماید که در بعضی حالات حتی حرام می باشد.

۴- رموز فهم: تبلیغ به اندازه توان و امکانات لازم است. یعنی از شروط ادای وجوب تبلیغ این نیست که دعوت و امر به معروف و نهی از منکر از سوی داعی به تمام انسانهای مکلف در جهان رسانده شود.

بلکه شرط اینست که برای تمام مکلفین امکانات رسیدن دعوت مهیاء گردد. بعد از آن که داعی مکلفیت خود را درین زمینه انجام داده و وجوبه یی که بدوش داشت به خوبی اداء کرد؛ آنها اگر، امر به معروف و نهی از منکر تلاش نمی کنند، دراین صورت کوتاهی از مردم است نه از داعی.

۵- ترحم و مهربانی: یکی از صفات بزرگ مهم و اساسی برای دعوتگر، ترحم و مهربانی می باشد، چنانکه در این راستا احادیث بیشماری وارد است از جمله:

(عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْحَمُ اللَّهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ) (۷)

یعنی: " از جریر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: الله متعال رحم نمی کند بر کسی که بر مردم رحم نمی کند. "

(عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ) (۸)

یعنی: " از عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: الله رحمن بر رحم کنندگان رحم می کند، شما بر کسانی که در زمین اند رحم کنید تا ذاتی که در آسمان است بر شما رحم بفرماید. "

۶- صبر و شکیبایی: صبر در لغت: حبس و بند ساختن و

دستبردار شدن را می گویند. و در شریعت اسلامی به سه نوع تقسیم شده است: صبر بر طاعات، صبر از معاصی و صبر در برابر آزمون‌ها و مشکلات.

در اینجا صرف، صبر بر مصایب را مورد بحث قرار می دهیم: صبر بر مصایب و آزمون‌ها به این معنی است که مسلمان باید در وقت نزول مشکلات و سختی ها، عنان تحمل و برداشت را از دست نداده گرفتار خشم و غضب نگردد و زبان شکایت به مخلوق نگشاید؛ زیرا شکایت کردن به مردم منافی با صبر است. اما شکایت به الله متعال که یگانه مرجع و پناهگاه مؤمنان است نه تنها هیچ منافاتی با صبر جمیل ندارد بلکه از بهترین عبادات بوده و اجر جزیل دارد، چنانکه الله متعال از یعقوب علیه السلام حکایت می کند: **﴿قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحْزَنٍ إِلَى اللَّهِ وَاعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾** (یوسف: ۸۶)

یعنی: "گفت: شکایت پریشان حالی و اندوه خود را تنها و تنها به (درگاه) خدا می برم، (و فقط به آستان خدا می نالم و حل مشکل خود را از او می خواهم) و من از سوی خدا چیزهایی می دانم که شما نمی دانید".

و از ایوب علیه السلام چنین حکایت می کند: **﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَفَنُفِئَتِ الْمَوْتُ وَأَنْتَ أَزْهَقُهَا﴾** (الأنبياء: ۸۳)

یعنی: "ایوب را (یادکن) بدان گاه که (بیماری او را از پای در آورده بود، و در این وقت) پروردگار خود را به فریاد خواند (و عاجزانه گفت: پروردگارا) بیماری

به من روی آورده است و تو مهربانترین مهربانانی (پس بدین بنده ضعیف رحم فرما)".

اموری که این نوع صبر را در انسان افزایش می دهد، همانا استحضار نعمت های بی شمار الله متعال است که با یاد آوری از آن، از شدت درد و مصیبت میکاهد و تأثیرات سوء روانی آن را از شخص مصیبت زده می زداید. در این حال خود را مانند کسی احساس می کند که هزار دینار برایش داده اند و او فقط یک دینار را مفقود کرده است. همچنان به یاد آوردن اجر و ثوابی که الله متعال برای صابران مهیا کرده است، سبب می گردد که حوصله و صبر انسان تقویت گردد. (۹)

۷- اخلاص در دعوت و عمل:

بدون تردید، اخلاص روح عمل و جوهر و دور نمایه آن است که ارزش و اجابت و کیفیت اعمال و معیار به دست آوری پاداش در برابر کردار مربوط و منوط به آن است.

بندگی، سیر و حرکت در پویش راه معنویت فقط از آدرس اخلاص به منزل می رسد و این ویژگی شیوه ای است که نقش آن در پذیرش و به جا رسیدن عمل؛ نقش تعیین کننده و بنیادی را ایفاء می کند. به هر سطحی که خلوص نیت در روند انجام اعمال مطرح و مؤثر باشد؛ به همان اندازه بازتاب و پیامد آن از دید کیفر و پاداش مرغوب و جالب تمام می شود.

باتوجه به حساسیت و محوریتی که اخلاص در نتایج امور دارد و رشد و شفافیت کارهای حسنه بستگی با آن دارد؛ باید اذعان داشت. هر عملی که در

پوشش آن اخلاص باشد؛ جایگاه و منزلت اصیل و موعود را دریافته می تواند و در غیر آن پایان هرعملیه در وراء اخلاص مطلوب واقع نخواهد شد. از همین جاست که بندگان مخلص این خصوصیت را دارند که تلبیس ابلیس بالای آنان عقیم می شود و باداشتن اخلاص استعداد و ظرفیت آن را پیدا می نمایند که جلوه های کاذب و سرابگون ابلیسی آنها را انحراف داده نتواند. خداوند عز و جل از نیات و ضمائر و تصمیمات باطنی و قلبی انسان خبر دارد، ظاهر یک حرکت و یک جریانی که انسان دنبال می نماید به هر صبغه و رنگی که باشد بنای اجر نمی باشد، بلکه تعاملی که خداوند با بندگان خود در قبولیت اعمال و دادن جزای نیکو برای بندگان خویش دارد؛ اساس و شیرازه آن فقط همان چیزی است که در قلوب بندگان قرار دارد و به شکل پیراسته و شفاف در باطن خود آن را دنبال می نماید و بی شائبه و به طور خالص لوجه الله آرمان و منظور او می باشد.

ادامه دارد...

منابع:

- ۱- الأحكام السلطانية و الولايات الدينية للإمام أبي الحسن علي بن محمد بن حبيب البصري الماوردي رحمه الله؛ تحقيق عماد زكي البارودي، الناشر: دار التوفيقية للتراث- القاهرة.
- ۲- اصول دعوت تأليف عبدالكريم زيدان، ترجمه: مؤمن حكيمى، چاپ سوم.
- ۳- تفسير نور تأليف: دكتور مصطفى خرم دل عضوهيبت علمى دانشگاه كردستان، چاپ: هفتم، ناشر: نشر احسان.
- ۴- صحيح مسلم.
- ۵- صحيح مسلم.
- ۶- صحيح البخارى.
- ۷- سنن ترمذى.
- ۸- اصول دعوت تأليف عبدالكريم زيدان، ترجمه: مؤمن حكيمى، چاپ سوم.
- ۹- تفسير معارف القرآن.

نشه يي توکي ، ډولونه او زيانونه يې

دويمه او وروستۍ برخه

محمد نور "صديقي"

دربيم: اقتصادي زيانونه

له اقتصادي پلوه هم د نشه يي توکو کارونه يو شمېر زيانونه لري، چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

۱- اقتصادي ژوند ته زيان رسېدل: څرنگه چې شتمني، مال او دولت يو ستر الهي نعمت دی، د دې نعمت غوښتنه دا ده، چې په ښو کارونو کې مصرف شي او په هغو مواردو کې ونه لگول شي، چې نه دنيوي او نه اخروي گټه پرې مرتبېږي. په دې اړه، قرآن کریم انسان ته ځانگړې لارښوونه لري او د سرغړونې په صورت کې هغه ته سخت توبيخ وړاندې کړی، الله تعالی فرمايي:

﴿وَلَا تُبْذِرْ بَیْرًا ۖ إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا اِخْوَانَ الشَّیْطٰنِ﴾ (الاسراء: ۲۶ - ۲۷)

ژباړه: او بې ځايه لگښت مه کوه په بې ځايه لگښت کولو سره، بېشکه چې بې ځايه لگښت کوونکي د شيطانانو وروڼه دي.

۲- بې کاري رامنځته کېدل: د نشه يي توکو د استعمال يو بل زيان دا دی، چې کارونکي يې سست او بې ځواکه کيږي او د کار کولو توان نه لري، حال دا چې کار او کسب کول، د يوې ټولنې د ترقي او د پرمخ تللو توليداتو اساسي عنصر بلل کيږي، نو هغه څوک چې په نشه

اخته وي، تل د نشه يي توکو د لاسته راوړلو په لټه کې وي، کار کولو او اقتصادي فعاليتونو ته يې شا اړولې وي، چې دا په ټولنه کې د بې کاري په لوري يو ستر گام دی.

۳- اقتصادي جرايم رامنځته کېدل: څرنگه چې په نشه روږدي کسان سست او کمزوري وي، د کار، کسب او زيار ايستلو ځواک يې له لاسه ورکړی وي او له بلې خوا د ژوند د اړتياوو، لکه: د کورنۍ نفقه، دلباس او درملنې لگښتونه ورپه غاړه وي، د دې اړتياوو پوره کولو لپاره مالي جرايمو ته مخه کوي، لکه: غلا، لارښکونه او ان له جوماتونو څخه د خلکو توکي غلا کول او داسې نور.

۴- حکومتي بودجې باندې اضافي بار راتلل: که يوه ټولنه کې، معتادين او نشه يان پيدا شي، حکومت اړ دی چې د هغوی د درملنې لپاره ځانگړي روغتونونه او کلينيکونه جوړ کړي، مسلکي طبيبان وروزي او په دندو يې وگماري، چې دغه ډول زمينه برابرو، زياتو لگښتونو ته اړتيا لري او دا چاره به د دولت له بوديجې څخه پوره کيږي. نو اعتياد او په نشه روږدي کېدل، د دې لامل گرځي، چې د دولت

او بيت المال څخه پيسې د هغوی په (بې ځايه) ضرورتونو مصرف شي، هغه پيسې چې بايد په ديني مدارسو، مکاتبو، روغتونونو او نورو ټولگټو مواردو لگول شوې وای.

دا هم يو څرگند حقيقت دی، چې بندي خانو کې د بنديانو يوه لويه برخه، په نشه روږدي کسان تشکيلوي؛ ځکه چې د ډېريو جرايمو مرتکبين همدا نشه يان وي. په بندي خانو کې، د هغوی مصارف، لکه: ډوډۍ، بستري او هستوگنځايونه برابرول او همداراز د هغوی درملنه، د حکومت له بيت المال څخه پوره کيږي، چې دا د حکومت په بودجې باندې اضافي بار دی او د دولت اقتصادي نظام ته گواښ او ستونزې رامنځته کولای شي.

۵- د گټورو نېاټو گڼست کېدل: څرنگه چې زمونږ گران ټاټوبي پياوړتيا افغانستان يو زراعتي او زرخيزه هېواد دی، ډېری هېوادوال مو پر کرکيلې بوخت دي، د خپلې اړتيا وړ توکي له همدې لارې پوره کوي او نورو هېوادونو ته يې هم صادروي، نو که چيرې زمونږ کروندگر دغنمو، جوارو، وريجو،

ورېشو، انگورو، مڼو او زردالو باغونو او ورته د نورو گټورو نباتاتو په ځای، د کوکنارو، تریاکو او چرسو کرلو ته مخه کړي، په هېواد کې به مُمْر نباتات کم او هېوادوال به مو د فقر او ارتزاقی موادو د کمښت له خطر سره مخ شي، چې بیا به له نورو هېوادونو د ارتزاقی موادو واردول، هېواد ته لوی اقتصادي زیان پېښی کړي.

څلورم: روغتيايي زیانونه

د انساني ژوند د نورو برخو ترڅنګ، د نشه یي توکو کارونه، د انسان روغتیا ته هم ګڼ زیانونه اړوي. د نشه یي توکو د زیانونو په اړه، په اسلامي او غیر اسلامي هېوادونو کې د دې برخې اړوند پوهانو ژورې او دقیقې څېړنې کړې دي او دې پایلې ته رسېدلي، چې نشه یي توکي د انسان جسمي او روحي روغتیا ته ډېر زیان رسوي، چې د ځینو یادونه یې په لاندې ډول ده:

۱- بد شکل کېدل: د نشه یي توکو په کارونې سره، په خورا چټکۍ سره د انسان وزن کمېږي، د بدن پوستکي یې راټولېږي او ګونځې کیږي او د ډنګروالي (خوار) په یوه بد شکل بدلیږي.

۲- د خولې ناروغۍ رامنځته کېدل: په نشه یي توکو روږدو ته ډېر ژر د خولې ناروغۍ پیدا کیږي؛ دا ځکه چې نشه یي توکي په خپل جوړښت کې کیمیاوي او زهري مواد لري، نو د انسان غاښونو، ژبې، او وری ته زیان رسوي، چې په پایله کې بیا خفیفه یا شدید خونریزي رامنځته کیږي او د غاښونو له منځه تللو او له خولې څخه د بد

بوی د وتلو سبب هم ګرځي.

۳- د زړه تکلیف رامنځته کېدل: د نشه یي توکو کارونه یو بل خورا خطرناک روغتيايي زیان رامنځته کوي او هغه د زړه تکلیف دی؛ ځکه د دغو توکو په کارولو سره د زړه ټکان زیاتېږي، شریانونه کلکېږي، د ویني فشار کې بدلون راځي او کله د قلبي سکتې او زیاتره د زړه حملې لامل هم کیږي.

۴- د سالنډۍ تکلیف رامنځته کېدل: د نشه یي توکو د کارونې یو بل روغتيايي زیان، د سالنډۍ (نفس تنګي) تکلیف دی؛ ځکه د نشه یي توکو د استعمال له وجې تنفسي لارې پړسوب پیدا کوي او بندېږي، چې بیا انسان ته دوامداره ټوخی او د سینې التهاب پیدا کوي.

۵- د هاضمې جهاز خرابېدل: یو بل روغتيايي زیان، چې د نشه یي توکو د کارونې له امله منځته راځي، د هاضمې جهاز خرابېدل دي؛ ځکه د نشه یي توکو په استعمال سره، د کوچنیو او غټو کولمو فعالیت کمېږي، معده کې سوزښ پیدا کیږي، چې ورسره بې اشتهايي او د خوړو په هضم کې ستونزې رامنځته کیږي او د وزن د کموالي لامل ګرځي.

۶- جلدی ناروغۍ رامنځته کېدل: یو بل صحي زیان، چې نشه یي توکي یې له ځان سره لري، جلدی ناروغي ده او دا ځکه چې په نشه روږدۍ کس له یوې خوا د خپل پوستکي حفظ الصحه نه شي مراعتولای او له بلې خوا په خپل پوستکي کې نشه یي توکي ترزیقوي.

د نشه یي توکو په استعمال سره، د زړه ټکان زیاتېږي، چې په نتیجه کې په رګونو کې له عادي حالت څخه فشار

زیاتېږي او کله چې د رګونو فشار زیات شي، پوستکي سورېخوند رنګ خپلوي او د وخت په تېرېدو سره په پوستکي کې تورې حلقې پیدا کیږي.

۷- عصبي تکلیف رامنځته کېدل: د نشه یي توکو د کارونې بل روغتيايي زیان دا دی، چې روږدۍ کس په عصبي تکلیف اخته کوي؛ ځکه کله چې نشه یي توکي د انسان بدن ته داخل شي، نو لومړی عصبي جهاز تر خپلې اغېزې لاندې راولي او د انسان حافظه، د فکر کولو ځواک او د استدلال توان کمزوری کوي او د وخت په تېرېدو سره یې له منځه وړي او ورسره د انسان په ځینو حواسو هم منفي اغېزه کوي، لکه: د ذایقې، باصرې او شامي حواس.

۸- بې خبري پیدا کېدل: یو بل روغتيايي زیان، چې د نشه یي توکو په کارونې سره رامنځته کیږي، هغه بې خبري ده او کله چې د انسان خوب خراب شي، یو ډول عصبي ستونزه ورته پیدا کیږي او د خوب پرمهال غیر عادي خبرې یا په بل عبارت ګډې وډې خبرې کوي او سم خوب نه شي کولای.

۹- د بدن د دفاعي ځواک کمزوری کېدل: د نشه یي توکو د کارونې یو بل ستر روغتيايي زیان، د انسان د بدن دفاعي ځواک د کمزوري کېدلو په صورت کې راڅرګندېږي او کله چې د انسان داخلي دفاعي ځواک زیانمن شي، د ډېرو ناروغيو ان د عادي ناروغيو په وړاندې هم ناتوانه شي او دا ناروغۍ بیا ډېر ژر په بدن کې سرایت کوي.

۱۰- دماغی ګډوډي رامنځته کېدل: په نشه یي توکو روږدي کسان، د

رواني له پلوه د دماغي گډوډۍ او تردد سره مخامخ کېږي، داسې چې اوبښ ورته مېړۍ او مېړۍ ورته اوبښ ښکاره کېږي، د خپل عقل د لاسه ورکولو په نتیجه کې، خیالي ډار او وېره ورته پیدا کېږي، له بې ثباتۍ سره مخ کېږي، ناسم تصمیمونه او ناسمې پرېکړې کوي، حافظه یې کمزورې او ځان نه پېژني، غمجن او گونډه والی خوښوي او په پایله کې د لېونتوب تر پوړۍ رسېږي.

۱۱- د خطرناکو ساري ناروغيو خپرېدل: د نشه یي توکو د کارونې یو بل خورا خطرناک روغتیايي زیان دا دی، چې نشه یي توکي معمولاً د خطرناکو او لا علاجو ناروغيو لامل کېږي او د هغو په وسیله په ډېرې اسانۍ نورو روږدو کسانو او یا د هغوی د کورنۍ غړو ته انتقالېږي، په ځانگړي ډول د جنین بدن ته، چې له امله یې جنین له ناقص نمو سره مخ کېږي.

له پورتنیو زیانونو سر بېره، نشه یي توکي نور روغتیايي زیانونه هم لري، لکه: د عضلې خرابېدل، مغزي سکت، جنسي کمزورۍ او عقیم (شنډ) کېدل، ژر زړېدل، د مړۍ او معدې په سرطان اخته کېدل، د جنین د سقط لامل کېدل او داسې نورې لسگونه روغتیايي ناروغۍ د نشه یي توکو د کارونې له امله رامنځته کېږي، چې تر ټولو خطرناکه یې د سږو ناروغي ده؛ ځکه طبي شمېرې ښيي چې په نشه روږدي کسانو کې پنځه اتیا سلنه ۸۵٪ یې د سږو په ناروغۍ اخته کسان دي.

دا ټولې ناروغۍ له همدې توکو څخه پیدا کېږي، چې ډېری یې پټرولي،

گیسي او زهري مواد دي. کله چې روږدۍ کس نشه کوي، د هغه پنځلس سلنه ۱۵٪ خپله کش کوي او پنځه اتیا سلنه ۸۵٪ لوگۍ نورو ته انتقالېږي. افغانۍ ساینسپوه ((محمد عبدالغفار)) د «لوگي ۹۹ زیانونه دي» په نوم کتاب لیکلی، چې په کې یې د لوگي ۹۹ زیانونه په گوته کړي دي.

پنځم: سیاسي او امنیتي زیانونه

د نشه یي توکو کارونه، یو شمېر سیاسي او امنیتي زیانونه هم لري، چې ځینو ته یې په لاندې ډول اشاره کوو:

۱- په ټولیز ډول د هېوادونو سیاسي نظام متزلزل او کمزوری کوي.

۲- د وظیفوي مسئولیت په اړه د چارواکو احساس کمزوری کوي.

۳- واکمنان، د پردیو د استعماري مفکورو او موخو د تحقق غوښتنو ته سرټیټي او وسیله کېږي.

۴- د هېوادونو ترمنځ د سیاسي شخړو او منازعو د راټوکېدلو لامل کېږي.

۵- د دولتونو د مخفي او ارزښتناکو اسرارو او رازونو د افشا او برینډولو باعث کېږي.

۶- د وسلې او زور له کارونې پرته، د هېوادونو د اشغال او نیولو سبب کېږي.

۷- په ټولنه کې نا امنی او جرایم زیاتېږي.

وروستۍ خبره

دا چې د نشه یي توکو په کارولو کې دومره هراړخیز زیانونه نغښتي دي، دا ټول زمونږ د اسلام په سپېڅلي دین کې کابو پنځلس سوه کاله مخکې حرام گرځول شوي. د اسلامي شریعت هغه پنځه بنسټیز مقاصد، چې له دین، عقل، نفس، ناموس او مال څخه عبارت دي، د دین د اصولو حیثیت لري او د بشریت د

سوکالۍ او پرمختګ په موخه، تل د دغو په حفاظت او ساتنې ټینګار کوي. د همدغو اهدافو د ساتنې په موخه، د اسلام مبارک دین د نشه یي توکو کارونه حرامه گرځولي ده.

زمونږ د گران هېواد د ملي ګټو غوښتنه هم دا ده، چې په دې توکو په جدي ډول بندیز ولگول شي؛ څو هېواد او هېوادوال، په ځانگړي ډول ځوانان مو، د دې ناورین له زیانونو څخه وژغورل شي. اوس چې د افغانستان اسلامي امارت مشرتابه، عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظه الله) د یوه فرمان له مخې، د دې توکو په استعمال، پېر او پلور، تجارت، وارداتو او صادراتو او د هغو د تولید پر کارخانو بندیز لگولای، زمونږ د ټولو دیني او ملي دنده ده، چې له دولت سره اوږه په اوږه، د دې فرمان په عملي کولو کې همکاري وکړو؛ څو هېواد مو د هوساینې، آبادۍ او ترقۍ په لوري حرکت وکړي.

اخځلیکونه:

- ۱- القرآن الکریم.
- ۲- الجامع لأحكام القرآن الکریم، للقرطبي.
- ۳- معرفة الصحابة، لأبي نعيم الأصبهاني.
- ۴- د مخدره توکو ماهیت او ډولونه، د معاون سرمحقق سیدحبيب شاکر لیکنه:

www.eslahonline.net

۵- مخدره مواد د اسلام سپېڅلي دین او نورو علمي او ټولنیزو افکارو له نظره، د څېړنوال عبدالرحیم بختاني لیکنه:

www.tolaafghan.com

۶- د اسلامي شریعت له نظره د مخدره توکو د کارونې زیانونه، د څېړنوال عبدالرحمن عادل لیکنه.

Y-www.wasiweb.com

www.medlineplus.gov/druguseandaddiction

www.medicinenet.com/drug_abuse/article

فضایل و روش صف بستن در نماز

قسمت دوم و آخر

عبدالحق حبیبی صالحی

آداب و تقصیرات صف‌بندی:

اکنون پس از بیان چند فضیلت در مورد صف و صف اول و دست راست صف‌ها و برابر داشتن صف، به برخی از مسائل و کوتاهی‌های که در این مورد می‌شود، می‌پردازیم.

۱- برای نمازگزاران در ابتدا نماز مستحب است که جواب اقامت (تکبیر) را بگویند. «۲۱»

در این زمان در مورد این مسئله بسیار غفلت و بی‌پروایی دیده می‌شود؛ زیرا اکثر نمازگزاران (بلکه همه آنها اعم از مقتدی و امام) جواب تکبیر را اصلاً نمی‌دهند و این‌چنین از یک نیکی و ثواب بزرگ محروم‌اند.

۲- جواب اقامت: کاملاً به‌مانند

جواب اذان است، البته وقتی که

تکبیر گوینده «قد قامت

الصلوة» می‌گوید؛ شنونده در

جواب آن «اقامها الله و ادامها»

بگویند (خداوند نماز را قائم و

دائم نگه دارد). «۲۲»

۳- رعایت قانون صف‌بستی: در

وقت شروع به جماعت اگر

جماعت ایستاده باشد باز هم کسانی که بعداً می‌آیند و صف می‌بندند، بهر صورت قاعده و قانون صف بستن این است که: بستن صف از پشت سر امام شروع شود، اول یک نمازخوان کاملاً پشت سر امام برابر او ایستاده شود، نفر دومی به دست راست او و نفر سوم به دست چپ او، این‌چنین طرف راست و چپ تا اخیر ایستاده شوند و هر دو طرف امام باید به تعداد نمازگزاران برابر باشد. «۲۳»

۴- اکثراً نمازگزاران این قانون صف بستن را در نظر نمی‌گیرند، به غیر از اینکه بنگرند که در کدام طرف امام نمازگزار اضافه است و کدام طرف کم؛ و من باید در کدام جانب ایستاده شوم؟ از ین فکر کاملاً خالی و غافل‌اند، از هر سوئی که به مسجد داخل شود از همان طرف در صف شامل می‌شوند، اگرچه طرف دیگر صف کاملاً خالی باشد و یاکم باشد، این کارشان غفلت و کوتاهی بزرگ است، به یاد داشته باشید کسانی که از ین قانون صف‌بندی خلاف ورزی

می‌کنند و بدون فکر و مراعات در یک‌طرف شامل صف می‌شوند و یک‌طرف امام از طرف دیگر آن اضافه می‌شود، پس کسانی که طرفشان تعداد نمازگزار اضافه هست نماز همه آنها مکروه است. «۲۴»

۵- یک کوتاهی دیگر اینکه تا حال صف اول خالی است و نمازخوان بجای اینکه صف اول را تکمیل کند فوراً به بستن صف دوم شروع می‌کند، این کار جز از غفلت و سستی چیز دیگری نیست، کسانی که پیش‌تر می‌آیند فکر می‌کنند که پسین‌ها صف اول را مکمل می‌کنند و آن‌ها فکر می‌کنند که آنانی که بعد از ما می‌آیند آن‌ها جای خالی را پر می‌کنند ولی هیچ‌کس آن را پر نمی‌کند و صف همان‌طور خالی می‌ماند و همین حالت را در صف‌های بعدی هم دیده می‌شود، سبب این کوتاهی و تقصیر، فقدان اهتمام به صف اول و احساس مسئولیت است، تکمیل و پرکردن جای خالی صف بدوش هر نمازگزار است؛ لذا هر نمازخوان باید به فکر پرکردن خالی گاه‌های صف باشد. «۲۵»

۶- بعضی نمازگزاران کنار صف‌ها را به خاطری خالی می‌گذارند که در آنجا «جای نماز» هموار نیست، به یاد داشته باشید! این عذر برای خالی ماندن صف قابل قبول نیست، زیرا نماز اظهار ذلت، مسکنت و بیچارگی نزد احکام الحاکمین است که اظهار آن بر روی زمین کامل‌تر می‌شود، لهذا چنین کنارهای صفوف را به اهتمام باید پرکرده شود؛ و اهل مسجد هم بدون عذر کنار و گوشه صف‌ها را کج و بدون فرش نمایند، زیرا بعضی اوقات فرش مسجد از شدت گرمی گرم می‌شود و یا در آن گوشه بدون فرش خاک و غیره جمع می‌شود و از آن جهت سجده کردن در آنجا مشکل می‌شود، پس باید مسئولین مسجد گوشه و کنار مسجد را بسیار به اهتمام فرش کنند تا هیچ جای از آن خالی باقی نماند.

۷- بعضی از نمازگزاران از خوف فوت رکعت به تیزی آمده در صف بعدی نیت می‌کنند؛ و صف اول را خالی مانده پر نمی‌کنند، این عمل هم مکروه است باید صف اول را پر کنند (اگرچه رکعت هم فوت شود). «۳۶»

۸- بعضی اوقات در صف اول جای نیست مگر مردم به شوق صف اول به‌زور خود را داخل می‌کنند؛ بنا بر آن صف راست نمی‌شود، کج می‌شود و دیگر اینکه به نمازگزاران طرف دست راست و دست چپ او را اذیت می‌رسد و به تکلیف می‌شوند، به یاد داشته باشید خود را اینگونه در صف داخل

نکنید زیرا نمازگزاران را اذیت کردن روا نیست. در چنین صورت در صف بعدی ایستادن افضل است. پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید:

«شخصی که از خوف اذیت و تکلیف کدام مسلمان، صف اول را گذاشته به صف عقب می‌رود خداوند متعال اجر صف اول را دوچند برایش می‌دهد». «۲۷»

۹- وقت صف بستن؛ نمازگزار باید شانه‌ها را با شانه همدیگر متصل نموده ایستاده شوند تا اینکه در بین خالی گاه باقی نماند، نمازگزاری که بعد از شروع جماعت می‌آید؛ او هم این را در نظر داشته باشد. بعضی مردم در مساجد بزرگ وضوء کرده داخل مسجد می‌شود مگر بجای اینکه در جای درست برای صف بستن ایستاده شود اندکی فاصله گرفته دستمال به دستش چهره و دست‌ها را خشک می‌کند؛ بدون اینکه فکر کند در کجا ایستاده است، در این وقت شخص دیگری آمده در پهلوی او به فکر اینکه او صف گرفته، نیت می‌کند ولی وقتی که او از خشک کردن روی و دست فارغ می‌شود او در همان جای نیت می‌بندد؛ این چنین در صفوف پیش خلاء باقی می‌ماند؛ ازین غفلت و تقصیر هم باید اجتناب کرد.

۱۰- در وقت شمول در جماعت، اول خالی گاه‌ها را پرکنید و اگر گاهی به غفلت نیت کردید و باز دیده شد که در بین خالی گاه مانده؛ باید خود را آهسته‌آهسته نزدیک کرده آن خالی گاه را پرکنید و شانه را به شانه نمازگزار

دیگر بچسبانید. «۲۸»

۱۱- اگر نمازگزار در صف بعدی نیت بست باز دیده شد که در صف پیش جای خالی است، باید آهسته آهسته خود را خزانه به خالی گاه برساند و صف پیش را پر کند و ازین عمل نماز فاسد نمی‌شود زیرا که این عمل قلیل است.

۱۲- خالی گاه ماندن در بین صف‌ها مرض عام شده، بعضی مردم دیده می‌شود که از نمازگزار پهلوی یک «بلیست» دور ایستاده می‌شود و بعضی اوقات ازین بیشتر فاصله دیده می‌شود، این هم یک تقصیر و کوتاهی بزرگ است. امام محترم باید پیش از شروع کردن در نماز صف‌های پیش را درست کند و درباره آن اهتمام خاص نماید.

۱۳- در موضوع صف‌بندی نخست از همه سخن؛ مهم این است که صف نمازخوانان کاملاً راست باشد پشت (کُری) پای‌ها را چنان برابر مانده شود که از صف نه پشت سر برآید و نه پیش روی، به یاد داشته باشید صف از برابر کردن پشت (کُری) پاها برابر

می‌شود و از برابر کردن

پنجه‌های پاها صف برابر

نمی‌شود بلکه؛ اضافه‌تر کج

می‌شود، زیرا پاها و پنجه‌های

پاهای نمازگزاران کوچک و

بزرگ می‌باشند. «۲۹»

در مورد دیگری به غفلت و

تقصیر بسیار دیده می‌شود.

این است که در مساجد عموماً

پشت سرپاها از صف بیرون برآمده و نمازگزاران پنجه‌ها را با یکدیگر برابر می‌کنند، این طریقه غلط صف بستن است و با این طریق صف کج می‌شود، راست نمی‌شود. ائمه محترم مساجد در اصلاح آن بکوشند و اگر هر کدام نمازگزاران نخست خودش درست و برابر ایستاده شود و سپس به نمازگزار طرف راست و چپ خود متوجه شود، به آسانی و سادگی؛ صف راست و برابر می‌شود و هیچ کدام مشکلی نمی‌ماند.

۱۴- بعضی نمازگزاران به بیرون کردن پای از صف آن قدر عادی شده اند؛ که اگر او را به آن متوجه هم کرده شود باز هم بعد از یکی دو رکعت مانند اولی پایش را از صف بیرون می‌کند یا پیش می‌آید و یا پس می‌رود و این هم نتیجه این است که ما نماز را در غفلت و بی‌پروایی اداء می‌کنم، هر کس خود به این تقصیرش متوجه شود و باید را اصلاح کند.

۱۵- هنگام ایستادن در نماز وزن هر دو پای باید برابر باشد، بعضی مردم بدون کدام عذر بر یک پای وزن انداخته ایستاده می‌شوند؛ علاوه بر این که عمل آن‌ها کراهت دارد و نمازشان مکروه می‌شود؛ باعث اذیت نمازگزار هم‌جوار خود می‌شوند. «۳۰»

۱۶- هنگام ایستادن در نماز پنجه‌های پای، روی به روی قبله باشد و پنجه‌ها را به طرف راست و چپ مائل نموده ایستادن خلاف

سنت است، لذا راست ایستاده شوید تا که مطابق سنت شود و نیز بین هر دو پاها در حالت عادی به قدر چهار انگشت فاصله باشد و در غیر حالت عادی هرکس به اندازه جسم خود میان پاهایش هنگام ایستادن فاصله بگیرد. «۳۱»

۱۷- بعضی مردم هنگام آمدن به مسجد می‌بینند که امام به رکوع رفت، به دویدن شروع می‌کنند، این عمل آن‌ها خلاف آداب مسجد و آداب نماز است و آن حضرت ﷺ از ین فعل قبیح منع فرمودند: حضرت ابو قتاده ؓ روایت می‌کند که روزی ما با آن حضرت ﷺ نماز می‌خواندیم که صدای عجله و دوش مردم را شنید و هنگامی که از نماز فارغ شد فرمودند: چه می‌کردید؟ گفتند: به خاطر نماز عجله کردیم و دویدیم، فرمودند: این کار را دوباره نکنید، وقتی که به نماز آمدید به سکینه و وقار بیاید، آنچه از نماز مانده بود، اداء کنید و آنچه گذشته بود، آن‌ها را تکمیل نمایید. «۳۲»

امام نووی ؒ می‌فرماید: که سکینه این را میگویند که: به حرکت نرم و آهسته بیاید و از عث اجتناب کند و وقار در هیبت انسان است که چشمان را پائین داشته باشد و آواز را پست کند و نظر خود را از این سو و آن سو نگه دارد. «۳۳»

احکام شمول کودکان در صفوف بزرگان
قبل از آغاز در اصل مطلب به این تمهید و مقدمه مختصر توجه کنید:
آوردن هر کودک به مسجد، ممنوع

نیست؛ بلکه آمدن کودکان و آوردن بعضی اطفال درست است و آوردن آمدن بعضی آن‌ها ناروا و نادرست است و در این قدری تفصیل وجود دارد و آن اینکه اطفال و بچه‌های نابالغ به سه نوع اند:

۱- اطفال نافهم و کم سن و سال که پاکی و ناپاکی، مسجد و غیر مسجد را فرق نه می‌کنند و غالب گمان اینکه مسجد را پلید می‌کنند، حکم آن‌ها این است که آوردن آنان به مسجد کاملاً جایز نیست، مقتدی و نمازگزار را از آوردن همچو اطفال و کودکان منع کردن قطعاً واجب است.

۲- اطفالی که اندکی فهم دارند و اندیشه قوی این است که مسجد را پلید و بی‌نماز نمی‌کنند و احترام مسجد را در نظر می‌گیرند، حکم آن‌ها این است که آوردن شان به مسجد درست، مگر بهتر این است که فهمانده شوند و اگر نفهمیدند آورده نشوند.

۳- اطفال نابالغی که قریب به بلوغ هستند، فهم درست داشته باشند، پاکی و ناپاکی را بفهمند و به مسجد احترام داشته باشند، حکم آن‌ها این است که آمدن آنان به مسجد بدون کراهت جایز است؛ بلکه به خاطر عادت کردن نماز، آوردن آنان به مساجد حتمی است، البته سرپرستان و بزرگان نشان از آن‌ها مراقبت کنند تا حرمت مسجد را نگهدارند و شوخی نکنند و یا کدام کار دیگری خلاف

آداب مسجد انجام ندهند.

هنگامی که اطفال نابالغ به مسجد آورده شد، قبل از شروع به جماعت، جای نمازخواندن آنان تعیین شود و این مسئله ضرورت به تفصیل دارد و تفصیل آن از این قرار است:

الف: صف بستن اطفال بعد از صف مردان سنت است لهذا وقت اقامه جماعت اگر اطفال حاضر باشند، نخست مردان صف بگیرند و بعد از آن کودکان صف بگیرند، اگر اطفال کم هم باشند باید علی حده صف بگیرند و در صف مردان شامل نشوند و حتی الامکان در این مورد کوشیده شود که آن‌ها جدا صف بگیرند و در صف بزرگان داخل نشوند؛ و بعد از شروع جماعت اگر مردان به مسجد می‌آیند به همین ترتیب؛ اول صف مردان را تکمیل کنند و بعد از تکمیل آن در صف اطفال راست و چپ ایستاده شوند و اطفال را از جای شان بی‌جا نکنند زیرا آنان بر جای صحیح و درستشان ایستاده‌اند و ترتیب ذکر شده فوق میان مردان و اطفال در آغاز جماعت است و بعد از اقامه جماعت ترتیب مذکور ضروری نیست، از این جهت بعد از آغاز جماعت در هر صفی که جای میسر شد؛ باید ایستاده شود. «۳۴»

این حکم صف بستن اطفال بعد از مردان در صورتی است که اطفالی که به مسجد می‌آیند با ادب، باتربیت و با سلیقه باشند، در مسجد شوخی نکنند، شور و غوغا بر پا نکنند، احترام مسجد را رعایت کنند و نماز را به آرامی

ادا کنند و اگر چنین نباشند و برعکس این حالت باشند، اندیشه و گمان غالب این باشد که در صف جدا شوخی می‌کنند، یا نماز خود را باطل می‌کنند و یا نماز مردان را باطل می‌کنند، پس آنان را در صف علیحده ایستاده کرده نشوند؛ بلکه به صورت جدا جدا و پراکنده در صفوف مردان ایستاده کرده شوند و بهتر این است که آنان را در انتها و پایان راست و چپ صفوف مردان تنها ایستاده کرده شوند تا که در نماز شوخی نکرده وسیله خرابی و فساد نماز خود و یا دیگران نشوند و در چنین حالت از شامل شدن آنان در صف مردان در نماز کدام گونه کراهیت نمی‌آید، چنانکه در عبارت آینده «تحریر مختار» امام رافعی ذکر می‌گردد.

ناگفته نباید گذاشت که تصور تربیت دینی و تعلیم اخلاق و آداب به اطفال از ذهن مسلمانان اصلاً بیرون شده است، مسجد که مرکز روحانی و دینی مسلمانان است و روز پنج بار به آن رفت و آمد می‌کنند هیچ‌گاهی کسی این تصور و فکر را نکرده و نمی‌کند که آداب و احترام آن را به اطفال بفهماند و در میدان عمل همواره آن‌ها را پیاده کنند، از این جهت بی‌حرمتی و بی‌ادبی که درباره مساجد صورت می‌گیرد، چه از اطفال و چه از آدم کلان؛ چشم دید همه مردم است، اگر هر کس از فرزندان خویش نگرانی کند و همیشگی و پیهم آنان را بفهماند و گاهی بر شوخی‌شان آنان را تنبیه و سرزنش کند پس علتی وجود نخواهد داشت که اطفال و

نادانان، اصلاح و دانا نشوند.

ب: نیز تسویه صفوف (برابری و راست بودن صف‌ها) که از دیدگاه حدیث شریف طوری که گذشت جزء مهم اقامه نماز است، به آن‌ها توجه کرده نمی‌شود و در تسویه صفوف آنجا که صف‌ها را راست و برابر کرده می‌شود در آن این هم داخل است که اشتراک کنندگان نماز را، حکم داده شود تا هر فرد بجای خود ایستاده شوند و هنگامی که صف‌ها طبق مراتب حاضرین مرتب؛ بسته و آراسته شوند؛ هیچ نوع خللی در آن باقی نماند، باز اقامت (تکبیر) گفته شود سپس نماز آغاز شود، وقتی که این روش و ترتیب اقامه نماز را خیر العباد گفته شده است. «۳۵»

ج: اگر طفل یکی باشد و در صف مردان شامل کرده شود، در این هیچ‌گونه کراهیت نیست. «۳۶»

د: اگر اطفال بیش از یک باشند و در جدا صف گرفتن آنان کدام خرابی صورت نمی‌گیرد باید عقب صف مردان جدا صف بگیرند، زیرا بدون ضرورت اطفال را در صف مردان شامل

کردن خلاف سنت است، چه

جماعت، جمع‌ه باشد و یا

جماعت دیگر فرایض و نمازها و

اگر از یکجا ایستادن آنان

اندیشه خرابی نماز خود آنان و

نماز مردان است؛ در این صورت

آنان را جدا جدا در صف مردان

در کنار دست راست و دست

چپ ایستاده کرده شوند چنانکه

گذشت. «۳۷»

هـ: در دوران جماعت به خاطر پر کردن خلای صف، گذشتن مردان از پیش روی اطفال درست است و در این صورت گذرنده گناهکار نمی‌شود، زیرا این عمل برای ضرورت شرعی است، همچنین صف اطفال را از بین جیر کردن و در صف مردان شامل شدن درست است. «۳۸»

و: تفصیل در ابتدا گذشت و در این مورد کدام جزئیة صریح میسر نشده البته در روشنی تصریح ذیل بعد از غور و دقت فهمیده می‌شود که آن مردانی که بعد از اقامه جماعت به مسجد می‌آیند، در صف اطفال به طرف راست و چپ ایستاده شوند، زیرا ترتیب صفوف مردان و کودکان در آغاز نماز است و هنگامی که اطفال در صفشان ایستاده باشند و در حالت نماز آنان را عقب کردن و خود به جای آنان ایستادن درست نیست و کسانی که این چنین می‌کنند؛ این کارشان مناسب نیست.

در بحر الرائق چنین آورده است:

«وَأَنَّ مَحَلَّ هَذَا التَّرْتِيبِ إِنَّمَا هُوَ عِنْدَ حُضُورِ جَمْعٍ مِنَ الرِّجَالِ وَجَمْعٍ مِنَ الصَّبْيَانِ فَحِينَئِذٍ تُؤَخَّرُ

الصَّبِيَّانُ». «۳۹»

ز: اگر کودک یکی باشد آن در صف مردان شامل کرده شود و این بدون کراهت درست است و اگر بچه‌ها زیاد باشند بدون ضرورت آنان را در صف مردان ایستاده کردن؛ درست نیست و در نمازهای جمعه و عید هم

خلاف سنت است، در این صورت اگر کدام جای خالی باشد مثلاً دروازه یا در بچه‌ها و پنجره‌های بزرگ و یا بین دروازه‌ها و ستون‌ها جای خالی باشد آنان را در آنجاها ایستاده کرده شوند و اگر اجتماع بزرگ و مجمع زیاد باشد و بر هیچ‌یکی از صورت‌های ذکر شده فوق عمل کردن ممکن نباشد و در صورت جدا ایستادن شان اندیشه گم‌شدن، ربوده شدن و یا اندیشه کدام فتنه و فساد دیگری هم باشد، پس اطفال و کودکان را با خود در صف مردان ایستاده کردن باکی ندارد، چنانچه از تصریح علامه رافعی رحمته الله که قبلاً ذکر شد، ثابت گردیده است؛ والله اعلم.

نتیجه‌گیری

از بحث و بررسی مسائل صف در بالا نتایج زیر به دست می‌آید:

۱- صف به ویژه صف‌های نماز از نگاه شریعت اسلامی دارای اهمیت و فضایل بی‌شماری است.

۲- در صف بستن مسلمانان در مجموع، تقصیرات و کوتاهی‌های وجود دارد که مناسب حال مسلمان نمازگزار نیست و تأثیر منفی در زندگی آنان دارد، می‌باید که نمازگزاران به آن توجه کامل داشته باشند.

۳- تسویه و برابر ساختن صف مطلوب شریعت و از موارد تأکیدی پیامبر بزرگوار اسلام و خلفای راشدین و ائمه دین است.

۴- برابر و راست ساختن صف‌ها از مسایل تکمیلی نماز است که بدون آن نمازها ناقص محسوب می‌گردند.

۵- صف اول و ایستادن در سمت راست

صف‌ها از اجر و پاداش ویژه برخوردار است.

۶- شامل شدن کودکان در نماز جماعت مساجد به توجه خاص سرپرستان امور نیاز دارد و صف بستن آنان نیز احکام ویژه‌ای دارند که باید رعایت گردد.

مآخذ:

۲۱- علاءالدین حصکفی، در المختار، ج ۱ ص ۴۰۰،

۲۲- علاءالدین حصکفی، در المختار، ج ۱ ص ۴۰۰،

۲۳- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۶۸،

۲۴- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۶۸،

۲۵- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۶۸،

۲۶- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۶۸،

۲۷- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۶۹،

۲۸- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۶۸،

۲۹- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۷۲.

۳۰- شیخ نظام و دیگران، الفتاوی الهندیة، ج ۱ ص ۶۹،

۳۱- ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۴۴۴،

۳۲- محمد بخاری، صحیح البخاری، ج ۱ ص ۱۲۹،

۳۳- محی الدین نووی، المنهاج، ج ۵ ص ۹۹،

۳۴- ر. ک: شیخ نظام و دیگران، الفتاوی الهندیة، ج ۱ ص ۸۹،

۳۵- ر. ک: شیخ نظام و دیگران، الفتاوی الهندیة، ج ۱ ص ۸۹؛ علاء الدین حصکفی، الدر المختار، ج ۱ ص ۵۷۱؛ ابن عابدین شامی،

رد المختار، ج ۱ ص ۵۷۱،

۳۶- ر. ک: علاء الدین حصکفی، الدر المختار، ج ۱ ص ۵۷۱؛ ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۷۱،

۳۷- ر. ک: علاء الدین حصکفی، الدر المختار، ج ۱ ص ۵۷۱؛ ابن عابدین شامی، رد المختار، ج ۱ ص ۵۷۱،

۳۸- ر. ک: علاء الدین حصکفی، الدر المختار، ج ۱ ص ۵۷۱،

۳۹- ر. ک: علاء الدین حصکفی، الدر المختار، ج ۱ ص ۵۷۱،

۴۰- ر. ک: علاء الدین حصکفی، الدر المختار، ج ۱ ص ۵۷۱،

د اسلام له نظره یتیمانو، فقیرانو او مسکینانو

سره مرسته

مولوی فریدالله ازهری

الحمد لله رب العالمين القائل: [أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى]، والصلاة والسلام على محمد صلى الله عليه وسلم القائل: (أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا).

له یتیم څخه الله ﷻ پلار اخیستی وي، چې له امله یې د هغه له مهرباني څخه محروم وي، دا رنگه فقیران او مسکینان د غریبي او ناتوانی له کبله د مال له نعمت څخه محروم وي، نو دا دوه ډوله وگړي د نورو همکارۍ ته ډېره اړتیا لري. بناءً، اړینه بولم چې له یتیمانو، بیوزلو، فقیرانو او ضعیفانو سره د مرستو او د هغوی د لاسنیوي په هکله لیکنه ترسره کړم؛ ځکه اوسنی حالت او وضعیت چې د افغانستان خلک ورسره مخ دي، دا موضوع ورسره ډېره مناسبه ده.

لومړۍ غوره بولم چې د لیکنې پیل د یتیم او فقیر په پیژندنې سره وکړم.

د (یتیم) پیژندنه:

(یتیم) د عربي کلمه ده، چې په لغت کی: د یوازې او منفرد په معنی ده، له (يُتِمُّ)

نه اخستل شوې، د بې مثله لپاره هم کارول کیږي، لکه: (الدُّرَّةُ الْيَتِيمَةُ): هغې ملغلرې ته ویل کیږي چې ساری او مثل نه لري، جمع یې (أیتام) دی، مؤنث یې (یتیمه)، چې جمع یې (يَتَائِمٌ) راځي. «۱»

په اصطلاح کې:

(الْيَتِيمُ الَّذِي مَاتَ أَبُوهُ فَهُوَ يَتِيمٌ حَتَّى يَبْلُغَ، فَإِذَا بَلَغَ زَالَ عَنْهُ اسْمُ الْيَتِيمِ). «۲» یعنې: یتیم هغه ماشوم دی چې پلار یې مړ شوی وي او د بلوغ حد ته نه وي رسیدلی او کله چې بالغ شي، د یتیم نوم ور څخه لرې کیږي. «۳»

ابن منظور وايي: (وَاللَّطِيمُ: الَّذِي مَاتَ أَبُوهُ وَالْعَجِيُّ: الَّذِي مَاتَتِ أُمُّهُ. وَالْيَتِيمُ: الَّذِي مَاتَ أَبُوهُ). «۴»

ژباړه: لَطِيم: هغه دی چې مور او پلار یې مړه شوي وي، عَجِي: هغه څوک دی چې مور یې مړه وي او يَتِيم: هغه څوک دی چې پلار یې مړ وي.

نو یتیمي له بلوغ څخه وروسته نه وي، لکه څرنگه چې علي ﷺ وايي:

حَفِظْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: (لَا يُتِمُّ بَعْدَ احْتِلَامٍ). «۵»

له رسول اکرم ﷺ څخه مې یاد کړي چې له احتلام څخه وروسته یتیمي نه وي.

د (فقیر) او (مسکین) پیژندنه:

(فقیر) عربي کلمه ده، له (فَقَّرَ) څخه اخستل شوې او (فقر) د (غنى) ضد دی، جمع یې (فُقَرَاء) او مؤنث یې (فَقِيرَةٌ) چې جمع یې (فَقَائِرٌ) دی.

(مسکین) هم عربي کلمه ده، له (سکون) څخه اخستل شوې او سکون د حرکت او خوځښت ضد دی، نو مسکین ته ځکه (مسکین) ویل کیږي،

چې د بیوزلی او غربت له کبله

خوځښت او حرکت یې کم کوي،

د دې کلمې جمع (مساکین)،

مؤنث یې (مسکینه) او جمع یې

(مسکینات) دی.

د (فقیر) او (مسکین) ترمینځ

توپیر:

مسکین هغه چا ته ویل کیږي

چې د خپل عیال د بسنې لپاره

له یتیم څخه الله ﷻ پلار اخیستی وي، چې له امله یې د هغه له مهربانی څخه محروم وي، دا رنگه فقیران او مسکینان د غریبۍ او ناتوانۍ له کبله د مال له نعمت څخه محروم وي، نو دا دوه ډوله وګړي د نورو همکارۍ ته ډېره اړتیا لري. بناءً، اړینه بولم چې له یتیمانو، بیوزلو، فقیرانو او ضعیفانو سره د مرستو او د هغوی د لاسنیوي په هکله لیکنه ترسره کړم؛ ځکه اوسنی حالت او وضعیت چې د افغانستان خلک ورسره مخ دي، دا موضوع ورسره ډېره مناسبه ده.

هیڅ څه ورسره نه وي او فقیر هغه دی چې د عیال لپاره یو څه ورسره وي. نو د فقیر په نسبت د مسکین حالت بد وي، چې دا د نورو ډیرو علماوو په ګډون، د امام اعظم ابو حنیفه (رحمة الله علیه) نظر هم دی» ۶.

په اسلام کې د یتیمانو او فقیرانو مقام د اسلام د مقدس دین له ظهور څخه وړاندې، نابالغو یتیمانو او انجونو ته به خپل مسلم حقوق نه ورکول کېدل، په میراث کې به یې برخه نه وه، د اسلام مقدس دین د وړانګو په ښکارېدو او خپرېدو سره، جاهلیت له منځه لاړ او یو ښکلی نظام د تورتم، جاهلانۍ اخلاقو او رواجونو ځای ونيو، چې ورسره یتیمان او بیوزله خلک له

ځانګړي مقام نه برخمن شول. په اسلام کې د یتیم د مقام او ارزښت اثبات لپاره دا بسنه کوي چې د (یتیم) لفظ او مشتقات یې دروېشت (۲۳) ځلې په قرآن کریم کې ذکر شوي دي. له دې نه علاوه ځینې نور داسې آیتونه شته دي چې د (یتیم) له لفظ څخه پرته، مضمون یې د یتیم په اړه دی، یعنې د یتیمانو پالنه او سرپرستی پکې ذکر شوې ده.

له یتیمانو او فقیرانو سره د مرستې فضیلت

(عَنْ سَهْلِ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا» وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى، وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا). «۷»

ژباړه: له سهل ﷺ څخه روایت دی چې رسول اکرم ﷺ فرمایلي: زه او د یتیم کفالت کونکی به په جنت کې سره داسې (د شهادت او منځنۍ په ګوتو سره یې داسې اشاره وکړه، چې ترمنځ یې یو څه فاصله وه) یو ځای یو.

په دې حدیث شریف کې د یتیم پالونکي لپاره لوی منقبت دی، په دنیا کې د یتیمانو پالنې، له هغوی سره د ښیګڼې، شفقت او ترحم په بدل کې، له رسول الله ﷺ سره به یو ځای په جنت کې وي. په بل ځای کې الله ﷻ فرمایي:

﴿وَيُطْعَمُونَ الْطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ، وَنَسِيبًا وَأَسِيرًا﴾ ۸ ﴿إِنَّمَا تُطْعَمُونَ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نَفْسٍ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا﴾ ۹

ژباړه: او (ښکېل) ورکوي خواړه سره له مینې (او اړتیا چې یې ورته لري) مسکین، یتیم او بندي ته (او وایي): موږ یوازې د الله په رضا خواړه درکوو، نه له تاسې بدله غواړو او نه مننه.

یعنې نیکان خلک، سره له دې چې خپله دوی هم خوړو ته محتاج وي، خو بیا هم په ډېر اخلاص، شوق او مینې سره یې مسکینانو او یتیمانو ته ورکوي. مینې او محبت ته هر انسان اړتیا لري او دا د انسان په رشد او وده کې ډېر لوی نقش لوبوي، په ځانګړي ډول ماشومان چې دېته ډېره اړتیا لري او دا د هغوی د والدینو له لارې پوره کیږي.

خو یتیم په کوچنیوالي کې له دغه نعمت څخه محروم وي، نو له همدې کبله په اسلام کې د یتیم په برخه کې ډېره سپارښتنه شوې او له هغه سره په محبت او مرستې کولو سره لوی اجر او ثواب ترلاسه کیږي.

له یتیمانو او مسکینانو بیوزلو خلکو سره دښېګڼې په اړه، الله تعالی فرمایي:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ﴾

البقرة: ۱۷۷

ژباړه: نیکي (یوازې) دا نه ده چې

مخونه مو ختيځ او (يا) لويديځ ته وگرځوي، لېکن نيکي دا ده چې څوک په الله، د آخرت په ورځ، ملايکو، اسماني کتابونو او نبيانو ايمان راوړي او (خپل) مال سره له مينې (او اړتيا چې يې ورته لري) خپلوانو، يتيمانو، مسکينانو، مسافرو او سوالگرو ته ورکوي او د مريانو (يا له پور څخه د پوروړو يا کفارو سره د مظلوم مسلمانانو بنديانو په) ازادولو کې يې (لگوي).

په دې مبارک آيت کې د يتيمانو او مسکينانو اکرام او هغوی سره مالي مرسته، په الله تعالی د قيامت په ورځ، پيغمبرانو، اسماني کتابونو او ملائکو له ايمان نه وروسته ذکر شوې ده، چې دا د دې کړنې په ارزښت دلالت کوي. دارنگه، له يتيمانو، فقيرانو او بيوزله کسانو سره د خوړو له لارې مرسته، يو له هغو کړنو ده، چې د قيامت په ورځ، په بني لاس د عملنامې د تر لاسه کولو باعث کېږي، الله تعالی فرمايي:

﴿أَوْ اطْعَمُوهُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۝ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ۝ أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبٍ ۝ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَةِ ۝ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْإِيمَانِ﴾ البقره: ۱۷۴-۱۸

ژباړه: يا (عقبه) د لوړې په ورځ خواړه ورکول دي کوم خپلوی والا يتيم ته يا په خاورو سپېره کوم مسکين ته، بيا وي (دغه خواړه ورکوونکي) له هغو کسانو چې ايمان يې راوړی او يو بل ته

په صبر (په طاعت او مصيبت او له معصيت څخه) او مهرباني وصيت کوي، دا خلک د بني اړخ خاوندان دي (عملنامې به يې په بني لاس ورکول کېږي). يعنې: د قحطي او سختۍ په وخت کې له بيوزلو سره مرسته کول او هغوی ته د خوړو توکي برارول او دارنگه د يتيم پالنه او له خپلوانو سره ښېگڼه ډېر ثواب لري، نو چې دا ټولې کړنې سره يو ځای شي، ثواب يې هم دوه برابره کېږي. «۸»

رسول اکرم ﷺ چې په خپله يتيم ؤ او د يتيمانو له درده ښه خبر ؤ، د (الضحی) سورت په مبارکو آيتونو کې هم دغه مطلب ته اشاره شوې ده، الله پاک رسول اکرم ﷺ ته په خطاب کې فرمايي:

﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۝ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ۝ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۝ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۝ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۝﴾ الضحی: ۶-۱۰

ژباړه: آيا هغه (الله تعالی) ته يتيم ونه موندلې چې بيا يې د هستوگنې ځای درته برابر کړ؟ او ته يې (د شريعت له احکامو څخه) نابنده موندلی وې نو لارښوونه يې درته وکړه او ته يې بې وزلی موندلی وې نو شتمن يې کړې، نو پر يتيم سختی مه کوه او سوالگر مه رته.

دلته غواړم له يتيمانو او فقيرانو سره د مرستې او دهغوی د بې وزلۍ د له منځه وړلو په برخه کې، له مهمې او اړينې وسيلې يعنې زکات څخه يادونه وکړم. زکات، د ټولنې ستر ضامن دی، چې د فقر او بيوزلۍ تېر ورڅخه ټول کړي؛ ځکه

زکات د دين لازم او فرضي امر دی او صدقه (خيرات) بيا تطوعي عبادت دی. طبعي دی چې په هره ټولنه کې فقيران او بيوزله وگړي شتون لري، نو که اغنياء او شتمن وگړي خپل مال (زکات) په صحيحه طريقه ادا کړي، هيڅ کله به په ټولنه کې اړمن پاتې نه شي؛ ځکه د اسلام مقدس دين، د زکات په شکل کې داسې غوره مالي نظام انسانانو ته وضع کړی، چې له مخې يې له يوې خوا ثروتمند او شتمن خلک د بيوزلو په وړاندې د خپل مسئوليت په ترسره کولو اجر او ثواب تر لاسه کوي او له بلې خوا اخستونکي يعنې فقيران او بيوزله وگړي له احتياج او اړتيا څخه نجات مومي، چې په دې سره ټولنې ته نيکمرغي، سوکالي او ترقي ورپه برخه کېږي، لله الحمد داسې کامل او بشپړ مالي نظام د نړۍ په يو نظام کې هم شتون نه لري، له همدې وجې الله ﷻ د زکات په ادا کولو امر کړی دی.

د (زکات) کلمه په قرآن کریم کې له خپلو ټولو مشتقاتو او تصاريفو سره، (۵۸) ځلې او له لمانځه سره يو ځای (۲۶) ځلې ذکر شوې، چې پيغمبر ﷺ دا د زکات په هېمت او ارزښت دلالت کوي، لکه:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ...﴾

البقره: ۴۳، ۱۱۰، ۱۸۳

ژباړه: او لمونځ قايم کړئ او زکات ورکړئ.

لمونځ د الله تعالى حق دی او زکات د الله د بندگانو حق دی، نو که مالداره خپل مالونه یتیمانو، فقیرانو او بیوزله وگړو ته په صحیح ډول ادا کړي، هیڅ محتاجه او سوالگر به په ټولنه کې پاتې نه شي.

الله ﷻ ددې عظیمې فریضې (زکات) د مصرف لوري هم موږ ته، د (التوبة) سورت په (۶۰) آیت کې مشخص کړي دي، چې له جملې څخه یې فقیران او مسکینان هم دي، نو هغه اشخاص چې د خپلو مالونو زکات ورکوي، باید په دې پوه وي چې لکه څرنګه د زکات ورکول فرض دي، دا رنګه د هغه د مصرف د ځای پیژندنه هم لازمي ده.

د الهي تل پاتې او همیشني کتاب قرآن کریم، د الهي عبادت، مور او پلار سره د احسان او خپلو خپلوانو سره د نښکني کولو ترڅنګ، د یتیمانو او مسکینانو په حق کې د نیکی او احسان کولو توصیه هم کړې:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَنًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا﴾ النساء: ۳۶

ژباړه: او (یوازې) د الله عبادت کوئ او مه ورسره شریکوی هیڅ شی، او نېکي کوئ له مور او پلار سره او (هم) له خپلوانو،

یتیمانو، مسکینانو، خپلوان ګاونډي، پردي ګاونډي، د څنګ ملګري، مسافر او له هغو (وینځو او مریانو) سره چې ستاسو په واک کې دي، بې شکه الله هغه څوک نه خوښوي چې ځان ستایونکي کبرجن وي.

د الله بنده ګي او له والدينو سره د نیکی تر څنګ، د یتیمانو او مسکینانو حق مراعاتولو مسأله یوځای کول، د دې نښه ده چې دوی د الله تعالى په نزد ډېر اهمیت او ارزښت لري. په بل ځای کې الله تعالى فرمایي: ﴿وَأَرْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّرْغُوبًا﴾ النساء: ۵

ژباړه: او خواړه پکې ورته ورکړئ، جامه ورته ورکړئ او ښه خبره ورته کوئ.

په دغه مبارک آیت کې، د یتیمانو په هکله دوه مهم حکمونه وارد شوي دي: لومړی: د دوی خوراک او پوښاک د هغوی له مالونو څخه ورته برابرول؛ څو په آبرو سره لوی شي او د بلوغ مرحلې ته ورسېږي؛ ځکه د (فیها) ضمیر، د مفسرینو د یوه قول له مخې، د یتیمانو مال ته راجع دی، یعنې: یتیمانو ته د ژوند اړتیاوې د دوی له مالونو او پانګې ورته تأمین کړئ.

دویم: دا چې د یتیمانو سره په ښه غوره او خوږه ژبه خبرې وکړئ.

له یتیمانو او مسکینانو سره د ښکني نه کولو او د هغوی د حقوقو د خوړلو بدې پایلې: یتیمانو سره ښه چلن نه کول، د هغوی مال بې ځایه لګول یا په ناحقه خوړل، په ډیرو قرآني آیتونو او مبارکو

نیکی (یوازې) دا نه ده چې مخونه مو ختیځ او (یا) لويديځ ته وگرځوئ، لېکن نیکی دا ده چې څوک په الله، د آخرت په ورځ، ملایکو، اسماني کتابونو او نبیانو ایمان راوړي او (خپل) مال سره له مینې (او اړتیا چې یې ورته لري) خپلوانو، یتیمانو، مسکینانو، مسافرو او سوالگرو ته ورکوي او د مریانو (یا له پور څخه د پوروږو یا کفارو سره د مظلوم مسلمانانو بندیانو په) ازادولو کې یې (لګوي).

حدیثونو کې یې مذمت، حرمت او سزا راغلې ده. د بیلګې په توګه:

۱- له یتیمانو سره د ښه چلن نه کولو او مسکینانو سره د مرستې نه کولو په اړه، الله تعالى فرمایي:

﴿كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ﴾ وَلَا تَحْضُرُونَ

عَلَىٰ طَعَامِ الْيَتَامَىٰ الفجر: ۱۷-۱۸

ژباړه: هیڅکله داسې دې نه وایي (چې خپل رب سپک کړم)، بلکې (ستاسې عمل سم نه دی) تاسې د یتیم عزت نه کوئ او مسکین ته پر خوړو ورکولو کې یو بل نه هڅوئ.

اکرام، د یتیم له حق څخه دفاع کول، د هغه د مال له ضایع کولو ډډه کول، د هغه پالنه او پر سر یې د مهربانۍ لاس رانښکل دي.

۲- په ناحقه د یتیمانو د مال خوړلو د سزا په هکله، الله تعالى فرمایي:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا

إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ

سَعِيرًا ﴿النساء: ۱۰﴾

ژباړه: يقيناً هغه کسان، چې په ظلم سره د یتيمانو مالونه خوري، په حقيقت کې هغوی خپلې گېډې له اوره ډکوي او ژر به (د دوزخ) تاوجن اورته ورننوځي. يعنې هر هغه څوک چې د یتيم مال پرته له استحقاقه خوري، هغه په حقيقت کې خپله گېډه د جهنم له اور څخه ډکوي، يعنې د هغه انجام به داسې کيږي.

۳- ﴿وَمَا أَتُوا بِالْحَقِّ آمُولَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْهَيْبَ بِالْطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِهِمْ إِنَّهُ كَانَ حُورًا كَذِبًا﴾ ﴿النساء: ۲﴾

ژباړه: او ورکړئ یتيمانو ته د هغوی مالونه، او مه بدلئ خراب (مال) په ښه (مال) سره، او مه خورئ د هغوی مالونه له خپلو مالونو سره، بې شکه دا لويه گناه ده.

۴- ﴿وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَقًّا يَبْلُغُ أَشُدَّهُ﴾ ﴿الأنعام: ۱۵۲﴾

ژباړه: او مه نږدې کيږئ د یتيم مال ته مگر په هغې طريقې سره چې ډېره ښه وي، تر هغه چې (دغه یتيم) خپل قوت (ځوانی) ته ورسېږي.

يعنې: د یتيم په مال کې بې ځايه تصرف حرام دی، هو! په مشروعې او مناسبې طريقې سره، د یتيم په مال کې د هغه ولي او وصي تصرف کولای شي، لکه څرنګه چې الله تعالى فرمايي:

﴿وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ ﴿النساء: ۶﴾

ژباړه: او څوک چې وي مالداره، نو ځان

دې (د یتيم له مال څخه) وساتي او څوک چې فقير وي نو ودې خورې په مناسب ډول (د خپلې مزدورۍ او خدمت په اندازه).

هر کله چې یتيم ځلمی او قوي شي او د خپلو کارونو د سنبالولو اهل وګرځي، دې وخت کې د هغوی مال ورته سپارل پکار دي.

۵- ﴿أَرْءَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۖ وَلَا يَحْصُ عَلَى طَعَامِ الْيَتِيمِ﴾ ﴿الماعون: ۱-۳﴾

ژباړه: آيا هغه دې وليد چې دروغ ګني د جزا ورځ؟ دا خو هماغه څوک دی چې یتيم رتي، ټېل وهي، او مسکين ته د خوراک په ورکولو هڅول نه کوي.

د دې آيتونو د سبب نزول په هکله، ابن عباس رضي الله عنه فرمايي، چې دا آيتونه د عاص بن وائل سهمي په اړه نازل شوي.

سُدي وايي چې د وليد بن مغيرة په اړه نازل شوي او يا هم د ابو جهل په اړه نازل شوي چې د یتيم وصي و، يوځلې هغه ورته د غريبی له کبله لوڅ بربنډ ورغی او خپل مال يې ترې وغوښتل، نو ټيله يې کړ، ابن جريج بيا ويلي چې یاد آيتونه د ابو سفیان په اړه نازل شوي چې نوموړي به هره اونۍ اوښان حلالول، نو يو یتيم لږ شان ته څه (غوښه) ترې وغوښتله، په همسا يې ووهلو، دهغه ددې بد چلن په اړه، الله تعالى د (الماعون) سورت یاد آيتونه

نازل کړل. «۹»

د بحث لنډيز:

- د اسلام له لارښوونو سره سم، له فقيرانو، مسکينانو او یتيمانو سره بايد ښه چلن او ښېگڼه وشي.

- د زکات او ورته د نورو مالي اسبابو له لارې، یتيمانو سره مالي مرسته کول.

- د یتيمانو د حقوقو ساتنه او د هغوی ترڅنګ له فقيرانو او مسکينانو سره ښېگڼه کول، له اخروي عذاب څخه، د خلاصون سبب ګرځي.

ماخذونه:

- ۱- معجم اللغة العربية المعاصرة للدكتور أحمد مختار عبد الحميد عمر (المتوفى: ۱۴۲۴هـ). بمساعدة فريق عمل، د (ي ت م) ماده.
- ۲- تهذيب اللغة لمحمد بن أحمد بن الأزهری الهروي، أبو منصور (المتوفى: ۳۷۰هـ) باب التاء والميم ټوک، ۲۴۱ مخ.
- ۳- معجم اللغة العربية المعاصرة للدكتور أحمد مختار عبد الحميد عمر. بمساعدة فريق عمل، د (ي ت م) ماده.
- ۴- لسان العرب، د (لطم) ماده.
- ۵- سنن أبي داود، باب ما جاء متى ينقطع البتيم، د حديث شميره: ۲۸۷۳
- ۶- لسان العرب، د (فقر) او (سكن) ماده.

۷- صحيح البخاري، باب اللعان، د حديث شميره: ۵۳۰۴

۸- القرآن الكريم و ترجمة معانيه الى لغة البشتو.

۹- التفسير المنير في العقيدة والشريعة والمنهج، للدكتور وهبة بن مصطفى الزحيلي، دار الفكر المعاصر، دمشق، دويم چاپ، ۱۴۱۸هـ.

جایگاه امام العلماء معاذ بن جبل رضی الله عنه

مولوی رحیم الله شریفی

مقدمه

طوری که معلوم است دین اسلام یگانه دین برگزیده از جانب الله متعال برای بشریت می باشد و این دین به جانبازی و فداکاری مردان بزرگی همچون اصحاب کرام که از مزایای خاص برخوردار بودند، در جزیره العرب رفته، رفته به اطراف و اکناف عالم دین را با شور، شوق و تعهد خاص و پشت کار دائمی به طور شبا روزی با سعی تمام در طول حیات خویش برای مردم دنیا از طریقه های ممکنه رسانیدند، ایشان مبارزه جسمی و فکری نمودند؛ نام مبارک شان در متون تاریخ پر افتخار اسلام درج گردیده است، طوری که در احادیث شریف نیز به وضوح از آنها یاد به عمل آمده است: «و عن أبي إدريس الخولاني رحمه الله قال: دَخَلْتُ مَسْجِدَ دِمَشْقَ، فَإِذَا فَتَى بَرَّاقُ الثَّنَائَا وَإِذَا النَّاسُ مَعَهُ، فَإِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ، أَسْتَدْوَهُ إِلَيْهِ، وَ صَدَرُوا عَنْ رَأْيِهِ، فَسَأَلْتُ عَنْهُ، فَقِيلَ: هَذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ

الْعَدَدِ، هَجَرْتُ، فَوَجَدْتُهُ قَدْ سَبَقَنِي بِالْتَّهْجِيرِ، وَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي، فَأَنْتَظَرْتُهُ حَتَّى قَضَى صَلَاتَهُ، ثُمَّ جِئْتُهُ مِنْ قَبْلِ وَجْهِهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، ثُمَّ قُلْتُ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ لِلَّهِ، فَقَالَ: أَلَّهِ؟ فَقُلْتُ: أَلَّهِ، فَأَخَذَنِي بِحَبْوَةٍ رَدَّائِي، فَجَبَذَنِي إِلَيْهِ، فَقَالَ: أَبْشِرْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَجَبْتُ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِي، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِي، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِي، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِي » (۱)

از ابو ادريس خولانی روایت شده که گفت: به مسجد دمشق وارد شدم جوانی را دیدم که دندانهای سفید داشت و مردم با او بودند و چون در امری اختلاف می کردند، موضوع را به او محول نموده و رأیش را می پذیرفتند، در باره اش پرسان نمودم، به من گفته شد که: او معاذ بن جبل است، چون فردای آن روز رسید: رفته و دیدم که او از من زود تر آمده و نماز می گزارد. منتظر ماندم تا نمازش را ادا نمود و سپس از پیشرو؛ نزدش

آمده بر او سلام کرده و گفتم: به خدا قسم برای خدا دوستت می دارم. گفت: ترا به خدا؟، گفتم: آری!، گفت: ترا به خدا؟، گفتم: آری! پس از آن گوشهء ردای مرا گرفته به سویش کشید و گفت: مژده باد ترا! من از رسول اکرم ﷺ شنیدم که می فرمود: خداوند فرمود: واجب شد محبتم برای آنانی که برای من با هم دوستی نموده و بنشینند و به ملاقات همدیگر روند و به همدیگر بخشش و بذل نمایند.

جایگاه و نسب حضرت ابو عبدالرحمن ﷺ

نسب معاذ بن جبل هو معاذ بن جبل بن عمرو بن أوس الخزرجي الأنصاري، المكنى بأبي عبد الرحمن ﷺ است وی یکی از هفتاد نفری است که در بیعت عقبه اشتراک نمود و از آن جمله بزرگان اصحاب کرام که در فراگیری علمش تا جایی می رسد؛ که امام الانبیا حضرت محمد ﷺ وی رابه عنوان (أعلم الناس بالحلال والحرام) (۲)

عالمترین انسانها نسبت به حلال و حرام، معرفی نمودند، به درجه که بسیاری از صحابه کرام ﷺ برای

فراگیری احکام (حلال و حرام) در اطرافش حلقه زده و از علومش بهره می جستند، او به درجه فضل و کمال دست یافته بود که امیرالمومنین حضرت عمر فاروق رضی الله عنه در توصیفش چنین می فرماید: «عجزت النساء أن يلدن مثله»؛ زنان از به دنیا آوردن مانند او عاجزند، این انسان خوش نصیب و با فضل و کمال امام العلماء، عالم انصار و صحابی جلیل القدر، سید الاخیار، حضرت ابو عبدالرحمان معاذ بن جبل بن عمرو بن اوس است.

حضرت معاذ رضی الله عنه در سال بیستم قبل از هجرت در خانواده ای با شرافت، دیده به جهان گشود و در سن هجده سالگی با دعوت حضرت مصعب بن عمیر رضی الله عنه مشرف به دین اسلام شد. در بیعت عقبه و در غزوه بدر و تمامی غزوات حضور به هم رسانیده، در پهلوی و رکاب آن حضرت صلی الله علیه و آله با سایر اصحاب کرام قهرمانانه مبارزه و پیکار نمودند.

وی شخصیتی بود وقتی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله بعد از غزوه تبوک او را توظیف برای تعلیم قرآن و احکام دین برای مردم یمن توظیف نمودند، شخصاً آن حضرت ایشان را پای پیاده تا بیرون شهر بدرقه نمودند.

حضرت معاذ رضی الله عنه جوانی بلند قامت، سفید چهره و زیبا اندام، دارای چشمانی سیاه، دندانهای برّاق و ابروهای به هم پیوسته داشتند. (۳)

ابو بحیره یزید بن قطیب در مورد ایشان می فرماید: «وارد مسجد حمص شدم، جوانی را دیدم با موهای زیبا که وقتی صحبت می کرد گویا از

دهانش نور و لؤلؤ بیرون می شود. سؤال کردم: این جوان کیست؟ گفتند: او معاذ بن جبل است.» ابومسلم خولانی می گوید: «یک بار به مسجد دمشق رفتم، در آنجا جمعی از صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله را دیدم که حلقه زده اند و در مورد مسایل دینی بحث و گفتگو می کنند، در بین آنها جوانی را مشاهده کردم با چشمان سیاه و دندانهای برّاق که اصحاب در مورد هر مسأله ای که با مشکل مواجه می شدند و در آن اختلاف می کردند به آن جوان مراجعه می نمودند. از یکی از حاضرین پرسیدم: این جوان کیست؟ گفت: او معاذ بن جبل رضی الله عنه است» (۴)

معاذ رضی الله عنه در کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله

آن حضرت صلی الله علیه و آله در جاهای زیادی از معاذ تعریف و ستایش نموده است که هر کدام از آنها برای بیان فضیلت و کمال معاذ و جایگاهش در نزد رسول خدا و صحابه کفایت می کند که به عنوان نمونه به برخی از آنها اشاره می شود:

۱- عن انس رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: «أعلم أمتي بالحلال والحرام معاذ بن جبل»؛ ترجمه: عالم ترین فرد امت من نسبت به حلال و حرام معاذ بن جبل است. (۵)

۲- عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صلی الله علیه وسلم قال: «نعم الرجل معاذ بن جبل».

ترجمه: معاذ بن جبل مرد بسیار خوبی است. (۶)

۳- و عن عاصم بن حميد عن معاذ بن جبل قال: لما بعثه رسول الله إلى اليمن خرج معه رسول الله يوصيه و معاذ راكب و رسول الله يمشي تحت راحلته، فلما

فرغ قال: يا معاذ، إنك عسى ألا تلقاني بعد عامي هذا، و لعلك تمر بمسجدي هذا وقبري، فبکی معاذ خشعاً لفراق رسول الله، ثم التفت فأقبل بوجهه نحو المدينة فقال: إن أولى الناس بي المتقون من كانوا وحيث كانوا»، (۷)

ترجمه: عاصم بن حمید از معاذ بن جبل نقل می کند که زمانی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله معاذ را به طرف یمن فرستاد، رسول اکرم صلی الله علیه و آله نیز به همراه او خارج شد در حالی که حضرت معاذ سوار بر سواری و آن حضرت صلی الله علیه و آله پیاده در کنار او حرکت می فرمود. هنگامی که لحظه خداحافظی فرا رسید؛ آنحضرت صلی الله علیه و آله خطاب به معاذ فرمود: «ای معاذ! شاید سال آینده مرا نبینی و (بعد از برگشت) از مسجد و قبر من عبور نمایی یعنی: مشاهده نمایی» معاذ با شنیدن این سخنان اشک از چشمانش جاری شد، سپس آن حضرت صلی الله علیه و آله رو به مدینه کرد و فرمود: «شایسته ترین (و نزدیک ترین) افراد به من متقیان هستند، هرکسی و در هر کجای که باشند.

فراق رسول خدا برای تمامی صحابه؛ بلکه برای همه امت تا قیامت جانگداز است، اما برای معاذ شاید مقداری تحملش سخت تر بود.

به راستی چرا اینگونه نباشد صلی الله علیه و آله در حالی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله به

صراحت او را مخاطب قرار داده و می فرماید: تو را دوست

دارم" عن مُعَاذٍ رضي الله عنه،

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، أَخَذَ بِيَدِهِ وَقَالَ: «يَا

مُعَاذُ وَاللَّهِ، إِنِّي لِأُحِبُّكَ، ثُمَّ

حضرت معاذ رضی الله عنه در سال بیستم قبل از هجرت در خانواده ای با شرافت، دیده به جهان گشود و در سن هجده سالگی با دعوت حضرت مصعب بن عمیر رضی الله عنه مشرف به دین اسلام شد. در بیعت عقبه و در غزوه بدر و تمامی غزوات حضور به هم رسانیده، در پهلوی و رکاب آن حضرت صلی الله علیه و آله با سایر اصحاب کرام قهرمانانه مبارزه و پیکار نمودند.

يَجْمَعُ الْقُرْآنَ غَيْرَ أَرْبَعَةٍ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَأَبُو زَيْدٍ قَالَ وَنَحْنُ وَرِثْنَاهُ (۱۲)

ترجمه: از انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که گفت: پیامبر صلی الله علیه و آله وفات نمود و هیچ کس غیر از چهارم نفر: ابو درداء و معاذ بن جبل و زید بن ثابت و ابو زید، قرآن را جمع نکرده است و ما آنرا به میراث گرفتیم.

۲- بعد از اینکه مکه فتح شد و مردم مکه برای فراگیری احکام اسلام نیاز به معلم داشتند، آن حضرت صلی الله علیه و آله با توجه به شناختی که از معاذ رضی الله عنه داشت وی را به عنوان معلم برای مردم مکه برگزیدند در آنجا مستقر نمودند. (۱۳)

۳- زمانی که تعدادی از پادشاهان یمن نزد رسول الله صلی الله علیه و آله آمده و اسلام آوردند و آن وی در خواست معلم کردند، آن حضرت معاذ را به همراه تعدادی از صحابه با آنها فرستاد در حالیکه سرپرستی و امارت آنها را به معاذ

بودن، و معاذ بن جبل نیز مردم را تعلیم خیر می داد و مطیع خدا و رسولش بود.

و قال عمر بن الخطاب يوماً لأصحابه: لو استخلفت معاذاً - رضي الله عنه - فسألني ربي عز وجل ما حملك على ذلك؟ لقلت: سمعت نبيك يقول: (يأتي معاذ بن جبل بين يدي العلماء برتوة) أي يسبقهم مسافة كبيرة، قيل إنها رمية حجر (۱۰)

روزی حضرت عمر رضی الله عنه خطاب به صحابه فرمود: اگر بعد از خودم معاذ را خلیفه معرفی نمایم و در روز قیامت خداوند عزوجل از من سؤال کند که چرا این کار را کردی؟ من می گویم: زیرا از پیامبرت شنیدم که می فرمود: معاذ بن جبل با فاصله بسیار زیادی در پیشاپیش علماء حرکت خواهد کرد.

یعنی: به مسافه بزرگی از آنها سبقت می کرد.

گفته شده که آن مانند پرتاب سنگ.

برخی دیگر از مناقب معاذ بن جبل رضی الله عنه

مناقب صحابه رسول اکرم صلی الله علیه و آله از دایره زبان و قلم بالاتر است که حضرت معاذ بن جبل نیز از این قانون مستثنی نیست.

اما "مالایدرک کله لا یتبرک کله." (۱۱)

صفحات کتب حدیث و تاریخ، مناقب زیادی از حضرت معاذ بن جبل را در خود جای داده است که به طور فشرده به برخی از آنها اشاره می کنیم:

۱- حضرت معاذ یکی از جمله چهار نفر بزرگواری است که در دوران حیات آن حضرت صلی الله علیه و آله مسؤولیت جمع آوری قرآن را بر عهده داشتند. (عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ مَاتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ

أَوْصِيكَ يَا مُعَاذُ لَا تَدْعَنَّ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ تَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَ شُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ». (۸)

ترجمه: از معاذ بن جبل رضی الله عنه روایت است که: رسول اکرم صلی الله علیه و آله دست مرا گرفته و فرمود: ای معاذ به خدا من ترا دوست می دارم و سپس ترا توصیه می کنم که در پی هر نماز این دعاء را ترک مکن؛ بگو: «اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَ شُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ». خدایا مرا بر یاد و شکر و عبادتت به وجهی پسندیده یاری فرما!

معاذ رضی الله عنه در کلام صحابه رضی الله عنهم

عن الشعبي قال: حدثني فروة بن نوفل الأشجعي قال: قال ابن مسعود: إن معاذ بن جبل كان أمةً قانتاً لله حنيفاً، ف قيل إن إبراهيم كان أمةً قانتاً لله حنيفاً، فقال ما نسيت هل تدري ما الأمة و ما القانت؟ فقلت: الله أعلم، فقال: الأمة الذي يعلم الخير، والقانت المطيع لله عز وجل وللرسول، و كان معاذ بن جبل يعلم الناس الخير و كان مطيعاً لله عز وجل و رسوله. (۹)

((... حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می

فرماید: «معاذ بن جبل یکی از مصادیق آیه ﴿أُمَّةٌ قَانِتَةٌ لِلَّهِ حَنِيفًا﴾ بود»، گفته

شد که اما این آیه و توصیف در مورد حضرت ابراهیم نازل شده است! ابن مسعود فرمود: من نیز

می دانم، اما آیامعنا و مفهوم

أمة "و"قانت" را می دانید؟ گفتیم:

خداوند دانا تر است. سپس

فرمود: "أمة" یعنی کسی که

تعلیم خیر و نیکی می دهد، و

"قانت" یعنی مطیع خدا و رسول

سپردند. (۱۴)

۴- حضرت معاذ رضی الله عنه نسبت به فراگیری علم و آموختن آن حرص و علاقه زیادی داشت؛ هرگز حاضر نمی شد حتی یک مجلس از مجالس آن حضرت رضی الله عنه از وی فوت شود، او در تمام این مجالس شرکت می کرد و علوم قرآن و حدیث را از محضر مبارک رسول اکرم صلی الله علیه و آله فراگرفته و هر آنچه را می شنید حفظ می نمود، تا جایی که از جمله کسانی قرار گرفت که در عهد آن حضرت رضی الله عنه فتوا می دادند، که این افراد عبارت بودند از: عمر، عثمان، علی، اُبی بن کعب، معاذ بن جبل و زید بن ثابت رضی الله عنه. (۱۵)

۵- حضرت عمر فاروق رضی الله عنه در مسایل فقهی حضرت معاذ را بر همه مقدم می دانست و می فرمود: من أراد الفقه فليأت معاذ بن جبل: هر کس می خواهد فقه را بیاموزد به معاذ بن جبل مراجعه نماید. (۱۶)

۶- حضرت معاذ علاوه بر انجام فرایض و عبادات به نوافل نیز بسیار اهمیت می داد، نماز تهجد را به پابندی ادا می نمود. از جمله دعاهایی که در نماز تهجد می نمود این بود: «اللهم نامت العيون و غارت النجوم و أنت حي قيوم اللهم للجنة بطئ و هربي من النار ضعيف اللهم اجعل لي عندك هدى تروده إلي يوم القيامة إنك لا تخلف الميعاد». (۱۷)

۷- ایشان بسیار به مساله انفاق و کمک به مساکین و فقراء اهمیت می داد، تا جایی که در نتیجه کثرت انفاق و صدقه، مدیون شده و مجبور شد

تاکلیه اموالش را فروخته و دیونش را پرداخت نماید. (۱۸)

وفات معاذ بن جبل رضی الله عنه

حضرت معاذ بن جبل رضی الله عنه به همراه سپاهی که فرماندهی آن بر عهده حضرت ابوعبیده بن جراح بود به شام رفت. در سال هجده هجری بیماری طاعون به شکل بسیار گسترده ای در شام شیوع پیدا کرد که جان بسیاری را گرفت. اما معاذ رضی الله عنه برخلاف بقیه مردم این مریضی را نوعی رحمت از جانب الله تعالی می دانست و از آنجایی که می دانست که هر کس با مرض طاعون از دنیا برود درجه شهادت را می برد دعاء می کرد: «اللهم آت آل معاذ النصيب الأوفر من هذه الرحمة». (۱۹)

پایان بحث

خلاصه اینکه حضرت معاذ رضی الله عنه نیز در اثر شیوع مریضی طاعون در سن ۳۸ سالگی وفات نمود و در منطقه غور از توابع اردن دفن شد. ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ الحشر: ۱۰

طوری که گفته آمدیم در یافت گردید که شخصیت معاذ بن جبل بن عمرو بن أوس الخزرجي الأنصاري، المكنى بأبي عبد الرحمن، بی مانند و مثال شجاعت و مردانگی و خوبی ها می باشد و ایشان در بسیاری از غزوات با رسول اکرم صلی الله علیه و آله اشتراک کردند و در تعلیم اصحاب کرام سهم فعال می داشتند و علاوه بر مسوولیت های اداری را در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و خلفای راشدین نیز عهده دار گردیده بودند، آن مسوولیت های سپرده شده دینی و اسلامی خویش را به کمال

صداقت و امانت داری به انجام رسانیدند، درحالی که بعد اتمام مکلفیت حیات از خود بسی شاگردان در عرصه تعلیم دین به جای گذاشتند، این در حالی است که راه و روش آن یار صادق با وفای پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله الگوه شایسته برای عصرهای آینده جهت پیشبرد امور دنیوی مسلمانان در طول عصر نیز می باشد، خصوصاً بحث سخاوت و جوان مردی وی در قبال مسلمانان نمونه و الگوی خوبی می باشد؛ برای ملت های مسلمان و دولت های اسلامی که در قبال کشور و هموطنان خود مورد عمل قرار دهند، بلاخص بر مردم و مسئولین امارت اسلامی افغانستان که در زمینه فقر زدائی و همکاری با مستمندان از هر طریق ممکن در عملکرد خویش برای خیر رسانی به هموطنان محتاج مورد تعامل قرار دهند.

مآخذ

- ۱- (رياض الصالحين) (۳۸۲)
- ۲- (طبقات الكبرى للسعد- ج ۷- ۱۶۳)
- ۳- (الاصابة) (۹۸/۳)
- ۴- (رياض الصالحين) (۳۸۲)
- ۵- (رواه الامام احمد).
- ۶- (اسد الغابة).
- ۷- (مسند احمد ۲۲۰۵۲).
- ۸- حدیث صحیح، رواه أبو داود والنسائي بإسناد صحيح.
- ۹- (التفسير الوسيط للواحدی)
- ۱۰- (رياض الصالحين بروایت أبو داود والنسائي)
- ۱۱- (أحمد).
- ۱۲- (الاحكام لابن الحزم- ج ۳۰-۱)
- ۱۳- (صحیح البخاری- ۵۰۰۴)
- ۱۴- (السنن الصغرى للبيهقي دلائل النبوة للبيهقي- ج ۵- ۵۰۴).
- ۱۵- (متفق عليه).
- ۱۶- (السنن الكبرى للبيهقي- ۱۷۵۱۹)
- ۱۷- (نیل الاوطار - ج ۵- ص ۳۰۰)
- ۱۸- ("سير أعلام النبلاء" (۴۴۳/۱)، "أسد الغابة" (۵/ ۱۹۴)، "الإصابة" (۱۳۶/۶).
- ۱۹- (به نقل از: سنی آتلاين). [السيرة النبوية عبد الملك بن هشام بن أيوب الحميري المعافري، أبو محمد، جمال الدين (المتوفى: ۲۱۳هـ) تحقيق: مصطفى السقا و إبراهيم الأبياري و عبد الحفيظ الشلبي مطبعة مصطفى البابي الحلبي و أولاده بمصر الطبعة: الثانية، ۱۳۷۵هـ - ۱۹۵۵ م.

د خطبې ارزښت

لومړۍ برخه

مولوي اسرار الحق 'حکیمي'

يو له هغو نعمتونو څخه، چې الله تعالی اسلامي امت ته پيرزو کړي دي، دا نعمت هم دی چې د دوی لپاره يې په شريعت کې داسې عبادات، ديني شعائر او مراسم وضع کړي، چې ډيرې دنيوي او اخروي گټې پکې نغښتې دي، چې دلته ورڅخه د جمعې د لمانځه خطبه يادولای شو.

د جمعې خطبه، د اسلام سپيڅلي دين له شعائرو څخه شميرل کيږي او دا د ښوونې، روزنې، وينښتابه، اصلاح او سمون اجر او ثواب لپاره يوه لويه او مهمه وسيله ده.

په اسلام کې هره اونۍ د جمعې لمانځه د اداء کولو او د هغې د خطبې اورېدلو لپاره، خلک مسجد ته ورځي. دا خطبه، چې د جمعې له لمانځه مخکې ويل کيږي، ارشادي بڼه لري او بايد په سمه توگه اداء او واوريدل شي، الله تعالی فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّعَ

لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى

ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١﴾

ژباړه: ای مؤمنانو! کله چې د جمعې ورځې د لمانځه لپاره اذان وشي، نو د الله ذکر ته ورننډه کړئ (په اهتمام سره مسجد ته ورشئ) او بيعه پرېږدئ، دا (لمانځه او د الله ذکر ته تلل) درته ډېره غوره دی، که چيرې تاسو پوهېږئ.

مفسرين او فقهاء کرام په دې آند دي، چې په دې مبارک آيت کې له (ذکر) څخه د جمعې لمانځه ترڅنگ خطبه هم مراده ده؛ ځکه په خطبه کې هم د الله ذکر وي، له همدې وجې د جمعې لمانځه لپاره خطبه شرط بلل شوې. «۱»

د خطبې تعريف:

(خطبه) د عربي ژبې کلمه ده، په لغت کې د "خ" توري په پيښ سره، هغه څه ته وايي چې پر منبر ويل کيږي او د جمعې خطبه هم خبرې دي چې خلکو ته وړاندې کيږي يا دا چې له "خطب" نه اخستل شوي چې لوی

او مهم کار ته ويل کيږي او خطبه هم د اسلام يوه عظيمه شعيره ده. «۲»

په اصطلاح کې د (خطبې) تعريف داسې کولای شو: گڼو خلکو ته د هغوی د قانع کولو، اغيزمن کولو او هڅولو په موخه، وينا کولو ته خطبه ويل کيږي. «۳» علامه کاساني (رحمة الله عليه) وايي: خطبه، په عرف کې هغه ده، چې پکې د الله تعالی حمد او ثنا، په رسول اکرم ﷺ درود او عامو مسلمانانو ته د خير دعا او ورته وعظ او د پند خبرې وشي. «۴» نو خطبه هغه فن دی، چې له لارې يې خطيب، مخاطبين خپلې وينا ته متوجې کوي، د هغوی عواطف او احساسات په را پارولو سره تشويقوي او پر خپلو خبرو هغوی قانع کوي.

په همدې اساس، اقناع او تاثير د خطبې اساسي محور بلل کيږي، الله تعالی فرمايي:

﴿وَعَظَّمُوا وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا

بَلِيغًا﴾ النساء: ۶۳

ژباړه: او نصيحت ورته وکړه او ورته ووايه (ای محمده!) داسې اغېزناکه خبره

هر خطیب باید د پارونکې او ځواکمنې وینا له لارې خلکو ته لارښوونه او وعظ وکړي، خو غوره خطیب هغه وي چې خلکو ته یوازې په احساساتي خبرو بسنه نه کوي، بلکې د دې ترڅنګ هڅه کوي چې په اوریدونکو کې د مثبت بدلون انګیزه رامنځته کړي، چې د وګړو په کچه دا بدلون بالاخره د ټولنې د بدلون او سمون لامل کېږي.

چې د دوی په زړونو کې ځای ونیسي. په یوه روایت کې یو صحابي رضی الله عنه وایي: (وَعَظَّنَا رَسُولُ اللَّهِ مَوْعِظَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ وَدَرَقَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ) «ه»
ژباړه: موږ ته رسول اکرم ﷺ داسې وعظ وکړ چې زموږ زړونه ترې ولږېدل او له سترګو مو اوبښکې و بهېدې.

خطبې ته اړتیا او ضرورت

الله پاک، انسان مکرم پیدا کړی او د بدن په جوړښت کې یې داسې غړي ور پیرزو کړي چې په هغوسره د خپل ضمیر، شعور او فکر تعبیر او بیان کولی شي: ﴿لَا تَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ﴾ (۸) وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ البکه: ۸ - ۹

ژباړه: آیا نه دي ورکړې مونږ ده ته دوه سترګې (چې پرې اوګوري) او یوه ژبه او دوه شونډې (چې خبرې او خوراک پرې وکړي)؟ یقیناً دا هر څه مو ورکړي دي).

اوس مهال له یوې خوا له داسې

سختو دښمنانو سره مخ یو چې په ښې ویناوالۍ سره د خلکو زړونه د لاسته راوړلو له لارې هڅه کوي چې بې لارې یې کړي.

دا ډول هغه خلک دي چې په اړه یې رسول اکرم ﷺ داسې فرمایلي:

(إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ، كُلِّ مُنَافِقٍ عَلَيْهِمُ اللّٰهُ) «۶»

ژباړه: له کوم شي چې د دې امت په اړه ډیره ویره لرم، هغه پوه او ژبه ور منافق دی.

نو له داسې سختو ماهرو دښمنانو سره د مبارزې او د هغوی د دسیسو د شنډولو لپاره، مسلمانانو ته په کار ده، چې له خطبې څخه په دې برخه کې، د یوې وسیلې په توګه کار واخلي، د وخت له اړتیاوو او غوښتنو سره سم، خپل د ویناوالۍ مهارتونه او وړتیاوې لا پیاوړې کړي.

له بلې خوا که د مسلمانانو اوسني حالت ته ځیر شو، نو ډیری یې له خپل دین او تاریخ سره نابلده او ژوند یې له فساد او ناخوالو ډک دی او د حال په ژبه غواړي چې: یاالله! موږ ته سمه لاره وښایه.

دا حالت د دې غوښتنه کوي، چې علماء د ویناوالۍ فن ته پوره پاملرنه وکړي او له همدې لارې اسلامي امت د دین په حقیقت خبر او بیرته یې خپل پخواني برم ته ور وګرځوي.

په اوسني وخت کې، د اکثرو مسلمانانو د روحي او نفسي ناروغیو ستر لامل د روحي تغذیې کموالی دی، د هغوی، روح، سوچ او فکر په صحیح ډول نه دی

تربیه شوی، نفسونه یې هم بې تهذیبه او بې تزکیې پاتې دي. بناءً، علماء دنده لري، څو په وعظ او نصیحت سره، د دوی روح تربیه کړي، سوچ او فکر یې روښانه او په دیني معلوماتو او حقائقو سمبال کړي.

دا هغه وخت شونې ده، چې علماء د وخت له غوښتنو سره سم، د خطابت او ویناوالۍ مهارتونه پیاوړي او پلې یې کړي.

نورو ملتونو د ویناوالۍ او فن ته پوره پاملرنه کړې او د دې لپاره پوره چمتووالی لري، نومسلمانانو ته د یوه دروند رسالت لرونکي امت په توګه اړینه ده چې دې لورته په پوره پاملرنې سره د بلنې او دعوت دا په زړه پورې وسیله په ښه بڼه وکاروي.

له همدې امله د خطیب دنده ډیره ستره او مهمه دنده ده او تل باید پدې اړه د سم فکر، ګټورې محتوا، ښه تعبیر، روانې ژبې او په زړه پورې د خطبې د وړاندې کولو وړتیا پیدا کړي.

دا سمه ده چې په هره خطبه کې باید انګیزه، احساس او الهام وي او هر خطیب باید د پارونکې او ځواکمنې

وینا له لارې خلکو ته لارښوونه او وعظ وکړي، خو غوره خطیب هغه وي چې خلکو ته یوازې په احساساتي خبرو بسنه نه کوي، بلکې د دې ترڅنګ هڅه کوي چې په اوریدونکو کې د مثبت بدلون انګیزه رامنځته کړي، چې د وګړو په کچه دا

بدلون بالاخره د ټولنې د بدلون او سمون لامل کيږي.

خطيب به په ياد لري چې خطبه امانت ده، منبر يو امانت دی، اوريدونکي امانت دي او وخت هم امانت دی، نو ورباندې لازمه ده، چې دا امانت په صحيح ډول اداء کړي.

د خطبې منځپانگه او احکام

د جُمعې ورځې د خطبې لپاره وخت، د الله ذکر او له امام پرته لږ تر لږه د يوه کس شتون د خطبې فرض گڼل کيږي. د خطبې ځينې سنتونه په لاندې ډول دي:

پاکوالي او طهارت (امام ابويوسف رحمته الله يې شرط بولي)، په ولاړه خطبه وړاندې کول، څرنگه چې د قرآني آيت دا (وَتَرْكُوكَ قَائِمًا) برخه پرې دلالت کوي، همدارنگه د خلکو لورته د امام مخ کول، د الله پاک حمد او ثناء ويلو، د الله ﷻ په يووالي او د رسول اکرم ﷺ په رسالت گواهي او شهادت ورکولو، په نبي کریم ﷺ د درود په ويلو د خطبې پيلول، وعظ او تذکیر (خلکوته نصيحت او د پند خبرې)، د قرآن کریم تلاوت، دواړې خطبې لنډې ويل (وروستنۍ به تر لومړنۍ هم لنډه وي)، ترمنځ يې دمه کول، مسلمانانو ته دعاء کول، خطبه له منبر څخه ويل، د امام لورې ته د خلکو مخ کول او نور سنتونه.

ځينې علماء وايي چې خطبه کې بايد خوف او رجاء (د الله تعالى له عذاب څخه د وېرولو او د هغه

رحمت ته د هيلې خبرې) شتون ولري او ځينې بيا وايي چې خطبه بايد له رحمت او رجاء جوړه وي؛ ځکه رسول اکرم ﷺ فرمايلي: (يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَبَسِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا...) يعنې: آساني کوی او سختي مه کوی او (خلکو ته) زيری ورکوی او (هغوي کې) کرکه مه پيدا کوی. «۷»

خو په خطبه کې د بشارت (زيري) او انذار (ويرولو)، د مصالحو او مفسدو او همدارنگه د عاطفې او عقلي اړخونو ترمنځ انډول او توازن ساتل اړين بريښي.

پر اوريدونکو د خطبې پر مهال چوپتيا او خطبې ته غوږ نيول واجب دي او بايد له خبرو، تلاوت، لمانځه او هر هغه څه ډډه وکړي چې د خطبې د اوريدو مانع گرځي، الله تعالى فرمايي:

﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ الأعراف: ۲۰۴

ژباړه: او کله چې ولوستل شي قرآن، نو غوږ ورته کېږدئ او چوپ اوسئ، ښايي چې رحم درياندې وشي.

يو شمېر مفسرين په دې آند دي چې دا آيت د جمعې د خطبې په هکله نازل شوی دي. همدارنگه رسول اکرم ﷺ فرمايي: مَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ: انصت، فَقَدْ لَعَا، وَمَنْ لَعَا فَلَا صَلَاةَ لَهُ. «۸»

ژباړه: چا چې خپل ملگري ته (د خطبې پر مهال) وويل چې چپ شه، نو لغوه يې وکړه او چا چې لغوه وکړه، (کامل) لمونځ يې په برخه نه شو.

د امام صاحب (رحمة الله عليه) نظر دا

اې مؤمنانو! کله چې د جُمعې ورځې د لمانځه لپاره اذان وشي، نو د الله ذکر ته ورمنډه کړئ (په اهتمام سره مسجد ته ورشئ) او بيعه پرېږدئ، دا (لمانځه او د الله ذکر ته تلل) درته ډېره غوره دی، که چيرې تاسو پوهېږئ.

دی، چې د خطبې په نېټ د الله ﷻ په مطلق ذکر، حمد، تسبيح او تهليل هر يوه سره د خطبې رکن اداء کيږي، خو صاحبين (امام ابو يوسف او امام محمد رحمه الله عليهما) بيا په دې نظر دي، چې خطبه بايد دومره اندازه وي، چې په عرف کې خطبه وبلل شي.

په هر صورت، د الله تعالى ﷻ حمد او ثنا، شهادتين، په نبي کریم ﷺ درود، خلکوته وعظ او نصيحت، د قرآن کریم د څه برخې تلاوت او مسلمانانو ته دعاء، د خطبې منځپانگه گڼل کيږي.

نور بيا...

مأخذونه:

- ۱- بدائع الصنائع ۳/ ۲۹؛ روح المعاني ۱۴/ ۲۹۶.
- ۲- القاموس المحيط؛ مختار الصحاح.
- ۳- فن الخطابة ۵ مخ.
- ۴- بدائع الصنائع فی ترتيب الشرائع ۱/ ۲۶۲.
- ۵- جامع الترمذي.
- ۶- مسند الإمام احمد.
- ۷- البحر الرائق شرح كنز الدقائق ۵/ ۱۵۸.
- ۸- بدائع الصنائع فی ترتيب أحكام الشرائع ۳/ ۳۶؛ العناية شرح الهداية ۲/ ۳۹۶.

اهمیت کار از دیدگاه شریعت

مولوی عبد الناصر "رقیب"

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ أَحَبَّهُ ثُمَّ يَأْتِيَ الْجَبَلَ، فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةٍ مِنْ حَطَبٍ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعُهَا، فَيَكْفُ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ، أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ. *۱*

ترجمه: «از ابو عبدالله زیبر بن عوام رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: اگر یکی از شما طنابش را بردارد و به کوه برود و یک پشته هیزم بیاورد و بفروشد و خداوند با این کار، او را بی نیاز کند، برای او بهتر است از این که از کسی چیزی بخواهد، چه به او ببخشند، یا از او منع کنند و ندهند.» (وعن أبي هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لَأَنْ يَحْتَطِبَ أَحَدُكُمْ حُزْمَةً عَلَى ظَهْرِهِ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ أَحَدًا، فَيُعْطِيَهُ أَوْ يَمْنَعَهُ.) *۲*

ترجمه: «از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: اگر یکی از شما یک پشته هیزم بر پشت بیاورد، برای او بهتر است از این که، از کسی چیزی بخواهد، چه به او بدهد یا ندهد.» *۳*

دنایای مان مانند حضرت عثمان رضی الله عنه و حضرت عبدالرحمن بن عوف، و ده ها بزرگوار دیگر دینی، استفاده کنیم. این همه اهداف بدون زحمت کشی و کار کردن به دست نخواهد آمد؛ میباید که کار کرد و از حسنه های دنیا، خود و دیگران را مستفید ساخت و دنیای خویش را؛ وسیله فلاح خویش قرار داد، لذا در زیر این عنوان، روی مواردی که از لازمه های کار اند بحث خواهیم نمود:

- ۱ - ترغیب و تشویق به کار
- ۲ - داشتن اراده و قصد نیکو از کار
- ۳ - دوری از تسویف و تاخیرکار
- ۴ - ظرافت و دقت در کار
- ۵ - امانت داری

الف: اهمیت کار:

خداوند تعالی می فرماید:

﴿ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ ﴾ الجمعة: ۱۰

« وقتی نماز (جمعه) انجام شد، در زمین پراگنده گردید و از فضل و بخشش خداوند، رزق و روزی بجوید.»

(و عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ثناء و ستایش مر آن ذاتی را که کائنات را از عدم به عرصه وجود در آورد، و در خلقت هریکی از این موجودات اسرار و رازهای شگفت انگیزی را به و دبعت گذاشت که با مرور زمان آن رازهای سر بسته آشکار و بشریت از آن مطلع می گردند، دریغا که انسانهای بلهوس هنوز هم در پی نافرمانی و جدال با حقانیت اند.

مهمتر از همه اینکه الله متعال همه را برای انسان و در خدمت او قرار داد، آبادانی و اعمار زمین را هم به عهده او گذاشت، تا باشد انسانیت در طراوت و زیبایی ها زیست نماید و از موجوداتی که در حقیقت برای او آفریده شده اند، استفاده درست و اعظمی نماید، پس چرا از این دنیا برای منفعت دین و آخرت مان استفاده نکنیم، اسلام با کار کردن و تمدن در مخالفت نیست؛ بلکه آن را می خواهد، و دنیا را جای زراعت برای آخرت خوانده است، دنیا و آسایش دنیا مذمت ذاتی ندارد، دنیا آن زمان مذموم و بد می گردد که از راه نادرست به دست آید و یا بگونه نامشروع از آن بهره گیری صورت گیرد، بهبه چی نیکو خواهد بود که از

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ). *۴*

ترجمه: «از ابوهربره علیه السلام روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: داود علیه السلام»

جز از دسترنج خود نمی خورد. «۶»
وعنه أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كَانَ زَكْرِيَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ نَجَّارًا).

ترجمه: «از ابوهربره علیه السلام روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: زکریا علیه السلام نجار بود. «۵»

وعن المقدام بن معد يكرب رضى الله عنه، عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ - عَلَيْهِ السَّلَام - كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ). «۹»

«از مقدم بن معديکرب رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هرگز هیچ کس، غذایی بهتر از این نخورده است که از دسترنج خود بخورد و پیامبر خدا داود علیه السلام از دسترنج خود می خورد.»

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَتَى النَّبِيَّ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَسْأَلُهُ فَقَالَ (أَمَا فِي بَيْتِكَ شَيْءٌ). قَالَ: بَلَى جُلُسٌ نَلْبِسُ بَعْضُهُ وَنَبْسُطُ بَعْضُهُ وَقَعَبٌ نَشْرَبُ فِيهِ مِنَ الْمَاءِ. قَالَ: أَتَتَنِي بِهِمَا؟ فَأَتَاهُ بِهِمَا فَأَخَذَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِيَدِهِ وَقَالَ: مَنْ يَشْتَرِي هَذَيْنِ... فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - هَذَا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَجِيَءَ الْمَسْأَلَةَ نُكْتَةً فِي وَجْهِكَ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لثَلَاثَةٍ لِيَذِي فَقْرٍ مُدْفِعٍ أَوْ لِيَذِي غُرْمٍ مُقْطِعٍ أَوْ لِيَذِي دَمٍ مُوَجِّعٍ). *۶*

«... از انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که یک روز مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمده و از او درخواست پول کرد.

آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: آیا در خانه چیزی داری؟ مرد گفت: آری، فرش دارم که قسمتی از آن را به تن کرده و قسمتی را می گسترانیم و پیاله ای که در آن آب می نوشیم.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: آن ها را نزد من بیاور! مرد رفت و آن ها را آورد، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: چه کسی این دو را می خرد؟ مردی پاسخ داد: من آن ها را به یک درهم می خرم، آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: کسی هست که بیشتر از یک درهم برای آن ها بپردازد؟ دو یا سه بار تکرار فرمود.

مرد دیگری گفت: آن ها را به دو درهم می خرم، آن ها را به او داد و رسول اکرم صلی الله علیه و آله دو درهم را گرفت و به مرد فقیر داد و فرمود: با یکی برای خانواده ات غذایی بخر و با دیگری تیشه ای بخر و با آن نزد من برگرد.

آن مرد تیشه ای را خریده و نزد پیامبر صلی الله علیه و آله برگشت.

آن حضرت صلی الله علیه و آله دسته ای بر آن تیشه نهاد و فرمود: برو و هیزم جمع نما و آن را بفروش و تا پانزده روز دیگر نبینم.

آن مرد رفت و به جمع کردن و فروش هیزم پرداخت و پس از آنکه ده درهم گرد آورد و لباس و غذا خرید و نزد پیغمبر صلی الله علیه و آله برگشت.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: این برای تو بهتر از

آن است که گدایی بر چهره ات نشانی در روز قیامت بگذارد. درخواست کمک مالی و تگدی جز در سه مورد جایز نیست: برای کسی که دچار فقر شدید باشد، یا صاحب قرض بسیار، و یا کسی که دیت و خونبها بر عهده اش باشد. «۱۱»

ب : داشتن نیت نیکو

انسان مسلمان از کاری که می کند سیر داشتن شکم خویش از روزی حلال و بازداشتن آن از مال حرام و کسب نیرو و توان عبادت و آبادی زمین را جستجو می نماید. عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ... قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ (أَوْ امْرَأَةٍ) يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ). *۷*

ترجمه: «از عمر رضی الله عنه روایت است که از رسول اکرم صلی الله علیه و آله شنیدم - فرمود: پاداش اعمال، به نیت ها بستگی دارد، و برای هرکی آنچه است که آنرا قصد کرده است، هرکی را هجرتش به دست آوردن دنیا و یا هم نکاح کردن زنی باشد، پس برای او آنچه است که به سوی آن هجرت نموده است.»

(عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَخْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ.) *۸*

ترجمه: «از ابو مسعود رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: اگر شخصی به نیت ثواب بر اهل و عیال خود انفاق کند، نفقه او صدقه

کیمیای سعادت

- در خوشحال کردن مردم بسیار بکوشید تا الله تعالی در قیامت خوشحال تان کند.
- تاملی توانید سکوت اختیار کنید که سکوت موجب محبت می شود و راهنمای هر خیری است.
- در خواندن قرآن عظیم الشان استمرار بورزید (فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ) که جمیع خیر در امور دنیا و آخرت در آن گرد آمده است.
- به روزی اندک خداوند منان راضی باشیم تا خداوند نیز از عمل کم ما راضی باشد.
- در برقرار کردن صله ارحام ثابت قدم باشید که بهترین نوع آن خود داری از آزار خویشاوندان است.
- با صدقه و صله رحم، گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگار متعال نمایید.
- به کسی که از خدا نمیترسد، امید نداشته باشید که نه تعهد دارد، نه نجابت و نه کرم.
- بسیار احسان کنید که خداوند نیکو کاران را دوست داشته و در قیامت کمک هیچ کننده را ضایع نمی گذارد.
- حق الناس را رعایت کنید زیرا خداوند متعال آنچنانکه در باب حق الناس تأکید دارد، در کمتر چیزی مانند آن اشاره نه نموده است.
- از بخشی که زیانش برای تو، بیش از سودی است که به دیگران میرسد، حذر کن.
- بسیار مراقب کردار خود باشید تا مورد تهمت و اتهام قرار نگیرید، که در آن صورت حق ملامت ندارید.
- مواظب اخلاق دینی و انسانی خود باشید، زیرا هرگاه اخلاق را از دست بدهید همه چیز را از دست می دهید.
- زندگی بهتر خواهد شد، اگر هر کسی به جای انتقاد از دیگران به تلاش و ممارست برای بهبود خود ادامه دهد.
- جاه طلبی مانند آب دریاست، هر چه مردم بیشتر آن را بنوشند بیشتر تشنه می شوند.
- فرق نمی کند اگر گاهی مجبور به زمین افتادن شویم، تا زیبایی و قدر بلند شدن را احسان کنیم.

وعظ د الله تعالى لوري ته

● قال الله تبارک و تعالی

- الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَ كَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا (احزاب ۳۹)
- ژباړه: (پیغمبران) هغه دي چې (خپلو امتیانو ته) د الله تعالى پیغامونه رسوي او له هماغه څخه ویريږي او له الله نه پرته له بل چا څخه نه ویريږي، او کافی دی الله ښه حساب کوونکی.
- وعظ د الله تعالى لوري ته د بلنې یو عظیم باب دی، خلک هغه ته زیاته لږتیا لري.
- د وعظ له لارې کلک او سخت زړونه نرمیږي، غافله خلک بیدارېږي، د ضعیف ایمان څښتنانو ایمان قوي کیږي، په زړه کې یې د شعار الله او ښو اعمالو مینه او شوق پیدا کیږي او له بدو کارونو یې کرکه پیدا کیږي.
- واعظ خلک د الله لوري ته را بولي، زړونه ژوندي کوي او د شیطان له مکر څخه خلک خبروي، ځکه وعظ، ذکر او بیان مسلمانانو ته ګټه رسوي د هغوی زړونه روښانه ساتي.
- (فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى).

● د وعظ فواید او ګټې

- د فسق او گناهونو د وعیدونو په بیانولو سره، خلک له گناهونو څخه منع کول.
- د اعمالو او فضائلو په بیانولو سره، خلک نیکو کارونو ته تشویق او ترغیبول.
- د ایمان تجدید، د نفسونو تحریک او د غافله خلکو بیدارول.
- د اسلام په مستقیمه لاره ثابت پاتې کیدل، او خلکو ته خپل رب او خالق ورپیژندل.
- خلک اسلامي شعائرو او حدودو ته متوجې کول، او د انسي او جني شیطانانو د مکر څخه د خلکو خبرول.

د بلنې يو عظيم باب دی

● دوعظ آداب:

- واعظ به په خپل وعظ کې مخلص وي، او په هغه څه به علم لري چې په اړه يې وعظ کوي
- آیا دغه له آدابو څخه شجره کېږي؟
- د خلکو په اذیت به صبر کوي.
- د خلکو د سويې مطابق، فصیح او واضح بیان به کوي.
- د سنتو به پوره پابند وي.
- وعظ به يې د کتاب الله، سنت رسول الله او د موثقو علماؤ د اقوالو موافق وي.
- په نیکه او ښه طریقه به خلک د الله تعالی لورې ته را بولي، یوازې امر به په نیکۍ نه کوي بلکې ددې ترڅنګ له بدو کارونو څخه به هم خلک منع کوي.
- په وعظ کې به يې یوازې د عذابونو بیان نه وي، چې خلک د الله له رحمت څخه نا هیلي شي او نه به یوازې پر ترغیب اکتفاء کوي، چې خلک له الله تعالی له وېرې څخه غافله شي، بلکې په وعظ کې به ترهیب او ترغیب دواړه په نظر کې نیسي.

● دوعظ په اړه ځینې تیروتنې:

- په نامناسب وخت کې خلکو ته وعظ کول، لکه د شدید باران، شدید یخ، شدید توپان په وخت کې، او همداسې په نامناسب مکان او ځای کې.
- د نادرو او غریبو قیصو بیانول او په هغه کې مبالغه کول.
- له یوې موضوع څخه په بېړه بلې موضوع ته تلل، چې په دې سره د اورېدونکو فکر ګډوډېږي او د موضوع په هکله صحیحې سهې پوهه نه ترلاسه کوي.
- د اورېدونکو تحقیقېږول، هغوی ضعیف العقل ګڼل او خپل ځان لوی ګڼل.
- دفحشا او منکراتو په ذکر او بیان کې ډیره مبالغه کول.
- په لوړه سويه بیان او وعظ کول چې د خلکو له سويې سره سمون نه لري.

احسان و نیکوکاری

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا (مریم آیه ۹۶)

ترجمه: به یقین کسانی که ایمان آورده، و کارهای شایسته انجام داده اند، به زودی برای ایشان خداوند رحمان محبتی برای آنان (دردل های شان) قرار می دهد.

- از جمله مفاهیم ارزشمندی که در آموزه های دینی به خصوص قرآن کریم، مورد عنایت و توجه قرار گرفته و به آن سفارش شده، احسان و نیکوکاری است.
- احسان و نیکوکاری کارکردهای زیادی در عرصه های فردی، اجتماعی، فرهنگی، معنوی و... دارد.

- مؤمنان واقعی، خردمند و صاحب اندیشه در هر عصر و نسلی، سعی و تلاش کرده اند خود را به صفت و خصوصیات احسان و نیکوکاری، آراسته سازند.
- مبنای نیکوکاری و رسیدگی به کار مردم و نیازمندان در اسلام تقوا و پرهیزگاری است و قرآن مجید در آیه (۲) سوره مائده به این امر اشاره دارد و می فرماید بر امور نیک و تقوا، تعاون و همکاری نمایید.

- انسان مسلمان باید در پی رفع حوائج برادران مسلمان خود باشد و سعی کند تا می تواند به هر صورت ممکن به آنان یاری رساند، بر مبنای روایات اسلامی هرگاه مسلمانانی رفع گرفتاری مسلمانانی را می کند، طبق فرمایش قرآن خداوند متعال پاداش او را ضایع نمی سازد.
- بر اساس احادیث و روایات، احسان، نیکوکاری و رسیدگی به کار مردم و رفع نیاز آنها از برترین حسنات بیان شده و کسانی که به سرنوشت برادران مسلمان خود بی توجه باشد مورد نکوهش سخت قرار گرفته اند.

- نیکی به دیگران و کمک به واسطه موسسات خیریه در جهت گشایی از نیازمندان، امری انسانی، دینی و اجتماعی است.

- در حوزه انسانی، این عمل نیکو، جایگاه والایی دارد.
- چنانچه در آیین مقدس اسلام که در آن مسلمانان، برابر و برادر خوانده شده اند این امر از جایگاه ویژه ای برخوردار است.

محسوب می شود.»

ج: جدیت در کار

چنانچه پیداست، اسلام دین کار و کوشش است، کار و تلاش برای دنیا و آخرت وسیله خوبی است، اما دین مقدس اسلام تنبلی و مفت خوری را دوست ندارد و در هیچ حاشیه و گوشه ای به آن دعوت نکرده است و همیشه پیروان خویش را به کار و پیکار (در برابر هر نامالایمی) ارشاد نموده است.

خداوند متعال می فرماید: ﴿وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا﴾ القصص: ۷۷
یعنی: و با آنچه خدایت داده سرای آخرت را بجوی و سهم خود را از دنیا فراموش مکن.

پروردگار سبحان به کار و تلاش در زمین و خوردن از روزی حلال، امر نموده و می فرماید: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ الملك: ۱۵

یعنی: اوست کسی که زمین را برای شما رام گردانید پس در فراخنای آن رهسپار شوید و از روزی [خدا] بخورید و رستاخیز به سوی اوست.

رسول اکرم ﷺ بر کار و کوشش تأکید فراوان داشته و می فرماید: (اعملوا فكل ميسر لما خلق له). *۹*

یعنی: «کار کنید، زیرا برای هر کس آنچه که برای آن آفریده شده آماده گشته.»

همه ای پیامبران خداوند ﷺ نمونه های عالی کار و تلاش بوده اند. تمام پیامبران شبانی کرده اند و هرکدام از

پیامبران حرفه ای خاصی داشتند و بدان مشغول بوده اند، رسول بزرگوار اسلام ﷺ در بسیاری کارها با صحابه مشارکت فرموده و خود را از آنان جدا نمی ساخت. به عنوان مثال در جریان حفر خندق ایشان ﷺ سنگ و سنگریزه حمل می نمود.

بقدر الكد تكتسب المعالي
و من طلب العلا سهر الليالي
و من طلب العلا من غير كد
أضاع العمر في طلب المحال
معنای شعر:

قدر تو از کوشش و کارت برآید برفراز شب نخوابد آنکه میلش سوی بالا رفتن است * و کسی آرزوی قدر والا را بی تلاش و رنج کرد * عمر خود را اندر خیالی ضایع نموده است.

د: دوری از تسويف و تأخير در کار

فرد مسلمان کارها را سر وقتشان به انجام رسانیده و تأخیر را جایز نمی داند. پیشینیان گفته اند: کار امروز را به فردا مسپار!

فرد ای تو فرداست و اگر زنده بودید، برای آن نیز کارهایی خواهد تقدیر شده باشد، با کاهلی و تنبلی کنار نیائید؛ بلکه مقابله کنید و آنرا از ضمیر خویش دور داشته باشید؛ حتی در ساحه کاری تان برای آن بستر نگذارید.

هرگاه اگر احساس تنبلی کردید با خود بگوئید که کار شما را کسی دیگری انجام نمی دهد، امروز باشد و یا فردا بالآخره شما هستیید که این کار را انجام می دهید و به آخر می رسانید؛ بهتر است همین حالا آنرا انجام داده، خاطر و ذهن خود را فارغ سازید تا دیگر رنجی از

شخص مسلمان در کارها امانت را رعایت نموده و نیرنگ و خیانت روا نمی دارد و تقاضای رشوه نمی کند. از اسرار کاری خود محافظت نموده و کارش را به بهترین وجه ممکن انجام می دهد، به این اندیشه نباشید که با ترفند های گوناگون کار فرمای خویش را اغفال می کنید و اگر چنین اندیشه ی را در سر دارید، پس بدانید که خود را می فریبید، زیرا آنکاری که به کردن آن گماشته شده اید.

آن در ذهن تان باقی نماند.

پیامبر ﷺ می فرماید:

(اللهم بارك لأمتي في بكورها.) *۱۰*
یعنی: «بار خدایا! به صبحگاهان

امتم برکت ده.»

این به این معنی است که از تسويف و تاخیر در انجام کار ها خود داری کنیم و کسانی باشیم طبق مقتضای دعای رسول اکرم ﷺ به کار هایمان در آغاز صبح رسیدگی کنیم.

ممکن نیست انسان در زندگی و کارهای خود جدی باشد مگر اینکه در محدوده ی روزی که در آن بسر می

برد، زندگی کند وقتی صبح کردی، منتظر غروب مباش و

چون غروب کردی؛ منتظر صبح مباش. و بعد از نماز فجر برای

خود برنامه ای ترتیب دهید و بر اساس آن عمل نمایید، بامداد را

با ذکر شروع کنید سپس به مقدار معمول تلاوت نمایید و

اگر دانش آموز و طلبه هستیید

برای رفتن به مدرسه و اگر کارمند و یا دارای شغل آزاد می باشید برای رفتن به محل کار خود، آمادگی بگیرید، چرا که رسول اکرم ﷺ دعای برکت کرده در حق کسی که صبحگاهان برای کار و کوشش بیرون شود:

«اللَّهُمَّ بَارِكْ لَأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا» *۱۱*

و بهترین وقت برای درس خواندن، حفظ کردن و طلب روزی، صبحگاهان است.

هـ: دقت و درستی در کار:

انسان مسلمان در انجام کارهایش نهایت درستی را به کار می گیرد تا مقبول خدای متعال واقع گشته و مستوجب پاداش او شود، رسول اکرم ﷺ فرموده است:

(إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يَتَّقَنَهُ.) (بیهقی *۱۲*)

یعنی: خداوند دوست دارد وقتی کسی از شما کاری انجام می دهد آن را به درستی و با دقت به انجام رساند. انسان مسلمان در حد توان کارش را به درستی و به خوبی انجام میدهد، همچنین آن حضرت ﷺ فرموده است:

(إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلْيُحَدِّثْ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ؛ فَلْيَرْحِ ذَبِيحَتَهُ.) (مسلم *۱۳*)

یعنی: «هر آئینه خداوند احسان و نیکی را بر هر چیز واجب نموده است، پس چون کشتید، نیکو بکشید و چون حیوانی را ذبح نمودید، نیکو ذبح کنید، باید که یکی از شما

تیغ خود را تیز کند و ذبیحه خود را راحت نماید.»

در کار و اموری که انجام آن به ما محول شده است و یا هم قصد انجام آنرا داریم نباید سهل انگار و بی تفاوت باشیم، بلکه سلیقه درست کاری داشته باشیم و از همه توانمندی که داریم در راه نیکو و بهتر سازی آن استفاده کنیم و در ظرافت کار خود بکوشیم.

و: امانت داری

شخص مسلمان در کارها امانت را رعایت نموده و نیرنگ و خیانت روا نمی دارد و تقاضای رشوه نمی کند. از اسرار کاری خود محافظت نموده و کارش را به بهترین وجه ممکن انجام می دهد؛ به این اندیشه نباشید که با ترفند های گوناگون کار فرمای خویش را اغفال می کنید و اگر چنین اندیشه ی را در سر دارید، پس بدانید که خود را می فریبید؛ زیرا آن کاری که به کردن آن گماشته شده اید؛ در حقیقت از جانب ذاتی به شما به امانت داده شده است که یک لحظه هم از دید او پنهان نیستید و برای اثبات تخلفات شما چندین مراقب گماشته است که خلاف ورزی های شما را مستند سازی می کند؛ پس برای مرد مسلمان ضرور است که در انجام کارهایی که به او سپاریده می شود، الله متعال ﷻ را ناظر احوال خود دانسته و هیچ گاهی فریب و کند کاری را به راه ندهد چنانکه الله سبحانه و تعالی فرموده است:

﴿فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبُ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ (المائدة: ۱۱۷)

ترجمه: پس وقتی که برگرفتی مرا؛ تو

بودی نگهبان بر ایشان و تو بر همه چیز نگهبانی.

در این مورد آیات و احادیث بی شماری وجود دارد. همین ترتیب صاحب کار هم باید از حقوق کار گرانش دفاع نموده و آن را محترم بشمارد، مزد آنان را به درستی پرداخت نموده و ظلم ننماید و از آن ها بیش از طاقتشان کار نکشد، همچنین نیازهای سلامتی و اجتماعی آنان را فراهم سازد.

و الله هر کی را بخواهد به راه راست راه مینماید.

مآخذ:

- ۱- رواه البخاری.
- ۲- صحیح البخاری، باب الاستعفاف عن المسئلة.
- ۳- متفق علیه.
- ۴- صحیح البخاری، باب بیع الحطب.
- ۵- رواه البخاری.
- ۶- صحیح البخاری، باب کسب الرجل و عمله بیده.
- ۷- رواه مسلم.
- ۸- رواه مسلم، باب الحث علی الاکل من عمل یده.
- ۹- رواه البخاری.
- ۱۰- رواه ابو داود.
- ۱۱- سنن ابی داود، باب ما تجوز فیه المسئلة.
- ۱۲- صحیح البخاری، کتاب بدء الوحی.
- ۱۳- رواه البخاری.
- ۱۴- صحیح البخاری، باب ما جاء ان الاعمال بالنية و الحسبة
- ۱۵- متفق علیه.
- ۱۶- ترمذی.
- ۱۷- البیهقی شعب الایمان — فصل و ینبغی لطالب العلم ان یكون تعلمه.
- ۱۸- صحیح مسلم، باب الامر باحسان الذبح و القتل و تحدید الشفرة.

د بې وزلو خلکو لاسنیوی

محمد یوسف صدیقی

خانو لپاره مو دی او تاسو یې نه لگوي مگر د الله د رضا پخاطر او څه مال چې تاسو یې لگوي (بیرته به یې) پوره بدله درکړای شئ او ظلم به نه درباندي کيږي.

﴿وَمَنْ يُؤْكُ شَحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ الحشر: ۹

ژباړه: او هر څوک چې د خپل ځان له بخیلي وژغورل شو، نو هماغه بريالي خلك دي.

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ ؓ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: {اَتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ}. «۱»

ژباړه: له عدي بن حاتم ؓ څخه روایت دی، چې پیغمبر ؐ فرمایلي دي: د (دوزخ) له اوره ځان وساتئ که څه هم د خورما په یوې ټوټه وي.

عن أبي هريرة ؓ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: {قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَنْفِقْ يَا ابْنِ آدَمَ! يَنْفَقِ عَلَيْكَ}. «۲»

ژباړه: له ابو هريرة ؓ څخه

وزله خلك د ټولنې هغه قشر دی، چې باید لاسنیوی یې وشي.

په دغه مقاله کې، پر همدې موضوع، د لاندې عناوینو له لارې بحث کوو:

- په اسلام کې د سخاوت فضیلت.
- د بې وزلو خلکو لاسنیوی، د نېکانو صفت او د ثواب او جنت ته د ننوتلو وسیله ده.

- د بې وزلو خلکو د لاسنیوي فضیلت.

- په اسلام کې د بخیلانو غندنه.

په اسلام کې د سخاوت فضیلت
الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾ سبأ: ۳۹

ژباړه: او څه چې تاسو یې (په خیر کې) لگوي، هغه (الله) یې بدله درکوي.

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَأَنفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُوا إِلَّا لِأَبْتِكُمْ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُؤَفِّكُمُ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ البقرة: ۲۷۲

ژباړه: او تاسو چې د خیر (ښه پاک مال) نه کوم لگښت کوئ، نو د خپلو

الحمدلله رب العلمين، والصلاة والسلام على صفوة الأنبياء و أكرم المرسلين سيدنا محمد، وعلى آله وأصحابه وأتباعه إلى يوم الدين. أما بعد:

الله تعالی انسانان یو بل ته محتاج پیدا کړي؛ ترڅو خپلو منځو کې د یو بل اړتیاوې پوره کړي او گټه ورته ورسوي، الله تعالی فرمایي:

﴿مَنْ مَسَمَنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعَنَا بَعْضُهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُلْطَانًا وَرَحْمَةً رَّبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾ الزخرف: ۳۲

ژباړه: موږ د هغوی ترمنځ روزي (او د ژوند سامان) وېشلی او د ځينو مرتبه مو پر ځينو اوچته کړې؛ تر څو له یو بل څخه گټه پورته کړي او ستا د رب رحمت تر هغه څه غوره دی چې دوی یې جمع کوي.

دلته قرآن کریم په مالي او نورو دنیوي چارو کې، د انسانانو په درجاتو کې د توپیر یوه وجه دا یاده کړې، چې انسانان یو بل ته په گټه تمام شي. بې

روایت دی، چې نبي ﷺ فرمایلي دي: الله تعالى فرمايي: اې د آدم زويه! مال لگوه، مال به درباندي لگول کيږي (يعنې د الله تعالى په لار کې مال لگوه، الله تعالى به پراخه روزي درپه برخه کړي).

عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنه أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: {تَطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ}. «۳»

ژباړه: له عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنه څخه روایت دی، چې يوه سړي له پيغمبر ﷺ څخه پوښتنه وکړه: د اسلام کوم خصلت غوره دی؟ هغه مبارک ورته وويل: خلکو ته خواړه ورکوه او پر هغه چا چې پيژنې يې او که يې نه پيژنې، سلام اچوه.

د بې وزلو خلکو لاسنيوی، د نېکانو صفت او د ثواب او جنت ته د ننوتلو وسيله ده

الله تعالى، انفاق ته د هڅولو په لړ کې فرمايي:

﴿أَمْؤُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَحْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ الحديد: ۷

ژباړه: په الله او د هغه په رسول ايمان راوړئ او له هغه څه نه مال ولگوئ چې تاسې يې پکې (د پخوانيو) ځای ناستي گرځولي ياستئ، نو له تاسې نه چې کومو خلکو ايمان راوړ او لگښت يې وکړ، د هغوی لپاره ستر اجر دی. د ﴿مُسْتَحْلِفِينَ﴾ کلمه بنسبي چې

بنده دې خپل مال په اصل کې د الله مال گڼي، چې ده ته يې پيرزو کړی، لکه څرنگه چې په بل ځای کې راغلي:

﴿وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾

النور: ۳۳

ژباړه: او دوی ته د الله له هغه مال څخه ورکړئ چې تاسوته يې درکړی دی.

بل ځای کې، الله تعالى جنت ته د تشويق لپاره فرمايي:

﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ (۱۳۳) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْفَيْضِ وَالْمَافِينِ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

آل عمران: ۱۳۳ - ۱۳۴

ژباړه: او د خپل رب د بښنې او د هغه جنت په لوري بېره وکړئ چې پلنوالی يې (لکه) اسمانونه او ځمکه دی، د متقيانو لپاره چمتو شوی، هغوی چې د بډايی او بېوزلی (دواړو حالتونو) کې مال لگوي او غوسه زغمونکي او له (بدی د) خلکو تېرېدونکي دي او الله (داسې) نېکان خونبوي.

د نېکۍ او تقوا پېژندنې په هکله، الله تعالى فرمايي: ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ فَقَلَّ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْتِرَاتِ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّادِقِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ

موږ د هغوی ترمنځ روزي (او د ژوند سامان) وبشلی او د ځينو مرتبه مو پر ځينو اوچته کړې؛ تر څو له يو بل څخه گټه پورته کړي او ستا د رب رحمت تر هغه څه غوره دی چې دوی يې جمع کوي. دلته قرآن کریم په مالي او نورو دنيوي چارو کې، د انسانانو په درجاتو کې د توپير يوه وجه دا ياده کړې، چې انسانان يو بل ته په گټه تمام شي. بې وزله خلک د ټولنې هغه قشر دی، چې بايد لاسنيوی يې وشي.

صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿البقرة: ۱۷۷﴾

ژباړه: نيکې (يوازې) دا نه ده چې مخونه مو ختيځ او (يا) لويديځ ته وگرځوئ، لېکن نيکي دا ده چې څوک په الله، د آخرت په ورځ، ملايکو، اسماني کتابونو او نبيانو ايمان راوړي او (خپل) مال سره له مينې (او اړتيا چې يې ورته لري) خپلوانو، يتيمانو، مسکينانو، مسافرو او سوالگرو ته ورکوي او د مريانو (يا له پور څخه د پورېوړو يا کفارو سره د مظلوم مسلمانانو بنديانو په) ازادولو کې يې (لگوي) او لمونځ (سم) اداء کوي، زکات ورکوي، چې کله ژمنه وکړي نو د خپلو ژمنو ترسره کوونکي وي، او صبر کوونکي په کړاونو، رنځونو او د جگړې پرمهال (د الله په لار کې)، همدا خلک (په خپل ايمان کې) رښتيني او همدوی پرهېزگاران (ځان ساتونکي له ناوړو

لِّلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿النساء: ۳۷﴾

ژباړه: هغوی (خان ستایونکي کبرجن خلک) چې هم په خپله بخیلي کوي او هم نورو ته په بخیلي سپارښتنه کوي او هغه څه پټوي چې الله له خپله فضله ورکړي او (د الهي نعمتونو) د منکرینو لپاره مو سپکونکی عذاب چمتو کړی دی.

﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنْتَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ بَلْ هُوَ سَرَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ

حَیْرٌ﴾ آل عمران: ۱۸۰

ژباړه: او هېڅکله دې گمان نه کوي هغه خلک چې بخیلي کوي په هغه څه چې الله تعالی له خپله فضله ورکړي، (گومان دې نه کوي) چې هغه به یې په خیر وي، بلکې هغه ورته شر دی، ژر دی چې د قیامت په ورځ به یې هغه څه د غاړې طوق شي چې بخیلي یې پری کوله، او د اسمانو او ځمکې میراث یوازې الله لره دی او الله په هغه څه ښه خبر دی چې تاسو یې کوئ. ﴿وَبَلْ لِّكُلِّ هُمْزَةٍ لُّزْمَةٌ

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ﴾ ﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾

الهمزة: ۱-۳

ژباړه: تباهي ده (په غیاب کې او مخامخ د خلکو) د عیب بیانونکي او پېغور ورکونکي لره، هغه چې مال یې جمع کړی او شمېرلی (ایښی) دی، گومان کوی چې (دا) مال به یې تل

ژوندی وساتی (هېڅکله نه).

﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا لَنَا كَثِيرًا مِّنَ الْأَجَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَأْكُلُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُفْقُوْنَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾ يَوْمَ يُخْمَلُ عَلَيْهِمَا فِي نَارٍ جَهَنَّمَ فَيُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ﴾ التوبة: ۳۴-۳۵

ژباړه: ای مؤمنانو! واقعاً زیاتره عالمان (د یهودانو) او عابدان (د نصرانیانو) په ناروا توگه د خلکو مالونه خوري او د الله له لارې (خلک) ایساروي، او هغو خلکو ته (هم) چې سره او سپین ذخیره کوي او د الله په لار کې یې نه لگوي، د دردناکې سزا زېری ورکړه، په هغه ورځ چې سختې سرې به شي دغه خزانې د دوزخ په اور سره، بیا به یې تندي، اړخونه او شاگانې پرې داغل کېږي، (ورته به وویل شي): دا ده هماغه خزانه چې تاسو خپلو ځانو ته را غونډه کړې وه (اوس) نو وڅکئ (عذاب د) هغه څه چې تاسو ذخیره کول.

عن جابر ؓ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: {اتَّقُوا الظُّلْمَ؛ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ؛ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَخْلَوْا مَحَارِمَهُمْ}

رواه مسلم. «۴»

ژباړه: له جابر ؓ څخه روایت دی چې پېغمبر ؐ فرمایلي دي: له ظلمه ځان وساتئ؛ ځکه ظلم د قیامت په ورځ د

ظالم لپاره) تیارې دي، له حرصه ځان وساتئ؛ ځکه حرص له تاسې نه مخکیني خلک هلاک کړل، دې ته یې اړ کړل چې یو د بل وینې توبی کړي او محرمې ښځې او محرم مالونه خپلو ځانونو ته حلال وگڼي.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: {مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْقًا وَيَقُولُ الْآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا}. «۵»

ژباړه: له ابوهریره ؓ نه روایت دی، چې نبی ؐ فرمایلي دي: هر هره ورځ چې بندگان پکې سهار کوي، دوې ملائکې پکې را کوږي، یوه یې وایي: ای الله! (مال) لگونکي ته (نېک او ستر) بدل ورکړه، او بله یې وایي: ای الله! (مال) ایسارونکي (بخیل) ته تاوان ورکړه (مال یې هلاک کړه).

راځئ! له نن څخه دا ژمنه وکړو، چې د الله تعالی په لاره کې به له هېڅ سپما څخه کار نه اخلو او د فقیرانو، مسکینانو او یتیمانو تر څنګ ددې کړېدلي او بېوزله ولس مرستې او لاسنیوي ته به خپلې متې را بډ وهو.

مأخذونه

۱- صحیح البخاري (۲/۱۱۰).

۲- تطریز ریاض الصالحین (۱/۳۶۳).

۳- صحیح البخاري (۱/۱۵).

۴- صحیح مسلم (۴/۱۹۹۶).

۵- صحیح بخاری (۲/۱۱۵).

بسم الله الرحمن الرحيم

ارزش و اهمیت سلام دادن، در اسلام

قسمت دوم و آخر

استاد سید نصیر هاشمی

خلاصه اینکه تحیت اسلامی جامعیت جهانی دارد، زیرا:

۱- در آن ذکر الله ﷻ است.

۲- تذکر است.

۳- نوعی اظهار محبت با برادر مسلمان هم میباشد.

۴- برای او بهترین دعاء است.

۵- معاهده است مبنی بر اینکه، از دست و زبان من به تو هیچ آزار و آسیبی نخواهد رسید. یعنی اطمینان است از جانب سلام دهنده که تو در امن هستی.

(عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ) «۱۰»

ترجمه: (مسلمان واقعی کسی است که از دست و زبانش، همه مسلمانان در امان باشند و مهاجر کسی است از آنچه الله ﷻ نهی نموده، (دوری) کند).

رسول اکرم ﷺ برای ترویج سلام بین مسلمانان بسیار تأکید داشتند و آنرا از بهترین اعمال معرفی نموده و کسانی را که در سلام دادن و ترویج آن در جامعه مبادرت می ورزند، به اجر و پاداش بزرگی وعده سپرده است. و برعکس

کسانی را که در ترویج سلام و دعاء کردن، سختی و کوتاهی می کنند به بخیل ترین مردمان توصیف نموده است. عن أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: (أَبْخُلُ النَّاسُ الَّذِي يَنْخُلُ بِالسَّلَامِ، وَإِنْ أَعْجَزَ النَّاسُ مَنْ عَجَزَ بِالْدُّعَاءِ) «۱۱»

ترجمه: از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که گفت: بخیل ترین مردمان کسی است که بخیلی می کند در سلام، و ناتوان ترین مردم کسی است که از دعاء کردن نا توان باشد.

▪ سبقت کردن در القای سلام؛ خصلت تواضع و فروتنی را در انسان به وجود می آورد، و این خصلت، بنابر فرموده پیامبر گرامی اسلام، مقام و منزلت انسان متواضع را به بالاترین قله ها عروج می بخشد.

▪ رسول اکرم ﷺ می فرماید:

(مَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ) «۱۲»

ترجمه: هر کس برای خدا تواضع نمود خداوند او را بالا برد. « برخلاف عدم اهتمام به تحیت اسلامی (سلام) خصلت زشت غرور و تکبر، کینه و کدورت را در وجود انسان تقویت می کند، و الله ﷻ از مقام و منزلت انسان متکبر در هر بار یک درجه می کاهد؛ تا

اینکه به پایین ترین درجه نزول می کند و به پایین ترین مرتبه (أسفل السافلین) می رسد. «۱۳»

▪ دستور قرآن عظیم الشأن به اهل ایمان اینست که جواب سلام را به بهترین الفاظ و یا همانند آن اداء نمایند: ﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِحَيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا﴾

النساء: ۸۶

ترجمه: وقتی بر شما سلام گفته شود پاسخ آنرا به بهترین وجه یا حد اقل با همان کلمات سلام بدهید، هر آینه خداوند حساب هر چیز را خواهد گرفت. پاداش سلام دادن و ترویج آن در بین مردم: عظمت، اهمیت و فضیلت سلام بی نهایت و پاداش لقاء و ترویج آن در بین مردم بیش قیمت و بی شمار است. در

این نوشتار به ذکر برخی از فضایل و پاداش آن اکتفاء شده است:

۱- پاداش سلام به تناسب کلمات مسنونه تحیت اسلامی می باشد:

به هر اندازه یی که ابتدای سلام و جواب آن، به کلمات بیشتر و بهتر صورت گیرد؛ به همان اندازه ثواب بیشتر دارد؛ لذا در مقابل لفظ «السلام علیکم» که

از جانب سلام دهنده القاء می شود و عبارت «وعلیکم السلام» که از جانب جواب دهنده آن، صادر می شود؛ به آن ده حسنه پاداش داده می شود. و اگر بعد از آن «ورحمة الله» اضافه شود؛ در مقابل، ده حسنه دیگر و اگر بر آن «وبرکاته» علاوه شود؛ ده حسنه دیگر؛ به آن اضافه می شود که در نتیجه، پاداش مجموعی آن به (۳۰) سی حسنه بالغ می گردد.

از عمران بن حصین رضی الله عنه روایت شده که گفت: یک مرد نزد رسول اکرم صلی الله علیه و آله آمد و گفت: (السَّلَامُ عَلَیْکُمْ، فَرَدَّ عَلَیْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ: (عَشْرٌ). ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، فَرَدَّ عَلَیْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ: (عِشْرُونَ) ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ فَرَدَّ عَلَیْهِ، ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ: (ثَلَاثُونَ) «۱۴» ترجمه: ... السلام عليكم. رسول اکرم صلی الله علیه و آله جوابش را داد سپس آن مرد نشست و پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: ده نیکی (حسنة). بعداً شخصی دیگری آمد گفت: السلام عليكم و رحمة الله. رسول اکرم صلی الله علیه و آله جواب سلام او را داد سپس آن مرد نشست رسول اکرم صلی الله علیه و آله گفت: بیست نیکی. آنگاه فرد دیگری وارد شد گفت السلام عليكم و رحمة الله و بركاته پیامبر صلی الله علیه و آله جواب سلام را داد و آن مرد نشست سپس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: (ثلاثون) سی نیکی.

۲- القای سلام باعث رفعت مقام انسانی می شود زیرا خصلت تواضع و فروتنی را در نهاد انسان، تقویت می بخشد:

سبقت کردن در القای سلام و

ترویج آن در جامعه، از خصایص بسیار پسندیده و مورد تأکید پیامبر صلی الله علیه و آله است؛ زیرا سلام گفتن، و مخصوصاً پیشی گرفتن در القای آن خصلت تواضع و فروتنی را در انسان نهادینه می سازد، و الله صلی الله علیه و آله مقام و منزلت انسان متواضع را به بالاترین قله ها عروج می بخشد.

۳ - سلام برای شخص سلام دهنده و اعضای خانواده اش، خیر و برکت است:

دستور پیامبر اسلام به اصحاب و پیروانش اینست که در وقت داخل شدن به خانه بر اهل خود باید سلام بدهید؛ تا از فیض و برکت آن بهره مند شوید... عن انس رضی الله عنه قال: قال لی رسول الله صلی الله علیه و سلم:

(يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ) «۱۵» از انس رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله برایم گفت، ای پسرک من! هر گاه به خانواده (خانه ات) وارد شدی، (برایشان) سلام بگو؛ چون این سلام بر تو و بر خانواده ات، مایه برکت می باشد.

۴- پیشی گرفتن در القای سلام از علامات تقرب به الله صلی الله علیه و آله است: بنده شایسته و دوست داشتنی در نزد (الله صلی الله علیه و آله) کسی است که به خاطر کسب رضای وی، با پیامبر گرامی اسلام در القای سلام با کمال تواضع و فروتنی مبادرت می ورزد. از ابی امامه روایت شده که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: (إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ مَنْ بَدَأَهُمُ بِالسَّلَامِ) «۱۶»

یعنی: همانا نزدیک ترین (بهترین) مردم به الله صلی الله علیه و آله کسی است که در القای سلام از همه (پیشی) گیرد.

یکی از آداب سلام دادن، رعایت ترتیب است؛ اما مبادرت و پیشی گرفتن در القای سلام، افضیلت دارد.

و عن جابر رضي الله عنه قَالَ: (يُسَلِّمُ الرَّاکِبُ عَلَى الْمَاشِي وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ وَالْمَاشِيَانِ أَيُّهُمَا يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ فَهُوَ أَفْضَلُ) «۱۷»

یعنی: و از جابر رضی الله عنه روایت است که گفت: شخص سوار بر پیاده و پیاده بر نشسته سلام کنند، اما دو شخص پیاده؛ هر کدام که به سلام دادن پیشی می کند: همان شخص بهتر است.

منابع و مؤاخذ:

- ۱۰- سنن ابی داود تحقیق الأرئوط، باب فی الهجرة هل انقطعت؟ ج ۴ ص ۱۳۸، حدیث ۲۴۸۱ و أخرجه امام البخاري فی صحيح البخاری برقم (۱۰)، والنسائي (۴۹۹۶) من طريق إسماعيل بن أبي خالد،
- ۱۱- الأدب المفرد للبخاري، تخریج محمد فؤاد عبدالباقی، باب من بخل بالسلام، ج ۱، ص: ۳۵۹، حدیث ۱۰۴۲
- ۱۲- صحيح مسلم، باب استحباب العفو و التواضع، حدیث ۲۹- (۲۵۸۸) . سنن الترمذی، باب التواضع، (۴/ ۳۷۶) حدیث ۲۰۲۹
- ۱۳- اقتباس: عمرو خالد، اخلاق مؤمن، ترجمه سمیه اسکندری فر، بخش اخلاق مؤمن ۲، ص ۷۵
- ۱۴- سنن ابی داود، ج ۴، ص ۳۵۰، حدیث ۵۱۹۵ . مسند امام احمد بن حنبل، ج ۳۳، ص ۱۷۰، حدیث: ۱۹۹۴۸ و سنن الترمذی، حدیث ۲۶۸۹
- ۱۵- سنن الترمذی، باب التسليم إذا دخل بيته، ج ۵ ص ۵۹. حدیث ۲۶۹۸. و رواه الطبرانی فی المعجم الصغير، ۱۰۳/۲ برقم ۸۵۶،
- ۱۶- سنن ابی داود، باب فی فضل من بدأ بالسلام، ج ۴، ص ۳۵۱، حدیث ۵۱۹۷. و أخرجه ابویکر البيهقي في الأثاب، باب من أولى بالإبتداء بالسلام، ج ۱، ص ۳۷. حدیث رقم ۲۰۶،
- ۱۷- الأدب المفرد للبخاري، تحقیق محمد فؤاد عبدالباقی، باب من بدأ بالسلام، ج ۱، ص ۲۴۱، حدیث ۷۵۸/۹۸۳. موقوعاً. انظر: «الصحيحة» (۱۱۴۶).

د سلام اچولو فضيلت او احكام

مولوي محمد اشرف حقاني

سريزه:

الحمد لله وكفى، وسلام على عباده الذين اصطفى.

اسلام يو داسې دين دی، چې د ژوند ټولې برخې رانغاړي، لکه عقائد، عبادات، معاملات، اخلاقيات، اقتصاديات، معاشرت او سياست او ددې ټولو لپاره يې اصولو او ضوابط ايښي دي.

په ژوند او يوې ټولنه کې، په مينه او محبت سره وخت تېرول، د ټولنې د بقاء او هوسا ژوند لپاره يو اساسي عنصر بلل کېږي.

د نورو لاملونو ترڅنگ، سلام اچول هغه مهم او اساسي لامل دی، چې د ټولنې د وگړو تر منځ مينه او محبت رامنځته کوي او خپروي يې. دغه ليکنه هم د سلام اچولو په اړه ده، خو مخکې له دې چې د سلام په احکامو او فضائلو پيل وکړم، غواړم د (سلام) مفهوم تشریح کړم.

د (سلام) پېژندنه

(سلام) په لغت کې: سلامتيا او له عيونو څخه خونديتوب ته ويل کېږي. «۱»

د الله تعالى له نومونو څخه يو نوم

سلام هم دی:

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ﴾ الحشر: ۲۳

ژباړه: الله هغه ذات دی چې له ده پرته بل هېڅ د عبادت وړ څوک نشته، الله پاچا دی، سپېڅلی دی او له هر ډول عيبه سالم دی.

دا چې (سلام) د سلامتيا په معنی دی، نو روغې جوړې او سوله ييز ژوند ته هم د (سَلَم) او (سلام) کلمه کارول شوې؛ الله تعالى خپل پيغمبر ﷺ ته په خطاب کې فرمايي:

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ الأنفال: ۶۱

ژباړه: که دوی (غیر مسلمو) سولې ته لېوالتيا وښودله، ته هم (ای پيغمبره!) سولې ته لېوالتيا وښيه او په الله توکل ولره؛ بې شکه همغه پوره پوه اوږدونکی دی.

دلته د (سَلَم) کلمه چې له (سلام) سره په ماده کې يوه ده، د سولې په معنی راغلې ده.

د جنتيانو په اړه، په قرآن کریم کې راغلي:

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ؕ آمِينَ﴾ الحجر: ۴۵ - ۴۶

ژباړه: يقيناً متقيان به (د جنت) په باغونو او چينو کې وي، (ورته وبه ويل شي): (جنت ته) بې غمه په سلامتۍ ورننوځئ.

په بل ځای کې راغلي:

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْيِماً ﴿٢٥﴾ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ الواقعة: ۲۵ - ۲۶

ژباړه: نه به بې گټې خبرې په (جنت) کې اوري او نه د گناه څه خبره، پرته له سلام، سلام ويلو.

اسلام په دې دنيا کې هم خلکو ته سلامتيا او سوله ييز ژوند غواړي، همدا وجه ده چې د ملاقات او له يوبل سره د مخامخ کېدا پر مهال، لومړنی پيغام چې سپارښتنه او ټينگار يې پرې کړی، له مينې څخه ډک د (سلام) پيغام دی.

په ((رياض الصالحين)) کې

راغلي: و(السلام) بمعنى الدعاء بالسلامة من كل آفة، فإذا قلت

لشخص: (السلام عليك) فهذا

يعني أنك تدعو له بأن الله

يُسَلِّمَهُ من كل آفة: يُسَلِّمَهُ من

المرض من الجنون، يُسَلِّمَهُ من

شر الناس، يُسَلِّمَهُ من المعاصي

وأُمراض القلوب، يُسَلِّمَهُ من

النار، فهو لفظ عام معناه الدعاء

للمسلم عليه بالسلامة من كل آفة. «٢»
ژباړه: (سلام) له هر آفت څخه د سلامتیا غوښتلو په معنی ده، کله چې یو چا ته (السلام علیک) ووايي، دا په دې معنی ده، چې له الله تعالی څخه ورته له هر آفته د ساتنې دعاء کوي: له ناروغۍ، له لېونتوبه، د خلکو له شر څخه، له گناهونو، د زړونو له مرضونو (ناسمو عقائدو او خرابو افکارو) او د دوزخ له اور څخه د ساتنې دعاء.

په اصطلاح کې (سلام) له هغه څه عبارت دی، چې د ملاقات په وخت کې یو بل ته ویل کېږي، الله تعالی فرمائي: ﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِحَيْتٍ فَحَيَّوْا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا﴾
 النساء: ٨٦
ژباړه: او کله چې سلام درته وویل شو، نو تر هغه غوره سلام ورته ووايي یا هماغه ور وگرځوي، یقیناً الله په هر څه ښه حساب کونکی دی.

د غوره سلام په تفسیر کې امام نسفي (رحمة الله علیه) فرمائي: که چا «السلام علیکم» وویل، په ځواب کې ورته «وعلیکم السلام ورحمة الله» ووايي، که یې «السلام علیکم ورحمة الله» وویل، نو «وبرکاته» ورسره اضافه

کړي. «٣»

لنډه دا چې اسلام د سلامتیا، امن، ورورولۍ، محبت او اخوت دین دی.

سلام، د اسلام هغه سولیز پیغام دی، چې نبي ﷺ یې د خپرولو امر کړی، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ﷺ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَبْعٍ: بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ،

وَتَضَرُّعِ الضَّعِيفِ، وَعَوْنِ الْمَظْلُومِ، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ، وَإِثْرَارِ الْمُقْسِمِ. «٤»

ژباړه: له براء بن عازب ﷺ څخه روایت دی، وایي: مونږ ته نبي ﷺ د اوو شیانو سپارښتنه کړې: د ناروغ د پوښتنې، په جنازه کې د گډون کولو، عطسه (پرنجی) کوونکي ته د (يَرْحَمَكَ الله) ویلو، له کمزوري سره د مرستې، له مظلوم سره د همکارۍ، د سلام د خپرولو او له قسم څخه د قسم کوونکي د خلاصون.

په سلام اچولو سره، مینه او محبت

زیاتېږي

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تَتُومِنُوا، وَلَا تَتُومِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ». «٥»

ژباړه: له ابو هريره ﷺ څخه روایت دی، چې نبي ﷺ فرمائي دي: قسم په هغه ذات چې زما روح د هغه په قبضه کې دی، تاسو به تر هغه جنت ته نه ننوځئ تر څو مو چې ایمان راوړی نه وي او تاسو به (کامل) مؤمنان نه شئ تر څو له یو بل سره مینه ونه کړئ.

نبي ﷺ وفرمایل: زه تاسو ته داسې کار ونه ښییم چې که تر سره یې کړئ تاسو به له یو بل سره محبت وکړئ؟ خپلو منځو کې سلام اچول خپور کړئ.

نو په سلام اچولو سره محبت پیدا کېږي، محبت سره ایمان کامل کیږي او په ایمان سره جنت حاصلېږي.

د سلام اچولو ثواب

په سلام اچولو (السلام علیکم) لس (١٠) نېکۍ، په (السلام علیکم

(سلام) له هر آفت څخه د سلامتیا غوښتلو په معنی ده، کله چې یو چا ته (السلام علیک) ووايي، دا په دې معنی ده، چې له الله تعالی څخه ورته له هر آفته د ساتنې دعاء کوي: له ناروغۍ، له لېونتوبه، د خلکو له شر څخه، له گناهونو، د زړونو له مرضونو (ناسمو عقائدو او خرابو افکارو) او د دوزخ له اور څخه د ساتنې دعاء.

ورحمة الله) شل (٢٠) نېکۍ او په (السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته) دېرش (٣٠) نېکۍ ترلاسه کېږي: عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «عَشْرُ» ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «عِشْرُونَ». ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «ثَلَاثُونَ». قال أبو عيسى: «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ». «٦»

ژباړه: له عمران بن حصین ﷺ څخه روایت دی، وایي: یو سړی پیغمبر ﷺ ته راغی او (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ) یې وویل. پیغمبر ﷺ وفرمایل: دا لس نېکۍ دي. بیا بل راغی او (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ) یې وویل. الله یې وویل. پیغمبر ﷺ وفرمایل: دا دېرش نېکۍ دي. **ژباړه:** د الله عبادت وکړئ او سلام اچول خپور کړئ.

بي بي عائشې رضي الله عنها په خواب كې ورته وويل: وعليه السلام ورحمة الله وبركاته.

له خبرو نه مخكې سلام اچول
امام ابو داود رحمه الله لاندې حديث شريف رانقل كړي:

استأذن رجل من بنى عامر على النبي ﷺ وهو في بيت، فقال: أَلِجْ؟ فقال النبي ﷺ لخدمته: " اخرج إلى هذا، فَعَلَّمَهُ الاستئذان، فقل له: قُل: السَّلَامُ عليكم، أَدْخُلْ؟ " فسمعه الرجل، فقال: السلام عليكم، أَدْخُلْ؟ فأذن النبي ﷺ، فدخل. «١١»

ژباړه: د بنو عامر يو سړي له نبي ﷺ څخه په داسې حالت كې د ننوتلو اجازه وغوښتله، چې نبي ﷺ په كور كې و، (له سلام اچولو نه مخكې يې وويل): زه داخل شم؟ نبي ﷺ خپل خادم ته وويل: دغه سړي ته ورشه او د اجازت طريقه ور وښايه او ورته ووايه: داسې ووايه: السلام عليكم، آيا زه داخل شم؟ نو نوموړي كس وويل: السلام عليكم، آيا زه داخل شم؟ نو نبي ﷺ ورته اجازه وركړه.

سلام اچول د چا مسؤوليت دى؟
عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: « يُسَلِّمُ الْفَارِسُ عَلَى

الْمَاشِيِّ، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَائِمِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. » «١٢»

وفي رواية: « يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. » «١٣»

ژباړه: له فضالة بن عبيد څخه روايت دى چې رسول اكرم ﷺ فرمايلي: سپور كس دې پياده كس ته، پياده دې ولاړ

نبي ﷺ وفرمايل: زه تاسو ته

داسې كار ونه ښييم چې كه تر

سره يې كړئ تاسو به له يو بل

سره محبت وكړئ؟ خپلو منځو

كې سلام اچول خپور كړئ.

نو په سلام اچولو سره محبت

پيدا كېږي، محبت سره ايمان

كامل كيږي او په ايمان سره

جنت حاصلېږي.

كور ته د ننوتلو پرمهال سلام اچول

كله چې يو سړى خپل كور ته ننوځي، نو سلام دې واچوي، دا مسنونه طريقه ده او دا په كور كې د برکت او خير كثير سبب كيږي، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ: «يَا بُنَيَّ! إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ، يَكُونُ بَرَكَهٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ.» «٩»

ژباړه: له انس بن مالك څخه روايت دى، وايي: رسول الله ﷺ ما ته وفرمايل: كله چې خپل كور ته داخلېږي، نو سلام اچوه، دا ستا او ستا د كورنۍ لپاره برکت گرځي.

بل غايب مسلمان ته سلام لېږل

سلام اچول په حاضر كس سنت دى، البته غايب ته سلام لېږل هم جائز او مستحب عمل دى، عن عائشة رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَهَا: «إِنَّ جَبْرِيلَ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ»، قَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. «١٠»

ژباړه: له عائشې رضي الله عنها روايت دى چې نبي ﷺ ورته وويل: جبريل عليه السلام تا ته سلام را لېږلى.

پر ماشومانو سلام اچول سنت عمل دى
نبي ﷺ پر ماشومانو هم سلام اچولای؛

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ «رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِغُلَامَيْنِ يَلْعَبُونَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا». «٧»

ژباړه: له انس څخه روايت دى، چې نبي ﷺ د ماشومانو له يوې ډلې څخه په داسې حالت كې تيريدو چې لوبې يې كولې، نو نبي ﷺ په هغوى سلام واچولو.

په ماشومانو د سلام اچولو فائدي

(١) سلام اچول، د ماشومانو لپاره له الله ﷻ څخه د سلامتيا غوښتنه ده.

(٢) د نبي ﷺ له طريقو سره، د ماشومانو بلدتيا پيداكېږي.

(٣) ماشومان مانوسه كېږي له مشرانو سره.

(٤) ماشومان جرأت پيداكوي د نېكو اعمالو په تر سره كولو.

مجلس نه د پورته كېدلو پرمهال سلام اچول

د مجلس په سر كې سلام اچول خو مشهور سنت دى، البته له مجلس نه د پورته كېدلو په وخت كې سلام اچول هم مسنون عمل دى؛ عن أبي هريرة، قال: قال رسول الله ﷺ: «إِذَا أَنْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ فَلْيُسَلِّمْ، فليست الأولى بأحقَّ مِنَ الْآخِرَةِ.» «٨»

ژباړه: له ابوهريره څخه روايت دى، چې پېغمبر ﷺ فرمايلي: كله چې له تاسې نه يو څوك مجلس ته ورسېږي، نو سلام دې واچوي، كله يې چې غوښتل ورڅخه پاڅي، بيا دې هم سلام واچوي؛ ځكه لومړنى سلام تر وروستي ډېر حقدار نه دى.

ته، ولاړ دې ناست ته او لږ خلک دې ډيرو خلکو ته سلام اچوي.

په يوه بل روايت کې راغلي: ماشوم دې مشر ته، روان دې ناست او لږ خلک دې ډيرو خلکو ته سلام اچوي.

(عليك السلام) ويل مکروه دي

ځينې خلک د سلام اچولو په وخت کې (عليك السلام) وايي.

له داسې ويلو څخه نبی ﷺ منع کړې ده او فرمايلي يې دي: (عليك السلام) ويل د مړو تحيه ده، عن أبي جُرَيُّ الرُّهَجِيِّ، قال: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا تَقُلْ: عَلَيْكَ السَّلَامُ، فَإِنَّ (عليك السلام) تحية الموتى». (۱۴)

ژباړه: ابو جُرَيُّ هُجَيْمِي ﷺ وايي: نبی ﷺ ته ورغلم او ورته مې (عليك السلام، اې د الله رسوله!) وويل، هغه راته وفرمايل: (عليك السلام) مه وايه؛ ځکه (عليك السلام) ويل د مړو تحيه ده.

له عذر پرته يوازې په اشاره سلام کول منع دی

عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده ﷺ أن رسول الله ﷺ قال: «ليس منّا من تشبه بغيرنا، لا تشبهوا باليهود ولا بالنصارى، فإن تسليم اليهود والنصارى بالإصابع، وإن تسليم النصارى بالأُكُفِّ» (۱۵)

ژباړه: هغه څوک له مونږ څخه نه دی، چې له موږ پرته له نورو سره ځان مشابه کوي، ځانونه مه له يهوديانو سره مشابه کوي او مه هم له نصرانيانو سره؛ ځکه د يهوديانو سلام د گوتو په اشاره دی او د نصرانيانو سلام

د لاسونو په اشاره دی.

حافظ ابن حجر رحمه الله د پورتنۍ حديث په شرح کې وايي: په اشاره کولو له سلام څخه هغه څوک منع شوی دی، چې په خولې د سلام ويلو په وړاندې حسې او شرعي مانع ونه لري او هغه چا ته روا دی چې مانع لرې لکه گنگ او يا هم کانه ته سلام اچول. (۱۶)

البته که څوک په خولې سلام اچولای شي او ورسره په اشارې هم سلام واچوي، نو سلام به يې هغه وي چې په خولې سره يې ويلای او اشاره به يې د دې لپاره وي چې مخاطب په خپل سلام اچولو پوه کړي؛ عن أسماء بنت يزيد رضي الله عنها أن رسول الله ﷺ مرَّ في المسجد يوماً وعَصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ فَعُوذُ فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ. (۱۷)

له اسماء بنت يزيد رضي الله عنها څخه روايت دی، چې يوه ورځ پېغمبر ﷺ په مسجد کې په داسې حال کې تېر شو چې د ښځو يوه ډله ناسته وه، نو د لاس په اشارې سره يې سلام ورته وکړ.

امام نووي رحمه الله د دغه حديث تر نقلولو وروسته ويلي: وهذا محمولٌ عَلَى أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ اللَّفْظِ وَالْإِشَارَةِ، وَيُؤَيِّدُهُ أَنَّ فِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ: " فَسَلَّمَ عَلَيْنَا". (۱۸)

ژباړه: د دې حديث مطلب دا دی، چې رسول الله ﷺ په خولې او اشارې دواړو سره سلام اچولی او د دې خبرې تاييد د ابو داود په روايت سره کيږي، چې پکې راغلي: نو موږ ته يې سلام وکړ.

د مضمون لنډيز:

- سلام، د سلامتيا، روغې جوړې او سولې په معنی دی.
- سلام، د اسلام له پېغامونو څخه يو له

مينې ډک پېغام دی.

- عامول يې د خلکو ترمنځ مينه زياتوي، د دوستۍ او ورورگلۍ د فضا را منځته کولو سبب دی.

- سلام اچول، په اسلام کې ځانگړې نبوي تگلاره لري، نو مسلمانان بايد د سلام اچولو په برخه کې، همدغه نبوي تگلاره عملي کړي.

مأخذونه

- ۱- مختار الصحاح لمحمد بن ابي بكر الرازي الحنفي ص: ۱۵۳.
- ۲- شرح رياض الصالحين للشيخ محمد بن صالح: ۴/ ۳۸۰.
- ۳- مدارك التنزيل للنسفي: ۱/ ۳۸۰.
- ۴- صحيح البخاري رقم الحديث: ۶۲۳۵.
- ۵- رواه الترمذي وقال: «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ».
- ۶- رواه ابن ماجه.
- ۷- سنن أبي داود باب في السَّلامِ إِذَا قَامَ مِنَ الْمَجْلِسِ.
- ۸- أخرجه الترمذي وقال: «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ».
- ۹- رواه الترمذي برقم: ۲۶۹۸، وقال: «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ».
- ۱۰- سنن الترمذي، بَابُ مَا جَاءَ فِي تَبْلِيغِ السَّلَامِ، قَالَ الترمذي: «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ».
- ۱۱- سنن أبي داود حديث نمبر: ۵۱۷۷، أخرجه أحمد والنسائي و صححه النووي في رياض الصالحين.
- ۱۲- أخرجه البخاري في باب تسليم القليل على الكثير وأخرجه أحمد والنسائي في عمل اليوم والليلة من حديث حيوة بن شريح وصححه ابن حبان.
- ۱۳- سنن أبي داود رقم الحديث: ۵۲۰۹ ورواه البيهقي في شعب الايمان وأبو بكر بن ابي شيبة في مصنفه.
- ۱۴- رواه الترمذي.
- ۱۵- السنن الكبرى للنسائي: ۹/ ۱۳۴.
- ۱۶- فتح الباري لابن حجر: ۱۱/ ۱۴.
- ۱۷- رواه الترمذي وقال: حديث حسن.
- ۱۸- رياض الصالحين: ۲۷۵.

اضرار فساد اداری از دیدگاه اسلام

استاذ زین العابدین کوشان

الرجل بیده» «۳۲»

ترجمه: "پیامبر ﷺ در مورد بهترین کسب سوال کرده شد، فرمود: بیع مبرور (خرید و فروشی که در آن دروغ و قسم وجود نداشته باشد) و عمل (کار) مردم بادستش".

لذا دولت و حکومت را شایان است که زمینه های کار و فعالیت مشروع را برای آنانی که توان و استعداد کار را دارند، مهیا سازد.

بر ثروتمندان و افراد با استعداد مملکت نیز واجب است تا به مردمان بی بضاعت شهرها و دهات کشور توجه داشته و ضرورتهای شان را تهیه و احتیاجات شان را مرفوع نمایند، در صورت امتناع و خود داری ایشان،

اولیای امور حق دارند تا آنها را به

این کار مجبور نمایند، زیرا تنها

زکات یگانه حق فقراء در اموال

سرمایه داران نمی باشد، بلکه

حقوق دیگری نیز دارند که باید

به آن پرداخته شود، زیرا رسول

اکرم ﷺ می فرماید: «إن فی

أموالکم حقاً سوی الزکاة» «۳۳»

ترجمه: "یقیناً در اموال شما

زندگی و به یاد او بودن در همه حال و در همه اوضاع، لازم است مدتی خالصانه و در بست به یاد خدا بودن، و بطور کامل برای ذکر او گسیختن، و تنها و تنها به عبادتش پرداختن.

عراک پسر مالک ؓ وقتی که نماز جمعه را می خواند، می رفت و دم دروازه مسجد می ایستاد و می گفت: «خداوندا! من دعوت تو را پذیرفتم، و نماز واجب تو را خواندم، و همانگونه که به من دستور فرمودی پراکنده و متفرق شدم، پس از فضل و لطف خود به من عطاء فرما، و رزق و روزی خود را نصیب من نما، تو بهترین روزی دهنده گانی» (این را ابن ابی حاتم روایت کرده است).

این تصویر به ما نشان میدهد که کار چگونه سهل و ساده جدی می شد.

این فرمان، دستوری است که باید به محض شنیدن، دقیق و بدون کم و کاست آنرا اجراء کرد و حقیقت آنرا نیز تحقق بخشید و به عنوان سرمه به چشم کشید!

«سئل النبی (صلی الله علیه وسلم) عن افضل الکسب، فقال: بیع مبرور و عمل

مسئولیت دولت برای ایجاد فرصتهای کاری

حقیقت این است که هر فرد مکلف به تهیه ما یحتاج خویش از طریق کسب و کار حلال و مشروع می باشد و باید خود سعی و تلاش نماید تا احتیاجات و ضروریات خود را مرفوع نماید. به همین دلیل است که خداوند ﷻ مردم را به کارکردن و کسب حلال تشویق و ترغیب می نماید و آنانی که از طریق دستمزد خویش استفاده می نمایند مورد تمجید و تقدیر قرار داده می فرماید: ﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَبِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ الجمعة: ۱۰

ترجمه: "و چون نماز پایان گیرد، در زمین پراکنده شوید و از فضل و رزق الله جویا شوید و الله را بسیار یاد کنید تا رستگار شوید"

از این آیه متبرکه چنین می توان استنباط نمود که به یاد خدا بودن قطعاً باید در لابلای تلاش در پی معاش باشد. خدا را در نظر داشتن در ضمن کار و کوشش است که کار و کوشش را به عبادت تبدیل می کند. ولیکن با وجود در نظر داشتن خداوند ﷻ در امور

حق دیگری غیر از زکات وجود دارد"

و خداوند متعال می فرماید:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ
وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ
عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّالِينَ فِي
أَرْقَابٍ ...﴾ البقرة: ۱۷۷

ترجمه: نیکی این نیست که روی خود را بسوی مشرق و مغرب کنید، بلکه نیکی (واقعی و کامل، که شایسته است در همه امور شما ملاک و میزان قرار گیرد، منش و رفتار و حرکات) کسانی است که به الله و روز قیامت و فرشتگان و کتاب آسمانی و پیامبران ایمان آورده اند، و مال و ثروت شان را با آنکه دوست دارند به خویشاوندان و یتیمان و درماندگان و در راه ماندگان و سائلان و (در راه آزادی) بردگان میدهند."

امام قرطبی و امام فخر الرازی در تفسیر این آیه شریفه می نویسند: «آنچه میدهند غیر از زکات بوده و از جمله وجایب است نه از جمله تطوعات نفلی. و امام رازی طعام دادن به بیچارگان را ضمن مثال های این

وجیبه ذکر می کند و امام قرطبی می گوید: تمام علماء اتفاق نظر دارند که اگر بالای مسلمانان مشکلی نازل شد که زکات برای رفع آنان کافی نبود، صرف اموال از جانب ثروتمندان به اندازه کفایت واجب می باشد. چنانچه امام مالک رحمه الله می گوید: آزاد ساختن اسیر مسلمان بالای

تمام مسلمانان واجب است اگرچه این کار با مصرف نمودن تمام اموال مسلمانان ممکن و میسر باشد».

و در حدیثی از حضرت عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که گفت:

«سمعت رسول الله (صلی الله علیه وسلم) يقول: «كلکم راع، و کلکم مسؤول عن رعیتہ، الإمام راع و مسؤول عن رعیتہ، والرجل راع فی اهلہ و مسؤول عن رعیتہ، والمرأة راعیة فی بیت زوجها و مسؤولة عن رعیتہا، والخادم راع فی مال سیدہ و مسؤول عن رعیتہ، و کلکم راع و مسؤول عن رعیتہ»» (۳۵)

انواع فساد از دیدگاه اسلام

بر اساس موجودیت تنوع در اشکال فساد، آن را می توان در سه طبقه، فساد اقتصادی، فساد سیاسی و فساد اداری تقسیم کرد که در ذیل به هر کدام آن پرداخته می شود:

فساد اقتصادی: عبارتست از کلیه رفتارها و سوء رفتارهایی که موجب اختلال در نظم اقتصادی یا عملکرد بهینه مراکز اقتصادی در مقیاس های مختلف از واحدهای کوچک گرفته تا اخلال در اقتصاد کشور می گردد.

فساد اقتصادی در یک موقعیت بازارگونه اتفاق می افتد و به مبادله کالا یا نقد مادی مربوط می شود که عنصر اصلی فساد مالی است؛ انتقال منابع تنها به صورت نقد یا کالا نیست؛ بلکه در یک موقعیت اجتماعی، مبادله با چند مفهوم فرهنگی و اخلاقی سر و کار دارد. فساد مالی در یک مفهوم گسترده تر. بده و بستان اجتماعی یا فساد اجتماعی نامیده شده است که افراد و

نیکی این نیست که روی خود را بسوی مشرق و مغرب کنید، بلکه نیکی (واقعی و کامل، که شایسته است در همه امور شما ملاک و میزان قرار گیرد، منش و رفتار و حرکات) کسانی است که به الله و روز قیامت و فرشتگان و کتاب آسمانی و پیامبران ایمان آورده اند، و مال و ثروت شان را با آنکه دوست دارند به خویشاوندان و یتیمان و درماندگان و در راه ماندگان و سائلان و (در راه آزادی) بردگان میدهند."

اشخاص با استفاد از نفوذ دولتی و اجتماعی شان مرتکب آن می شوند و این چیز نیست که با روحیه اسلام و روش پیشتازان این دین کاملاً در تضاد و مخالف است، چنانچه ابو مطر بن عبدالله جهنی می گوید: «علی رضی الله عنه را دیدم که إزار و ردائی پوشیده و عصایی بدست دارد، گویا صحرا نشین است، سپس ادامه داد که با همین حال وارد بازار شد و با یکی از تاجران در باره لباسی که سه درهم ارزش داشت گفتگو کرد، در حین گفتگو؛ تاجر شناخت که این امیر مؤمنان است، گوید: همین که تاجر او را شناخت با او معامله نکرد، بعد از آن پیش نوجوانی رفت و از او لباسی به سه درهم خرید و رفت، بعد از آن که پدرش آمد، جریان را به او گفت: پدر نوجوان خبر دادند که خریدار علی (کرم الله وجهه) بوده است، پدر آن نوجوان درهم ها را برداشت و نزد امیر

مؤمنان رفت و گفت: این درهم ها چیست؟ گفت: پول پیراهن است، گفت: قیمت آن دو درهم است و شما سه درهم پرداخته اید. امیر مؤمنان علیه السلام گفت: من با رضایت خودم از او خریدم و او نیز با رضایت قبول کرد.

«۳۶»

حضرت علی (کرم الله وجهه) در حالیکه خلیفه بود و همه چیز را در اختیار داشت، نمی خواست تاجران بخاطر خلیفه بودنش رعایت حال او را نمایند و پولش را قبول نکنند و یا قیمت کمتری از او بگیرند و او نمی خواست که از مقام مهم و بزرگش برای مصالح شخصی خود بهره برداری کند، این فهم دقیق از زمینه های تقوا و پرهیزکاری است.

روایت شده است که عمر فاروق رضی الله عنه فرزندش عبد الله را بخاطر اموالی که در جنگ جلولاء خریداری نموده بود بازخواست نمود، چنانچه عبد الله رضی الله عنه می گوید: من در جنگ جلولاء (یکی از معرکه های بلاد فارس) شرکت داشتم.

بعد از جنگ گوسفندان زیادی در مقابل چهل هزار درهم خریداری نمودم. وقتی نزد عمر رضی الله عنه آمدم فرمود: اگر مرا به آتش ببرند و از تو بخواهند که فدیة دهی و مرانجات بخشی چنین خواهی کرد؟ گفتم: من حاضرم هرچه دارم فدیة دهم تا ترا نجات دهم از چیزی که باعث آزارت می شود، آنگاه عمر رضی الله عنه گفت: به نظر من مردم بخاطر اینکه شما فرزند امیر المؤمنین هستید، اموال خود را در قبال قیمت

نازلی در اختیار شما گذاشته اند، و من تقسیم کننده اموال غنیمت و مسؤول هستم، بنابر این اموالت را به من بده و به تو در مقابل هر درهمی که داده ای یک درهم منفعت میدهم، سپس اموال را به تجار عرضه داشت و آنها را در مقابل چهارصد هزار درهم فروخت و هشتاد هزار به من داد و بقیه را نزد سعد بن ابی وقاص فرستاد تا در میان مجاهدین تقسیم نماید». «۳۷»

این است نمونه از پیشتازان مسلمان که نمونه خوب و الگوی نیکی برای نسل های آینده بوده می توانند.

فساد سیاسی: این اصطلاح با استفاده از قدرت سیاسی برای هدف های شخصی و غیرقانونی اطلاق می شود. فساد سیاسی به معنای کسب منافع نامشروع شخصی از طریق قدرت سیاسی یا موقعیت دولتی است. این تعریف با توجه به زمان، مکان و فرهنگ های مختلف متفاوت و به اندازه تاریخ دولت در فرهنگ های سیاسی و نظام دولتی و اندیشه سیاسی قدامت دارد و بیشتر تحت تأثیر نظام سیاسی هر کشور است.

فساد اداری: ممکن است مادی یا غیر مادی باشد. برای غیرمادی می توان کارمندی را مثال زد که برای پیشرفت بیشتر در پایگاه و حمایتهایش هزینه خود را از راه امتیازات مردم در جامعه تأمین می کند.

یک فاسد اداری اداره خود را به مثابه یک مؤسسه تجاری می نگرد که او می خواهد درآمدش را در آنجا به حداکثر برساند. واحد او، به یک واحد حداکثر بر

طبق قوانین بازار می شود. اندازه درآمد او به شرایط بازار و خدمتی که پیشنهاد می دهد و همچنین استعداد او برای پیدا کردن مشتریانی که درآمد او را به طور غیر قانونی به حد اکثر برسانند. فساد اداری لزوماً به معنای قانون شکنی نیست.

در جوامعی که قوانینی بر ضد فساد نیست در واقع قانونی نیست تا شکسته شود. در این حالت ها؛ فساد به عنوان یک عمل غیر اخلاقی و نادرست محکوم می شود.

از نظر اسلام فساد می تواند در ابعاد اداری، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی مطرح شود، در هر زمان و دورانی، جامعه نیاز به اداره ویژه دارد که امور محوله را تنظیم نماید. از این رو، اسلام، روی سازمان اداری ویژه، انگشت نگذارده و تأکید نورزیده است بلکه روی اصول و مبادی آن تأکید دارد. این اصول و مبادی، باید در تمامی زوایای مختلف اداری جامعه، مورد نظر آن، حاکم باشد.

ادامه دارد...

مآخذ:

۳۲- (مسند احمد، ج ۱۳ ص ۴۶۶).

۳۳- (سنن الترمذی، ج ۱ حدیث ۶۶۰).

۳۴- (قرطبی، ج ۲ ص ۲۴۱ و تفسیر رازی ج ۵ ص ۲۴).

۳۵- (نزهة المتقین شرح ریاض الصالحین، ج ۱ ص ۵۴۳).

۳۶- (بررسی و تحلیل زندگانی خلیفه چهارم، ص ۴۲۱).

۳۷- (تاریخ الإسلام، ص ۲۷۱).

ایمان او په خدای باندې را سځه عقیده

معین الدین برهاني

د بودی عقیده

ویل کیږي چې یوتن له اسلامي پیشوایانو څخه یوه ورځ له خپلو پیروانو سره چیرې په لار تیریده له یوڅه مزل نه وروسته له یوې زړې او سپین سرې ښځې سره یې لیدنه او کتنه وشوه، چې څرخه یې کوله، نو ورڅخه یې داسې پوښتنه وکړه: (بما ذا عرفت ربک) خدای دې په څه وپیژنده؟

بودی د ځواب ویلو په ځای د څرخې له لاستي څخه خپل لاس پورته کړ څه وخت لا نه ؤ تیر شوی، چې څرخه له تاویدلو څخه ورو ورو ودریده نو بودی وویل: ای صاحبه! وگوره څرخه (د تار ویشلو کارگاه) په دومره وړکوتي والی بیا هم د حرکت او گرځیدلو له پاره

ماغونډې یو ضعیف او بې چاره انسان ته محتاجه ده، نو تاسې پخپله فکر وکړئ چې ایا دا به امکان ولري چې افلاک او نور کائنات سره له دومره غټوالي او پیروالي څرنگه هغه مقتدر خدای او مدبر صانع ته محتاج

نه وي او د لوی خدای ﷻ له لارښوونو څخه پرته په داسې یو

منظم شان سره حرکت وکړي، چې د هغو په ښوریدلو او رانښوریدلو کې تر ماشاء الله پورې د ذرې په اندازه بې نظمي پیدانښي او نه به له خپل حرکت او خط مشي څخه بیرته پاتې شي. نو هغه اسلامي پیشوا خپلو ملگرو ته مخ واپراوه او ورته یې وویل: (علیکم بدین العجائز) پرتاسې لا زمه ده چې د زړو ښځو په شان دین غوره کړئ!

د سیاح عقیده:

همدا راز یو سیاح له کوم ځنگل څخه تیریده سترگې یې په یوه چنچنه (مرغی) باندې ولگیدې چې په ونه کې په داسې یو اضطراري حالت سره ناسته وه، چې زیات وحشت ترې ښکاریده او پرله پسې یې چیغې کولې د چنچنې دغه بد حالت ته د صیاد (ښکارچي) توجه جلبه شوه، چې په هره ثانیه کې څوځلې حرکت کوي او له یوې ونې نه بلې ونې ته الوځي او چغ چغ کوي. صیاد د دقت په وخت کې گوري چې یو تور مار ونې ته مخ پورته د ختلو په حالت کې دی او په ونه کې د چنچنې ځاله هم موجوده ده، صیاد پوه شو چې دغه مار د چنچنې ځالي او

بجیانو ته قصد کړی، نو په همدې وخت کې مو ولیده چې چنچنې مرغی یو ډول مخصوصه پاڼه په زیاتې بیړې سره راټولوي او له خپلې ځالې سره یې جوخت ږدي، څرنگه چې د ځالي چار چاپیر له همغې مخصوصې پاڼې څخه ډک شو، نو په یو جگ ښاخ کیناسته او نتیجې ته یې انتظار ایستلو.

مار ونې ته وخوت او ځالي ته ورسید، کله چې د پاڼو بوی یې دماغ ته ورسید ډیر ژر له ونې څخه ښکته شو او ځمکې ته راستون شو، سیاح وپوهیده چې هغه پاڼې مار ته وژونکي زهر وو او خدای ﷻ هغې چنچنې ته لار ښوونه وکړه چې له دښمن څخه د ځان او خپلو بجیانو د ساتلو په غرض ورڅخه گټه واخلي، نو له دې نه وپوهیده چې په مافوق الطبیعت کې یوه داسې مقتدره قوه شته چې د دغو ساکبنو د زده کړې او روزنې متکفله ده او هغه قوه یوازې او یوازې همغه علیم او حکیم خدای دی او بس.

د صومعي (عبادتخاني) لارښوونکی:

کوم وخت چې په غربي افریقا کې جنگ ونښت، نو ډیر زیات خلک پکې ووژل

شول، د جنگ د اور له مړکیدلو څخه وروسته یوتن مسیحي راهب کله چې له خپلې صومعې څخه راووت گوري چې یو شخص د مړي په شان په ځمکه باندې پروت دی، نو ورو ورو ورته نژدې شو، کله چې ښه ورته په څیرځیر گوري، نو پوهیږي چې ساه پکې شته او ژوندی دی په ډیر زیات تکلیف یې وکولای شو چې هغه خپل عبادت خونې ته ورسوي، څه موده یې د هغه په معالجه تیره کړه، ترڅو چې روغ او جوړ شو، راهب د هغه د معالجې په موده کې د شپې له مخې خپله عبادتخانه کې به د خدای ﷻ سره په راز او نیاز او مناجاتو مشغولیده او تر سهاره پورې به یې عبادت کاوه، خو دغه سړی له روغیدلو او جوړیدلو څخه وروسته هم هیڅ ډول مذهبي او دیني عمل نه انجاموه. یوه ورځ راهب ورته پوښتنه وکړه چې دا ته ولې د خپل خدای عبادت نه کوي. سړي ځواب ورکړ چې ایا د هغه موهوم خدای ﷻ عبادت وکړم چې (العیاذ بالله) له سره وجود نه لري؟ راهب ددغې وینا په اوریدلو غلی شو او هیڅ یې ونه ویل ترڅو څه وخت تیرشو.

بله ورځ راهب او دده میلمه له صومعې نه راووتل او د راغه په سیمه کې یې قدمونه وهل چې د راهب دکوم حیوان قدمونو اثر ته پام وشو، نو له خپل ملگري څخه یې پوښتنه وکړه: دا څه دي؟ ملگري یې په ځواب کې ورته وویل: د کوم حیوان د قدم اثر دی؟ راهب وویل: په دې دښته کې خو ما حیوان ونه لیده. ځوان میلمه په ځواب

کې ورته وویل: دا غیر ضروري دی، همدا د قدمونو اثر پردې کفایت کوي چې دا خبره ثابته کړي، چې ضرور په دې ځای کې کوم حیوان شته دی، چې له دغه ځای څخه تیرشوی دی.

راهب وویل: ښه نو کله چې د قدم اثر د حیوان په وجود باندې دلالت کوي، آیا دغه لوی نظام او د حیرت وړ مخلوقات، دغه ځلیدونکي ستوري او روښانه لمر، دغه کهکشانونه او سپوږمۍ پلوشې، ستا تر پښولاندې دغه راز راز نعمتونه او موسمي تحولات دغه تالندې او اورښتونه دا کاني او بوټي بالاخره دغه شپه او ورځ او هرڅه چې ستا په فکر او مغزو کې گرځي یوهم د توانا خدای ﷻ او مقتدر صانع په وجود او کامل قدرت باندې دلالت نه کوي؟ هغه د قناعت خاوند چې د راهب سره په دغه راغه کې په قدم وهلو بوخت ؤ زیات ټکان وخوړ او د راهب په لارښوونه یې په خدای ﷻ باندې ایمان راوړ او د خپل کوربه له همکاريو او بې آلیشو لارښوونو څخه یې زیات تشکر وکړ.

د اشخاصو د ارزښت تله:

په تیره زمانه کې له علماوو څخه یوتن جید عالم د ډیرو شاگردانو استاد ؤ، چې له هغو څخه څو تنو ډیره زیاته موده د ده د شاگردۍ ویاړ یې ځانونو ته حاصل او دده په مکتب کې یې د خپلو عمرونو زیاته برخه تیره کړې وه. د دوی په ډله کې یو شاگرد نسبت نورو ته ځوان او د زلمیتوب په مرحله کې ؤ، استاد له نورو نه ده ته په زیات احترام قائل ؤ، خو د استاد دغه رویه، د نورو شاگردانو له ده

سره ددې سبب شوه چې دوی بالاخره له خپل استاد نه و پوښتل: ستا زیاته پاملرنه دده په حق کې د څه له پاره ده؟ نو استاد ددې له پاره چې دوی قانع کړي، ورته یې وویل: زه به دغه ځواب درته ووايم، خو تاسې هریو تردې دمخه ښایي د سړي په سړیو یو چرګ په داسې یو مخصوص ځای کې حلال کړی، چې نور څوک مو ونه ویني او نه څوک هلته حاضر وي، شاگردانو هریو د خپل ذوق او سلیقې په مطابق ځان ته ځایونه وټاکل، خپل چرګان یې پکې حلال کړل او سهار له خپلو حلال کړل شوو چرګانو سره د درس خونې ته ننوتل، خو یوازې هماغه ځوان له نورو نه وروسته په داسې حال کې ننوت، چې ژوندی چرګ یې ترترخړ لاندې نیولی ؤ.

استاد له هغه نه د چرګ د نه حالولو علت وپوښته، ځوان په ځواب کې ورته وویل: ((هرچیرې چې لارم د خدای ﷻ له وجود او د هغه له حضوره مې خالي ځای پیدا نکړ، نو ځکه زه عاجز راغلم)). استاد ځوان ته په دغه عالي فکر باندې شاباسی او آفرین وویل او نورو ته یې ورساوه، چې ددغه

ځوان د احترام او ویاړنې یوازنی سبب دده همدغه واقعي ایمان دی. هو واقعي او کامل مسلمان د تل له پاره خپل خدای حاضر او ناظر بولي او په هیڅ ځای او هیڅ وخت د پاک خدای ﷻ له حضوره غافل نه ګرځي.

آثار و نتایج اخوت اسلامی در جامعه

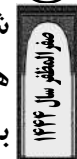
قسمت سوم و آخر

استاد عبدالرازق هدهد

**مثال دیگری از شگفتی های ایشار
و خود گذری:**

قرطبی/ از عدوی روایت کرده است، که وی می گوید: (در غزوه یرموک در میدان جنگ به راه افتادم تا پسر کاکای خود را بیابم و من مقداری آب نیز با خود گرفته بودم تا اگر پسر کاکا خویش را زنده یافتم برایش آب بدهم، بعد از جستجو؛ او را در حالی که رمقی داشت یافتیم و برایش گفتم: آبت بدهم؟ با سر اشاره کرد که آری... در این وقت صدای ناله مردی شنیده شد که آه می گفت؛ پسر کاکایم به من اشاره کرد که آب را برای او ببر و چون به نزد او رفتم دیدم که هشام بن

العاص است، گفتمش که برایت آب بدهم اشاره کرد که آری، در این حال صدای شخص دیگری شنیده شد که آه می گفت... هشام اشاره کرد که به طرف او برو و برایش آب بده تا من به نزد آن شخص رفتم؛ وی وفات کرده بود و چون به نزد هشام باز

گشتم؛ دیدم که او نیز جام شهادت را سر کشیده است و همین که به نزد پسر کاکایم باز گشت نمودم؛ دیدم که او نیز به جوار رحمت الله تبارک و تعالی پیوسته است و بدین گونه هیچ یک از ایشان آب را ننوشید و در برابر برادرش در حالت نزع از خویش خود گذری نشان داد. «۱»

و مصداق این آیه مبارکه را تحویل جامعه خویش دادند: ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ الحشر: ۹ ترجمه: (و ایشان را بر خود ترجیح می دهند، هرچند که خود سخت نیازمند باشند).

از این مثالها خیلی زیاد است که کتب سیر و تاریخ اسلامی به آنها رنگین شده و معطر اند و از استشمام آنها نفس ها لذت می برند و ما جهت احتراز از تطویل بحث به ذکر مثال هایی فوق اکتفاء نمودیم.

برادران مؤمن و ارجمند اگر اخوت و برادری اسلامی به شکل واقعی و راستین اش در جامعه ای از جوامع

اسلامی متحقق گردد، بدون شک آن جامعه در راه ساختن کاخ عزت و عظمت و شأن و شوکت خویش به بهترین ثمرات و بزرگترین نتایج دست می یابد، که بطور فشرده و مختصر بارز ترین آن نتایج را بیان می داریم:

۱- از جمله نتایج یاد شده یکی هم تحقق وحدت و یکپارچگی امت اسلامی است که پایه هایش استوار و محکم خواهد ماند، زیرا که این استواری مرتبط با عقیده الهی بوده و قائم بر اساس تقوی و پرهیزگاری است. چون شعار دایمی و تبدیل ناشدنی اسلام بیان گر این مطلب است که: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ فقط مؤمنان برادران همدیگرند. و مبدأ ثابت و حکم تغییر ناپذیرش اینست که: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ﴾

الحجرات: ۱۳

« بی گمان گرامی ترین شما در نزد خدا متقی ترین شما است.»

الله ﷻ باین حکم و فیصله قاطعش همه انواع عصبیت ها را مردود شمرده و

به زباله دان تاریخ دفن می نماید، و به افراد با وفا و پرهیزگارش، درس آزادی و حریت داده که آنها هیچگاه نباید بدام این داعیون مکار و تلبیس کننده بیفتند؛ بلکه باید همه انواع غل و زولانه های عصیبت را بشکنند و فریب هیچ نوع دعوت مزورانه و مکارانه را نخورده، و به انواع گوناگون عصیبت های قومی، نژادی، لسانی، گروهی، سمتی، تنظیمی، مذهبی... که همه ای آنها از دیدگاه دین مقدس اسلام مردود و منفور اند پشت پا زده و با قامت رسا در مقابل همه ای آنها ایستاده و به خاطر محو و نابودی آنها بزمند. و به این گفته پیامبر شان ﷺ گوش فرا دهند که می فرماید: { لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ قَاتَلَ عَلَى عَصِيَّةٍ وَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلَى عَصِيَّةٍ }. (سنن أبي داود: ج ۱۳ ص ۳۲۵)

ترجمه: « از ما نیست کسی که به عصیبت دعوت کند و از ما نیست کسی که بر اساس عصیبت بجنگد و از ما نیست کسی که با مفکوره عصیبت بمیرد. »

۲- نشر و پخش دین مقدس اسلام در اطراف و اکناف کره زمین موضوعی است روشن که ضرورت به تفصیل ندارد.

۳- به میان آمدن و تبارز تمدن اسلامی که تاریخ اسلام شاهد آن است.

۴- استحکام همبستگی، تعاون و

تکامل در جامعه اسلامی. بدین معنی که در سایه برادری و اخوت اسلامی می توانید ثمره استحکام، تکافل و تعاون اجتماعی را در هر سر زمینی که در آن بیرق (لا إله إلا الله محمد رسول الله) در اهتزاز باشد بچینید. تاریخ با کمال افتخار این حقیقت را ثبت نموده است که اسلام به جنوب هند، سیلون، (سریلانکا) جزائر الکریف، مالدیف در اقیانوس هند و به تبت و سواحل چین و به فلپین و جزائر اندونیزیا و شبه جزیره ملایو و به وسط افریقا در کشور های سنگال و نایجریا و صومال و تانزانیا و... در اثر آن رسیده است که تاجران مسلمان در نشست و برخاست و تعامل نیک شان و نیز داعیان حق در برخورد شایسته و اسلامی شان که نمونه ای از اخوت و برادری اسلامی و اخلاق شایسته مسلمین را تمثیل می کرد؛ مردم را به اسلام فرا خوانده اند و در نتیجه همان بود که مردم فوج فوج به اسلام گرائیده و از صدق دل و قناعت کامل به این دین جدید ایمان آوردند.

(اخوت اسلامی: ۱۱۸)

نتیجه گیری

نتایج بدست آمده، از تحقیق فوق الذکر در چند جمله بطور فشرده و مختصر ذیلاً بیان می گردد:

۱- اخوت اسلامی یک عطیه الهی و نور ربانی بوده و نعمتی است که الله ﷻ آن را برای بندگان مخلص و با صفایش بخشیده که بهایش را در دنیا نمی توان تقدیر و اندازه نمود.

۲- باید دانست که اخوت اسلامی عبارت از یک قوه ایمانی روحی است که باعث ایجاد احساس عمیق عاطفه، محبت، احترام و اعتماد دو جانبه در بین اشخاص گردیده که رشته های عقیده اسلامی تقوا بوده و ایشان را به هم پیوند می دهد.

۳- روح و روانی که خبث و پلیدی آن را احاطه کرده و فساد در آن ریشه دوانیده است، هیچگاه امکان ندارد که با روح و روان مؤمن در اولین لحظات ملاقات توافق پیدا کند، زیرا این دو روان؛ از اساس با هم نفرت دارند و راه شان جدا است.

۴- هرگاه خواسته باشیم که عوامل نظم، آسایش، رفاه و امنیت یک جامعه را به بررسی بگیریم در می یابیم، زمانی یک جامعه نظم، امنیت، آسایش و رفاه می داشته باشد که اخلاق و معنویت در آن جامعه به اوجش رسیده باشد و یا اینکه قانون بشکل عادلانه در آن تطبیق گردد و در غیر آن جواب واضح است.

۵- از دروس و عبر قرآنی در می یابیم که اطلاق نفس را بالای برادر نموده:

﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا

بِالْأَلْقَابِ﴾ الحجرات: ۱۱

و برادر مؤمنش را به مثابه نفس

خودش در آورده، تا با این

خطابات او را متنبه گرداند که گویا

هر نوع ظلم، تعدی، جفا و بی داد

گری بالای برادر مؤمنش در

حقیقت جفا و جنایتی است بالای

نفسش و بر عکس هر نوع

سعادت و خیر خواهی به برادر مسلمانان در حقیقت سعادت و خیر خواهی است بر نفس اش.

۶- از این بحث دریافتیم که پیامبر ﷺ فحش و ناسزا گفتن به مسلمان را فسق معرفی نموده و جنگیدن با او را کفر دانسته است.

۷- اگر اهداف ششگانه این مقاله را دقیق مطالعه نمائیم بطور فشرده گفته می توانیم که یگانه راه فلاح و رستگاری دنیا و آخرت در آن است که اخوت و برادری برای الله ﷻ در جامعه گسترش یافته و پایه های آن به اساس تقوا و پرهیزگاری قائم گردد.

۸- از مطالعه این مقاله در می یابیم که اسباب و وسایل تحکیم و استواری روحیه اخوت و برادری اسلامی کدام ها اند؟ و دین مقدس اسلام برای تحکیم و استواری این روابط کدام وسایل و مبادی را برای ما معرفی نموده است؟

۹- در پرتو این معلومات بطور فشرده و مختصر در می یابیم که دین مقدس اسلام جهت استواری و

تحکیم این پیوند کدام حقوق را بالای مسلمانان الزامی داشته تا با رعایت نمودن آن این رابطه در بین افراد جامعه مستحکم تر گردیده و از هم نپاشد و هر مسلمان باید مکلفیت خود را در قبال برادر مسلمانان درک نموده و به ادای آن بشتابد؛ این بود نتایج و

سفارشات این بحث علمی که بطور فشرده و مختصر خدمت شایقین علم و فرهنگ تقدیم گردید.

منابع و مصادر

- ۱- القرآن الکریم
- ۲- الأصفهانی، أحمد بن عبد الله بن أحمد بن إسحاق، (۴۳۰) دلائل النبوة، الناشر: مطابع ابن تیمیة القاهرة: الطبعة: الأولى، ۱۴۱۳ هـ..
- ۳- الألبانی، محمد ناصر الدین، بن الحاج نوح بن نجاتي بن آدم، (۱۴۲۰هـ) موسوعة خطب المنبر- الإصدار الثاني، المكتب الإسلامي.
- ۴- البخاري، محمد بن اسماعيل بن ابراهيم بن المغيرة، (۲۵۶هـ) صحيح البخاري، بيروت: المكتبة العلمية.
- ۵- البغوي، أبو محمد، حسين بن مسعود بن محمد بن الفراء، شرح السنة، سال طبع: (۴۳۶ - ۵۱۰ هـ، ۱۰۴۵ - ۱۱۱۷م)، الموسوعة العربية العالمية.
- ۶- البيهقي، أحمد بن الحسين بن علي بن موسى، (۴۵۸ هـ) السنن الكبرى، بيروت: المكتبة العلمية.
- ۷- الترمذي، أبو عيسى محمد بن سورة، بن موسى الضحاك، (۲۷۹ هـ) تفسير أضواء البيان، عمان: الأردن، المكتبة الإسلامية.
- ۸- الترمذي، أبو عيسى محمد بن سورة، بن موسى الضحاك، (۲۷۹ هـ) سنن الترمذي، مصر، مكتبة و مطبعة مصطفى البابي الحلبي.
- ۹- الحاكم، محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدويه بن نعيم بن الحكم، (۴۰۵ هـ) المستدرک علی الصحیحین، <http://www.mawsoah.net>
- ۱۰- السجستاني، سليمان بن الأشعث بن شداد بن عمرو، (۳۷۵ هـ) سنن أبي داود، المكتبة الشاملة.
- ۱۱- الطبراني، سليمان بن أحمد بن أيوب بن مطير، (۳۶۰ هـ) المعجم الكبير للطبراني، دار البشائر الإسلامية.

۱۲- العسقلاني، شهاب الدين أبو الفضل، أحمد بن علي بن محمد بن محمد بن علي، (۸۵۲هـ) روضة المحدثين، الناشر: دار أضواء السلف، الطبعة: الأولى، ۱۴۲۸ هـ - ۲۰۰۷ م .

۱۳- القرطبي، محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرح الأنصاري، (۶۷۱ هـ) تفسير القرطبي، القاهرة، دار الكتب المصرية.

۱۴- الموصلي، أبو يعلى أحمد بن علي بن المثنى بن يحيى بن عيسى بن هلال التميمي، (۵۳۰۷هـ) مسند أبي يعلى، الناشر: دار المأمون للتراث دمشق، الطبعة: الأولى، ۱۴۰۴ - ۱۹۸۴.

۱۵- النووي، أبو زكريا محي الدين يحيى بن شرف، (۶۷۶ هـ) رياض الصالحين، دمشق، دار ابن كثير للطباعة.

۱۶- النيشاپوري، مسلم بن الحجاج (۲۶۱ هـ) صحيح مسلم، بيروت: دار إحياء التراث العربي.

۱۷- حجازي، أبو اسحاق الحويني، محمد شريف (۳۵۱ هـ) سلسلة الأحاديث الصحيحة، جمهورية مصر العربية، دار ابن عباس.

۱۸- حمزة، محمد قاسم، منار القاري شرح مختصر صحيح البخاري، الناشر: مكتبة دار البيان: دمشق - الجمهورية العربية السورية، مكتبة المؤيد، الطائف - المملكة العربية السعودية، عام النشر: ۱۴۱۰ هـ - ۱۹۹۰ م.

۱۹- شهراني، پوهاند نعمت الله، تفسير سورة حجرات، سال طبع: ۱۴۱۰ هـ ق ناشر: مكتب الخدمات.

۲۰- طباره، عبدالفتاح، عقيف طباره، مترجم: عبدالحق "عتيد" روح اسلام، سال طبع: (۱۹۹۸ م)

۲۱- علوان، عبدالله، ناصح، اخوت اسلامي، سال طبع (۱۴۰۱ هـ ق) (۱۳۶۸ هـ ش).

۲۲- مالك بن أنس أبو عبد الله الأصبحي، (۱۷۹هـ) الموطأ، دمشق: دار القلم.

۲۳- هنائي، علي بن الحسن، (۳۰۹ هـ) المنجد في اللغة، القاهرة: عالم الكتب.

مُطالعه او پوهنه

لومړۍ برخه

استاد محسن حنيف

پوهنې ته هڅوونکي کتابونه لوستل:

پوهنې ته د تشويق او هڅونې لپاره يوه گټوره لاره دا هم ده، چې انسان داسې کتابونه مطالعه کړي، چې د پوهنې په ارزښت يې پوه او ورته يې وهڅوي.

په دې برخه کې ډېر کتابونه ليکل شوي دي.

زه دلته يو څو د بېلگې په توگه يادوم: «جامع بيان العلم وفضله» لابن عبد البر، «المشوق إلى القراءة وطلب العلم» د علي بن محمد، «العلم: فضله وكيفية طلبه» جمع وإعداد: مكتب الأجهوري للبحث العلمي، «العلم فريضة شرعية وضرورة عصرية» لأحمد محمد الشرقاوي او په پښتو کې «د ښوونې او روزنې ارزښت» د محسن حنيف ليکنه او يا لږ تر لږه د رياض الصالحين د «فضل العلم» باب خو لوستل په کار دي.

د اهل علم ملگرتيا

يو له هغو لارو چې انسان پوهنې ته تشويقوي، له اهل علم سره ملگرتيا ده.

د اهل علم ملگرتيا او پوهنې ته تشويقوونکي چاپېريال ډېره مثبتې اغېزه لري، بالعکس له بدو سره ملگرتيا انسان بدو کارونو ته هڅوي؛ له همدې امله په اسلام کې د بدکارو خلکو له چاپېرياله پر هجرت ټينگار شوی دی» (۱).

دا ځکه چې له هغوی سره گډ ژوند پر انسان بده اغېزه کوي؛ همدا وجه ده چې په علمي چاپېريال کې اوسېدونکي خلک د نورو په پرتله پرمختللي او اخلاق يې سم وي.

له دې سربېره، د علم دوسته خلکو سیرت او ژوند مُطالعه کول، د دې ترڅنگ چې انسان پوهنې ته هڅوي، د هغوی له تجربو يې هم خبروي، خو په خپل ژوند کې گټه ورڅخه پورته کړي، لکه په قرآن کریم کې چې د پيغمبرانو د کيسو او ژوند مهمې برخې ذکر شوې» (۲).

د علماوو په ژوند کې د وخت او علم د ارزښت په اړه هم ډېر گټور کتابونه ليکل شوي، لکه: «قيمة الزمن عند

العلماء»، «العلماء العُزَّاب» لعبد الفتاح أبي غدة، «عُلُو الهمة»، «الوقت في حياة المسلم» للدكتور يوسف القرضاوي، «تعليم المتعلم طريق التعلم» لبرهان الاسلام او داسې نور... .

په «العلماء العُزَّاب» کې د هغو عالمانو د احوالو بيان دی، چې خپل ژوند يې علم او پوهنې ته وقف کړی وو او تر پايه د واده څښتنان نه شول، لکه: امام بخاري (رحمة الله عليه)، امام نووي (رحمة الله عليه) او نور... .

دا او ورته نور کتابونه دي، چې په لوستلو يې له مطالعې او پوهنې سره د انسان مينه پيدا کيږي.

د بدلون پخه اراده

که انسان رښتينې پخه اراده وکړي او د نېک هدف لاس ته راوړل په جدي ډول وغواړي، هر ورو يې عمل ته هڅوي.

نو لومړی بايد انسان د علم حاصلولو لپاره پخه اراده او کلک تصميم ولري.

احمد بن يحيى شيباني بغدادی

چې په نحو، لغت، ادب، حدیث او علم قراءت کې امام و، د مړینې سبب یې همدا و چې د خپل ژوند په وروستي پړاو کې، په لاره کې یې کتاب لوست، په دغه حالت کې یوې ژورې کندی یا څا ته ولوېد، همغه و چې له شاه څخه ژوندی له راویستلو وروسته په دویمه ورځ وفات شو.

یو عربی مثل دی وایي:

(مَنْ طَلَبَ وَجَدَ وَجَدَ).

یعنې: څوک چې د یو څه په لټولو کې کوښښ وکړي، وبه یې مومي.

مثبت فکر کول

د مثبت فکر مثال دا دی، چې انسان له ځان سره داسې وانگېري: «زه د پرمختګ لپاره زدکړه کوم او پرمختګ هم کولای شم». دا انگېرنه باید ونه لرې، چې: «ما ته به مطالعه څه

ګټه وکړي؟»، دا زیان زېږوونکې جمله ده، الله تعالی فرمایي:

﴿وَلَا تَأْسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِئُكُمْ مِنَ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْفَوْقُ﴾

الکفرون ٢١٠ یوسف: ٨٧

ژباړه: د الله له رحمته مه

ناهیلي کېږئ؛ ځکه د الله له

رحمته له کفارو پرته بل څوک نه

ناهیلي کېږي.

پر ځان باور

پر ځان باور هم د یو عمل په ترسره کولو کې ډېره مثبت اغېزه لري. نو انسان باید د علم په تر لاسه کولو کې هیڅکله هم خپل همت او پر ځان باور له لاسه ورنه کړي.

منفي فکرونه او سستي له ځانه لرې کول یو له هغو لاملونو څخه، چې د مطالعې او پوهنې په وړاندې خنډ ګرځي، منفي فکرونه کول دي.

داسې چې انسان وانگېري: «زما حافظه ضعیفه ده، مطالعه نه شم کولای».

دا ناسمه انگېرنه ده؛ ځکه حافظه چې څومره وکارول شي، هغومره غښتلي کېږي، نو د مطالعې په کولو سره، د انسان حافظه نوره هم قوي کیږي. تاسو یې تجربه کړئ، فکر وکړئ، چې د یوه شپون حافظه به ډېره غښتلي وي که د قرآن د حافظ؟ هر څه په استعمال سره کمیږي او زېږي، خو علم په استعمال سره زیاتېږي او تازه کیږي.

د عمر په هر پړاو کې د پوهنې تر لاسه کولو هڅې

د عقل غوښتنه دا ده، چې د ګټور کار لپاره کله هم چې فرصت رامنځته کیږي، باید له دې فرصت څخه په استفادې، هغه کار تر سره شي، پېغمبر ﷺ فرمایلي دي: (إِنْ قَامَتِ السَّاعَةُ وَفِي يَدِ أَحَدِكُمْ فَسِيلَةٌ فَإِنْ اسْتَطَاعَ أَنْ لَا تَقُومَ حَتَّى يَغْرُسَهَا فَلْيَغْرُسْهَا) «۳»

ژباړه: که د قیامت ورځ قائمېږي په

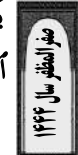
داسې حال کې چې له تاسې نه د یو کس په لاس کې نیالګی وي، نو که یې وکولای شول چې د قیامت تر قائمېدو مخکې یې کېږي، نو هغه دې کېږي.

که څه هم دا حدیث شریف په خصوصي ډول د نهالګیو کېږلو اهمیت په ډاګه کوي، خو په عمومي ډول د هر ډول ګټورو کړنو ترسره کولو لپاره انسان ته پکې ترغیب دی او علم له شکه پرته د ګټورو کړنو سرچینه ده، نو د هغه د حاصلولو لپاره باید هروخت هڅې تر سره شي.

وینښ او پرمختللي قومونه، علم او مطالعې ته ارزښت ورکوي، اسلامي اُمت هم په خپل تېر ځلاند دور کې له پوهنې او مطالعې سره یې د مینې داسې مثالونه شته، چې انسان ورته هیښ پاتې کیږي، لکه: ابوبکر بن خیاط نحوي چې هر وخت حتی په لاره کې به یې هم کتاب لوست، چې له وجې به یې کله کندی ته ولوېد. «۴»

احمد بن يحيى شيباني بغدادی چې په نحو، لغت، ادب، حدیث او علم قراءت کې امام و، د مړینې سبب یې همدا و چې د خپل ژوند په وروستي پړاو کې، په لاره کې یې کتاب لوست، په دغه حالت کې یوې ژورې کندی یا څا ته ولوېد، همغه و چې له شاه څخه ژوندی له راویستلو وروسته په دویمه ورځ وفات شو. «۵»

په همدې اساس، د مطالعې او علم

ارزښت ته په کتو، عمر او وخت ته باید و نه کتل شي، هر وخت او د ژوند په هر پړاو کې باید تر لاسه شي؛ تر څو په دنیا کې هوسا ژوند او آخرت کې کامیابي مو په برخه شي.

مونږ په خپل ځلاند تاریخ کې د علماء کرامو داسې ډېرې بیلګې لرو، چې د ژوند په وروستیو کې یې علم حاصل کړي.

امام بخاري رحمه الله وايي: «وَقَدْ تَعَلَّمَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ فِي كِبَرٍ سِنَّهُمْ» (۶) يعني د پیغمبر ﷺ اصحابو په زړوالي کې زده کړه تر لاسه کړې.

که د پیغمبر ﷺ صحابه کرام د ډاډمن حالت په انتظار شوي وای، په مکه مکرمه کې به یې هیڅ نه وای زده کړي، په داسې حال کې چې هغوي د دین اصول په مکه مکرمه کې زده کړي ول. ابن عقيل حنبلي رحمه الله تر آتیا کلنۍ په پورته عمر کې هم د علم په لټه کې و او دا یې ویلي:

ما شابَ عَزْمِي وَلَا حَزْمِي وَلَا خُلُقِي ... وَلَا وَفَائِي وَلَا دِينِي وَلَا كَرَمِي وَإِنَّمَا إِعْتَاظَ رَأْسِي غَيْرَ صِبْغَتِهِ ... وَالشَّيْبُ فِي الرَّأْسِ دُونَ الشَّيْبِ فِي الْهَمَمِ (۷)

ژباړه: نه مې هوډ زوړ (کمزوری) شوی، نه مې ځواک، نه مې اخلاق، نه مې وفا، نه مې دین او نه مې سخاوت، یوازې د سر وینستانو مې رنگ بدل کړی او د سر زړوالی د همت زړوالی نه دی.

يو له هغو لارو چې انسان پوهنې ته تشويقوي، له اهل علم سره ملګرتيا ده. د اهل علم ملګرتيا او پوهنې ته تشويقوونکي چاپېريال ډېره مثبتۀ اغېزه لري، بالعکس له بدو سره ملګرتيا انسان بدو کارونو ته هڅوي؛ له همدې امله په اسلام کې د بدکارو خلکو له چاپېرياله پر هجرت ټينګار شوی دی.

حافظ ابن حجر د حديثو په اصولو کې ډېر غوره او ارزښتمن کتاب «نخبة الفكر» په سفر کې ليکلی. (۸) که دغو شخصيتونو په دغو سختو شرايطو کې علم نه وای زده کړی، دې لوړ مقام ته نه شوای رسېدلای. همدا د عقل او بشري تجربې غوښتنه هم ده؛ د بېلګې په توګه، که افغانانو د بشپړ ډاډمن حالت د انتظار په پلمه زده کړه او مطالعه پرې ايښې وای، يو بشپړ نسل به يې يو مخ نالوستی وای، همدغه څه چې يې اوس زده دي، دا به يې هم نه وای زده.

په همدې اساس، د علم زده کړه، په هر ډول شرايطو کې چې ممکن وي، بايد ترلاسه شي.

د مطالعې چاپېريال

مُطالعه، فکري عمل دی چې آرام ذهن او ډاډمن چاپېريال ته اړتيا لري.

ډاډمن چاپېريال، چې انسان ته د مطالعې زمينه برابروي، تل د اهل علم ارمان پاتې شوی، له امام احمد بن حنبل (رحمة الله عليه) نه پوښتنه وشوه: د څه شي هيله لرې؟ نوموړي په ځواب کې وويل: سَنَدٌ عَالٍ، وَبَيْتٌ خَالٍ (۹).

ژباړه: عالي سند او خالي ځای.

(عالي سند) هغه ته ويل کېږي، چې تر پیغمبر ﷺ د راويانو شمېر کم وي، چې له وجې يې په هغه کې د لاسوهنې او جعل کارۍ امکان لږ وي. خالي ځای يې ځکه ارمان و، چې په ډاډمن ډول مطالعه په کې وکولای شي.

نور بيا...

اخځليکونه:

- ۱- سورة النساء: ۱۰۰.
- ۲- سورة الأنعام: ۹۰ و سورة يوسف: ۱۱۱.
- ۳- الادب المفرد للبخاري، حديث شمېره: ۴۷۹.
- ۴- علو الهمة ص ۱۷۴.
- ۵- علو الهمة ص ۱۷۶.
- ۶- صحيح البخاري، كتاب العلم، باب الاغتباط في العلم.
- ۷- علو الهمة: ۲۰۲.
- ۸- نزهة النظر، مقدمة المحقق ص ۱۳.
- ۹- صبح الأعشى في صناعة الإنشاء ج ۱ ص ۳۷۵.

د افغانستان اسلامي امارت

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت

د علمي مجمع ریاست

د دارالافتاء آمریت

د کابل اوسیدونکي عبدالمعروف استفتاء چي د (د مخدره اونشه يې توکو مورد) کي ده

به مقام محترم وزارت ارشاد حج و اوقاف

قابل توجه ریاست مجمع علمي ! السلام عليكم ورحمة الله وبرکاته

محترما:

در مورد تولید، استفاده و اضرار مواد مخدر که امروز هموطنان ما به مشکلات متعدد از این ناحیه مبتلاء می باشند؛ می خواهم از نظر شرعی و فقهی معلومات داشته باشم تاموضوع را به هموطنان شریک ساخته در جلوگیری از آن مفید و مؤثر قرار گرفته مستحق اجر و ثواب قرار گیریم.

الجواب باسم ملهم الصواب

حامدا و مصليا و به نستعين

محترم مستفتي صاحب!

د نشه يې توکو او مخدره موادو استعمال، پلورل، پيرودل، واردول، صادرول او ترويجول که په هره وسيله وي حرام او ناروا دي. ځکه د مخدره موادو په تجارت، انتاج او خرڅلاو کې په گناه کې همکاري د منکراتو په اشاعه کې کمک او رضایت دی چې دا ټول کارونه د شریعت له نظره جواز نه لري په اړه يې الله تعالی فرمایي:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ المائدة: ۲

يعني تاسو يو تر بله په نيکي او پرهيزگاري باندې کمک وکړئ، او په گناه او ظلم باندې يو تر بله کمک مه کوئ.

همدارنگه: د مخدره موادو او نشه يې توکو ټول انواع که هغه طبعي وي او که مصنوعي چې تخدير راوړي او يا نشه پرې راځي پرته له ضرورته د نشی کولو په نيت يې استعمالول، خوړل، څښل، بويه ول او پيچکاري کول حرام دي، ځکه مخدره مواد عقل او جسم ته ضرر رسوي چې دا کار د شرعي نصوصو او شرعی مقاصدو خلاف عمل دی.

سربيره په دې، د ولی الامر په حکم او فرمان سره د کومو اشياوو چې نهی اعلان شي هغه حرام گرځي لکه چې په دې اړه (۳) گڼه فرمان په ۱۴۴۳/۲/۱۵ کې صادر شوی چې د همدې فرمان په اساس د مخدره موادو استعمال، واردات، صادرات، انتقال، پلورل او پيرودل حرام گرځي.

همداډول د انسان افضليت په نورو مخلوقاتو باندې به الهي خطاب او شرعي مکلفيت باندې گڼل شوی چې بيا دا مکلفيت د انسان ترعقل پورې تړاو لري لهذا د هر هغه څه د استعمال او استفادې څخه چې د عقل د خرابي، تعطيل اوبیکاري سبب گرځي په شریعت کې ورڅخه ځان ژغورل لازمي گڼل شوي دي.

بل دا چې مخدره توکي نه تنها دا چې عقل ته زیان رسوي بلکه ډیر زیات دیني، دنیوي، فردي او اجتماعي هلاکونکي

زيانونه لري د مثال په توگه:

(۱) - ديني زيانونه: چې اجمال يې د بقري صورت په (۹۰) آيت كې داسې ذكر شوى.

ژباړه: اى هغو كسانو چې ايمان مو راوړى دى بې شكه شراب او قمار او بوتان او غشي پليت دي د شيطان د كړنو څخه دي نو اجتناب ترې وكړئ، شايد چې كاميابي تر لاسه كړئ، يقيناً شيطان غواړي چې ستاسو په منځو كښې د شرابو او قمار بازى په سبب دښمني او حسد واچوي او هم مو د الله ﷻ د يادولو او د لمانځه څخه منعه كړي.

(۲) - جسمي زيانونه: هغه دا چې د انسان عصبي سيستم خرابه وي په ځانگړي توگه د دماغو مركزي ماغزه مختل كوي همدارنگه د بدن ټول اعضاء ضعيف، سست، ستړي او د درانه خوب لامل گرځوي چې په نتيجه كې يې تنفسي سيستم برباديگي او د ادرار په مجراگانو كې مختلف امراض رامنځ ته كوي، د ستوني او حنجرې التهاب پيدا كوي، په ټول وجود كې تسمم رامنځ ته كوي بالاخره انسان خپل انساني كرامت له لاسه وركوي.

(۳) - اجتماعي او اخلاقي زيانونه: لكه د مصارفاتو د بې حده زياتوالي له سببه د فاميلونو او اولادونو د نفقې، مسكن، صحت او تعليم او تربيه ستونځې رامنځته كوي.

(۴) - فردي او اجتماعي اقتصاد ته زيان: د مخدره موادو اعتياد د ژوندانه په ټولو برخو كې اقتصادي او فردي فوق العاده منفي اثرات لري.

(۵) - دسوالگرو زيات والى: د دې بدې پديدې له امله خلك هر څه له لاسه وركوي لكه نن صبا چې يې مونږ گورو په سلهاو په نشو روږدو ځوانانو خپل صحت، مال او عزت له لاسه وركړى دى او په سركونو، مسجدونو، كوڅو او بازارونو كې دمخدره موادو لپاره د څو روپو د پيدا كولو په خاطر سوالگري كوي.

(۶) - ماشومانو ته زيان: د مخدره موادو زيانونه د هغه ماشومانو ژوند ته چې معتاد مور او پلار ولري غالباً شديد دى چې د هغوى ژوند ته زيان اړوي او دسالمې تربيه څخه محروم پاتې كيږي.

(۷) - د قتلونو، غلاگانو، لاروشكولو، ترافيكې حادثات او د محلي او بين المللي مافيايي كړيو د ظهور لامل گرځي.

(۸) - د احساساتو او عاطفې له منځه تلل. چې په نشه روږدۍ شخص د نشې په حالت كې د تحليل او تصميم گيري توان نه لري، زيات وخت روږدۍ كس په خپلو خبرو كنترول نه لري او په خپلو توهين آميزه خبرو نوروته زيان رسوي.

(۹) - په نشه يې توكو روږدي كسان په گنده ځايونو كې ژوند كوي چې ورسره ټول ماحول د گندگۍ نه ډك وي بدبوبي وي او هم نور خلك ورسره په تكليف وي.

(۱۰) - او په نشه يې توكو روږدي كسان د امراضو دخوريدو سبب هم گرځي خپله خو په مختلفو مرضونو اخته وي نور خلك هم د ځان سره مريضان كوي.

(۱۱) - همدارنگه د روږدو كسانو عفت او عزت كاملاً له منځه درومي خصوصاً هغه زاننه چې په دغه مريضې اخته وي اوبيا د پلونو لاندې په بې حيايۍ او بي عزتۍ كې ژوند تېروي. چې دا د اسلامي اخلاقو سره بلكل خلاف ده او هم زمونږ د دې درنې معاشرې د كلتور او عنعناتو سره په ټكر كې ده.

(۱۲) مقصد دا چې د دغه ناوړه توكو واردونكي او تسهيلونكي د ډير لوى جرم مرتكب دي الله ﷻ دى مونږه ټول مسلمانان ورڅخه وساتي. والله اعلم و علمه اتم.

والدليل على ماقلناه :

(۱) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾﴾ المائدة: ۹۰ - ۹۱

(۲) ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى الْهَلَاكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ البقرة: ۱۹۵

(۳) ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ النساء: ۲۹

(٤) - (عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - (كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَنْ مَاتَ وَهُوَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ يَدْمُنُهَا لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ) سنن أبي داود (٣) توك (٣٦٨) مخ - طبع - دار الكتاب العربي - بيروت).

(٥) - (عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُقْتَرٍ) السنن الكبرى (٨) توك (٢٩٦) مخ - طبع - دائرة المعارف (هند).

(٦) - (عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (لَاضِرُّرٌ وَ لَاضِرَّارٌ) سنن ابن ماجه (٢) توك (٧٨٤) مخ - دار الفكر - بيروت).

(٧) - (عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ) السنن الكبرى (٨) توك (٢٩٦) مخ - طبع - دائرة المعارف).

(٨) - (كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ ، إِنَّ اللَّهَ عَهْدٌ لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ قَالُوا : وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ ؟ قَالَ : عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ ، أَوْ عَصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ) صحيح مسلم (٣) توك (١٥٨٧) مخ).

(٩) - (عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ : (كُلُّ مُخْمَرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَنْ شَرِبَ مُسْكِرًا بُخِستَ صَلَاتُهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ ، قِيلَ وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ : صَدِيدُ أَهْلِ النَّارِ) سنن أبي داود (٣) توك (٣٦٨) مخ).

(١٠) - (لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَمُبْتَاعَهَا وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمُخْمُولَةَ إِلَيْهِ) سنن أبي داود (٣) توك (٣٦٦) مخ - طبع - دار الكتاب العربي - بيروت).

(١١) - (وَلَا يَجُوزُ أَكْلُ الْبُنْجِ ، وَالْحَشِيشَةِ ، وَالْأَقْيُونِ وَذَلِكَ كُلُّهُ حَرَامٌ لِأَنَّهُ يُفْسِدُ الْعَقْلَ حَتَّى يَصِيرَ الرَّجُلُ فِيهِ خَلَاعَةً وَفَسَادًا وَيَصُدُّهُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ) الجوهرة النيرة (٥) توك (٢٣٩) مخ طبع - موقع الإسلام).

(١٢) - (وَيَحْرُمُ أَكْلُ الْبُنْجِ وَالْحَشِيشَةِ) هِيَ وَرَقُ الْقَتَبِ (وَالْأَقْيُونُ) لِأَنَّهُ مُفْسِدٌ لِلْعَقْلِ وَيَصُدُّ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ (لَكِنْ دُونَ حُرْمَةِ الْخَمْرِ ، فَإِنْ أَكَلَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ لَا حَدَّ عَلَيْهِ وَإِنْ سَكِرَ مِنْهُ بَلْ يَعْزُرُ بِمَا دُونَ الْحَدِّ) رد المحتار (٢٧) توك (٢٢٠) مخ - طبع - موقع الإسلام).

(١٣) - (وَالْحَاصِلُ أَنَّ اسْتِعْمَالَ الْكَثِيرِ الْمُسْكِرِ مِنْهُ حَرَامٌ مُطْلَقًا كَمَا يَدُلُّ عَلَيْهِ كَلَامُ الْغَايَةِ . وَأَمَّا الْقَلِيلُ ، فَإِنْ كَانَ لِلْهُوَ حَرَامًا ، وَإِنْ سَكِرَ مِنْهُ يَقَعُ طَلَاقُهُ لِأَنَّ مَبْدَأَ اسْتِعْمَالِهِ كَانَ مَحْظُورًا ، وَإِنْ كَانَ لِلتَّدَاوِي وَحَصَلَ مِنْهُ إِسْكَارٌ فَلَا) رد المحتار (٢٧) توك (٢٢٣) مخ - طبع - موقع الإسلام).

(١٤) - (السُّكْرُ مِنَ الْبُنْجِ وَلَبَنِ الرَّمَكَةِ حَرَامٌ بِالْإِجْمَاعِ كَذَا فِي جَوَاهِرِ الْأَخْلَاطِيِّ) الهنديّة (٥) توك (٤١٥) مخ - طبع دارالمعارف).

(١٥) - (وأما الذي يسقى الناس البنج والشوكران ونحوه مما يذهل الانسان او يذهب العقل ثم يأخذ منه فان هؤلاء لا يقتلون ولكن يعاقبون عقوبة شديدة و يحبسون حتى تعلم توبتهم ويغرمون ما اخذوا من الناس) التنف في الفتاوى لابي

الحسن علي بن الحسين بن محمد السعدي (٢) توك (٦٩٥) مخ (٢) توك (٢٩٦) مخ - طبع دار الفرقان - بيروت).

(١٦) - (ومع نهى ولي الأمر عنه حرم قطعاً) الدر المختار (٦) توك (٤٦٠) مخ - طبع - دار الفكر بيروت).

(١٧) - (إن الحشيشة حرام ، يُحَدُّ مَتَنَاوِلُهَا كَمَا يَحْدُ شَارِبُ الْخَمْرِ ، وَهِيَ أَخْبَثُ مِنَ الْخَمْرِ مِنْ جِهَةِ أَنَّهَا تَفْسِدُ الْعَقْلَ وَالْمَزَاجَ ، حَتَّى يَصِيرَ فِي الرَّجُلِ تَخَنُّتٌ وَدِيَاثَةٌ ، وَغَيْرُ ذَلِكَ مِنَ الْفَسَادِ ، وَأَنَّهَا تَصُدُّ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ، وَهِيَ دَاخِلَةٌ فِي مَا حَرَّمَهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنَ الْخَمْرِ وَالْمُسْكِرِ لَفْظًا أَوْ مَعْنَى) الفقه الإسلامي و أدلته (٧) توك (٤٤٥) مخ - طبع دارالفكر).

کارکردها و گزارش ها

خبرنگار مجله

له هېواد څخه حرمینو شریفینو ته د عمرې اداء کولو لپاره د تگ لړۍ

د ۱۴۴۴ هـ ق کال د محرم الحرام ۲۲مه چې د (۱۴۰۱ هـ ش کال د سنبلې له ۲۷مې سره سمون لري)

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت تر څارنې لاندې، د شمشاد او سلطان مدني سياحتي شرکتونو له خوا د عمرې د اداء کولو لپاره د حاجيانو لومړۍ کاروان د کابل له نړيوال هوايي ډگر څخه د حرمینو شریفینو په لور روان شو. په همدې تړاو د کابل په هوايي ډگر کې غونډه جوړه شوې وه، چې په کې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت مالي او اداري مرستيال مولوي عارف الله "عارف"، د دغه وزارت يو شمېر رئيسانو، د يادو سياحتي شرکتونو مسوولينو او (۸۵) تنو معتمرینو گډون درلود. په دغه غونډه کې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت مالي او اداري مرستيال د عمرې د فضيلت په اړه د خبرو په ترڅ کې، له څو کلونو ځنډ وروسته د عمرې د پروگرام په بيا پيلېدو خوښي څرگنده کړه او زياته يې کړه چې يادو شرکتونو له سعودي عربستان څخه د جواز اخيستلو وروسته وتوانيدل ترڅو خپل هيوادوال د عمرې په موخه حرمینو شریفینو ته واستوي. ښاغلي عارف همدا راز زياته کړه: دغه وزارت هڅه کړې څو هغو شرکتونو ته جواز ورکړي، چې د سفر پر مهال حاجيانو ته غوره خدمات وړاندې کوي.

ورپسې د عمرې اداء کولو د اتحاديې رئيس حسنيار حسن زى منگل، د افغانستان د متشبثينو د بورد مرستيال کاشف علي خيل، د معتمرینو په استازيتوب ضياء الله حيدري، د کابل هوايي ډگر په استازيتوب مفتي طارق خبرې وکړې. حسن زى منگل د خپلو خبرو په يوه برخه کې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له هلو ځلو او هر اړخيزې همکارۍ څخه مننه وکړه، چې د عمرې زيارت کوونکو د لېږلو په پروگرام کې يې ورسره مرسته ترسره کړې ده. د غونډې په پای کې د یاد وزارت مالي او اداري مرستيال له خوا معتمرینو ته د سفر اسناد ورکړل شول.

د پکتيا ولايت د ارشاد، حج او اوقافو رياست

د ۱۴۴۴ هـ ق کال د صفر المظفر ۳۰مه چې د (۱۴۰۱ هـ ش کال د ميزان له ۴مې سره سمون لري)

د ارشاد، حج او اوقافو محترم مقام د حکم په اساس څلور کسيزه هيئت پکتيا ولايت د ارشاد، حج او اوقافو رياست د يو کال کارونو د ارزونې په تړاو سفر درلود.

په دې سفر کې د ارشاد، حج او اوقافو وزارت اړوند د مالي او اداري رئيس مولوي عبدالولي حقاني، د مرکزي اوقافو رئيس قاري نورالله غفوري، د اوقافو مسلکي آمر مولوي عبدالباقي عاصم او د تدارکاتو مسؤل گډون درلود، چې مشري يې د مالي او اداري رئيس مولوي عبدالولي حقاني پر غاړه وه.

د پکتيا ولايت د ارشاد، حج او اوقافو رياست په مقام کې له مرکز څخه راغلي هيئت ته ددې رياست رئيس مفتي عبدالستار سيرت لخوا ښه راغلاست وويل شو او لنډه پيژندنه ترسره شوه.

ورپسې د یاد هیئت مشر مولوي عبدالولي حقاني خپله لنډه وینا وکړه او زیاته یې کړه، چې هیوادوالو ته د ښو خدمتونو د وړاندې کولو په موخه اړینه ده چې مامورین باید خپلو دندو ته پاملرنه وکړي، په خپل وخت سره دندو ته حاضر شي، د جُمعې خطبې دې په خپل وخت د مرکز او ولسوالیو اړوند جوماتونو ته ورسول شي او په دې ولایت کې د اوقافي ځایونو په ځمکو د سوداگریزو دوکانونو او مارکیتونو د جوړولو په اړه هلې ځلې ترسره شي.

همدارنگه یې د وزارت ځینو کړنو ته چې ترسره شوي دي هم اشاره وکړه، لکه په مرکز او ولایتونو کې د حسن قرأت سیالۍ پیلول، د افغان حاجیانو د سهمې په برخه کې ددې وزارت محترم وزیر هڅې او په همدې تړاو د سعوي عربستان هیواد د ارشاد، حج او اوقافو له مرستیال سره لیدنه.

وروسته ددې ریاست رئیس مفتي عبدالستار سیرت راغلي هیئت ته د خپلو کارمندانو دکارونو د ښه ترسره کولو په تړاو ډاډ ورکړ او د جوماتونو او اوقافي ځایونو په تړاو یې ځېنې معلومات هم ورکړل.

یاد هیئت د ارشاد، حج او اوقافو ریاست د ارزونې سربېره د اوقافي ملکیتونو، مرکزي لویه عیدگاه، او جوماتونو څخه هم لېدنه وکړه.

آغاز پرداخت پول باقیمانده مصارف حج برای حجاج سال ۱۴۰۱ هجری شمسی در مجتمع حجاج زون مرکز

توزیع پول مازاد مصارف حج سال ۱۴۴۳ هجری قمری برای حجاج در مرکز وولایات.

روند توزیع پول باقی مانده حجاج مرکز و نواحی شهر کابل به اساس نمبر پرواز مطابق به جدول تعیین شده ادامه دارد.

حجاج محترم مرکز و نواحی شهر کابل نظر به نمبر پرواز به مجتمع حجاج مراجعه نموده و در صف های منظم هر کدام بنوبه خویش پول اضافی خود را اخذ می نمایند.

با چند تن از حجاج محترم مصاحبه صورت گرفته است، آنها از این اقدام نیک خرسند بوده و از رهبری وزارت ارشاد، حج و اوقاف نهایت ابراز خوشی و قدردانی نموده و اظهار داشتند که این نخستین بار است که شفافیت و حساب دهی را در پروسه حج شاهد می باشند.

ریاست دفتر!

۱- چهار شماره مصوبه و (۲) احکام کابینه امارت اسلامی در ماه سنبله سال ۱۴۰۱ به این وزارت واصل و بعداز ملاحظه شد مقام محترم وزارت رسماً غرض اجراءات بعدی به بخش های ذیربط تکثیر گردیده است.

۲- ترتیب چهار شماره پیشنهاد و ارسال آن به مقام عالی ریاست الوزراء.

۳- ارسال و مرسل (۲۷۸) شماره مکتوب به ادارات و ریاست های مرکزی مربوط وزارت ارشاد، حج و اوقاف.

۴- تحریر احکام (۹۸۰) شماره مکتوب واصله ادارات، عرایض مراجعین و اسناد ریاست های مرکزی وزارت.

۵- اخذ (۹۶۱) شماره مکتوب واصله وزارت خانه ها و ادارات مستقل امارت اسلامی افغانستان و ارسال آن بعد از ملاحظه شد حکم مقام محترم وزارت به ریاست های مربوط غرض اجراءات بعدی.

۶- ارسال (۷۲۰) شماره مکتوب از طریق پوسته خانه به مراجع محترم ذیربط.

۷- تنظیم ملاقات (۲۵۷) تن از مراجعین با مقام محترم وزارت.

۸- طی مراحل (۳۵۵) عریضه مراجعین بعد از حکم مقام محترم وزارت.

۹- تحریر و ترتیب تعداد (۷) شماره اسناد غرض صدور و اعاده (۸) جلد پاسپورت برای کارمندان وزارت.

۱۰- معرفی پنج تن از قراء ممتاز جهت اشتراک در سی و نهمین دور مسابقات به کشور ایران.

ریاست مالی و اداری

مدیریت عمومی بودجه

۱- اجرای حواله ها طور تحویل و قطعی جمعاً مبلغ (۵۹۸۳۷۶۳) افغانی.

۲- اجرای حواله طور تحویل و وجه سردهستی اجرا شده مبلغ (۲۰۰۰۰۰۰) دو میلیون افغانی.

۳- اجرای سفریه های داخلی و خارجی.

۴- اجرای کرایه تعمیرات مربوط وزارت.

جمع آوری مبلغ (۳۰۲۳۰۰) افغانی عواید اوقافی از بابت کرایه دکاکین و تهجائی غرفه جات نواحی مرکز شهر کابل و مبلغ (۶۴۶۰۹۰۹) افغانی از ولایات که جمعاً مبلغ (۶۷۶۳۲۰۹) افغانی را احتوا می کند و همچنان مبلغ (۲۱۷۵۰۰) افغانی نیز عواید این وزارت به حساب واردات دولت جمع و انتقال گردیده است.

مدیریت عمومی جنسی و دیپوه ها

- تنظیم و فعال سازی سیستم دیتابیس و جمع قید اجناس و لوازم به جمع استفاده کننده آن .
- توزیع تیل دیزل، پترول و روغنیا به (۲۹) عراده موتر مطابق هدایت مقام محترم وزرات.
- توزیع (۱۰) عدد رنگ پرنتر و فوتوکاپی مطابق نظریه آمریت تکنالوژی.
- توزیع روغنیا به برای ۴ عراده وسایط مختلف النوع طبق احکام مقام محترم وزارت، تحت نظر هیئت فنی.

مدیریت ترانسپورت

- ❖ رفع عوارض (۱۵) عراده وسایط بعد از نظریه هیئت فنی.
- ❖ اجرای تیل و روغنیا به ۲۹ عراده موتر برویت سیستم (GPS).
- ❖ مبالیل تبدیلی تعداد (۱۶) عراده موتر وزارت در ورکشاپ.
- ❖ ترمیم انجن یک عراده موتر بطور اساسی.
- ❖ پنچری تایرهای (۲۰) عراده موتر.
- ❖ ترمیم و مبالیل تبدیلی دو پایه جنراتور.

د عمری او زیارتونو ریاست

- د غوښتونکو شرکتونو لپاره د عمری او زیارتونو د اجازه لیک (۶۳) درخواستي فورمی ترتیبول او پر هغو یې وېشل.
- د (۶۱) متقاضی شرکتونو د اسنادو تر کتنې وروسته، اجازه لیک ورته چمتو او توزیع کول.
- د ریاست د اړوندو څانگو د اړتیاوو د پوره کولو په موخه، د (۵) وړاندیزونو ترتیب او د وزارت محترم مقام ته یې وړاندې کول.

ریاست امور قراء

- ثبت و راجستر (۳۰) باب حلقات حفظ و تجوید قرآنکریم.
- تمدید جواز فعالیت حلقات (۱۵) باب ثبت و راجستر شده این ریاست.
- ترتیب شهرت (۶۰۰) تن از فارغان بخش مکمل حفظ قرآن کریم غرض شمولیت در امتحان چهارمین دور فراغت.
- معرفی (۵) تن از قاریان ممتاز در بخش های حفظ کل قرآنکریم مع التجوید، قرائت تحقیق و قرائت ترتیل؛ غرض اشتراک در مسابقه بین المللی کشور جمهوری اسلامی ایران.
- تهیه و ترتیب (۴) قطعه طرز العمل مدیریت ها مربوط و آمریت معهد عالی قراءات.
- تعیین و توظیف کمیسیون (۴) نفری توسط مقام محترم وزارت غرض بررسی پلان یازده همین دور مسابقه سرتاسری.
- کنترول و بررسی از روند فاتحه خوانی (۱۱) باب مسجد در (۷) ناحیه شهر کابل.
- برگزاری محفل حسن قراءات میان محصلین صنوف (۱۳ و ۱۴) معهد عالی.

ریاست انسجام امور مساجد

- تهیه و ترتیب چهار عنوان خطبه پیرامون (یک سال پس از خاتمه اشغال امریکا و متحدین آن از افغانستان، دست آورد های امارت اسلامی در جریان یک سال، انواع فتنه و فساد و اضرار آن، اضرار مهلک استعمال مواد مخدر و اشیای نشه آور).
- یک مقاله تحت عنوان مبارزه با مواد مخدر غرض چاپ آن در مجله پیام حق.
- تعیین و تثبیت جهت قبله چهار محراب مسجد جدیدالاعمار.
- ارشاد و تبلیغ در دو محراب مسجد شریف (ویس قرن و امیر حمزه).
- ارایه درس ارشادی پیرامون (فرائض، سنت ها و آداب وضو، انجام اعمال نیک و غیره) همه روز به غیر از روز های

پنجشنبه در ریاست مساجد برای کارمندان و کارکنان ریاست های شش گانه). توزیع (۴) عنوان خطبه در (۱۴۳۲) محراب مسجد جامع رسمی و غیر رسمی نواحی شهر کابل و ارسال خطبه های فوق الذکر به ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات. کنترل و مراقبت از (۸۸۵) محراب مسجد در نواحی شهر کابل؛ حضور و فعالیت پرسونل، پاکی و صفایی، حلقات درسی و جلوگیری از بود باش افراد غیر مسؤول و مشکوک در مساجد با همکاری مراجع زیربط. مراقبت و بررسی از مصارف برق و نل آب دولتی مساجد، جلوگیری از اسراف، سرقت و استفاده غیر مشروع از منابع (۹۰۵) محراب مسجد نواحی بیست دوگانه شهر کابل. اخذ معلومات دقیق پیرامون (۸۵) محراب مسجد مرکز و (۲۹۰) محراب مسجد ولایات و ثبت و راجستر آن در دیتابیس ریاست و بروز معلومات (۱۰۹۱) محراب مسجد رسمی مرکز.

ریاست منابع بشری

مدیریت عمومی استخدام ولایات

ترتیب پیشنهادات انفکاک (۱۲) تن از کارمندان ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات که از اثر غیابت ترک وظیفه نموده اند و ارسال آنها به مقام محترم وزارت جهت اخذ منظوری. ترتیب پیشنهادات انفکاک (۲۰) تن از ملا امامان ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات که از اثر غیابت ترک وظیفه نموده اند و ارسال آنها به مقام وزارت جهت اخذ منظوری. استخدام (۲۰) تن به صفت امام در مساجد مربوط ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات کشور. استخدام (۱۵) تن به صفت کارمندان در ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات کشور. انفکاک (۹۱) تن از کارمندان ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات که از اثر غیابت ترک وظیفه نموده اند و ارسال آن به مقام محترم وزارت جهت اخذ منظوری. انفکاک (۱۰۰) تن از امامان ریاست های ارشاد، حج و اوقاف ولایات که از اثر غیابت و استعفاء ترک وظیفه داشتند. تحریر (۶۰۰) قطعه مکتوب انفکاک، مقرری، تثبیت سویه تحصیل و سایر امور متفرقه و تکثیر آن به شعبات مربوطه.

مدیریت عمومی استخدام مرکز

طی مراحل اسناد استخدام (۹) تن از کارمندان جدیدالشمول و معرفی آنها به مراجع صحی، جنائی و قوای بشری جهت اخذ جواز کار. انفکاک (۲۰) تن از کارمندان ریاست های مرکزی بعد از اخذ منظوری مقام محترم وزارت که از اثر غیابت، ترک وظیفه و استعفاء نموده بودند. استخدام یک تن کارکن جدید التقرر در یکی از ریاست های مرکزی وزارت. تحریر (۵۰) قطعه مکتوب مقرری، تثبیت سویه و سایر امور متفرقه و تکثیر آن به شعبات ذیربط.

مدیریت عمومی استخدام مساجد

طی مراحل اسناد استخدامی (۱۰) تن از ملا امامان نواحی شهرکابل و معرفی آنها به مراجع صحی، جنائی و قوای بشری جهت اخذ جواز کار. انفکاک (۱۰۰) تن از امامان نواحی شهرکابل بعد از اخذ منظوری مقام محترم وزارت که از اثر غیابت، ترک وظیفه و استعفاء نموده بودند.

تحریر (۲۰۰) قطعه مکتوب انفکاک، مقرری، تثبیت سویه و سایر امور متفرقه و تکثیر آن به شعبات مربوطه. معرفی (۲۰) تن از ملا امامان نواحی شهر کابل غرض تثبیت سویه تحصیلی به مراجع مربوطه. ترتیب پیشنهادات انفکاک (۳۰) تن از ملا امامان، موزنین و خادمین نواحی شهر کابل که از اثر غیابت و ترک وظیفه به مقام محترم وزارت جهت اخذ منظوری ارسال گردید.

ریاست تعلیمات دینی و تدریب ائمه

نشست رئیس تعلیمات دینی و تدریب ائمه با استاد پیتر شویتیک رئیس مؤسسه آفرین در مقر ریاست به منظور بحث

و تبادل نظر پیرامون تمویل مدارس تحت پوشش وزارت، تمدید و تعدیل پروتوکول قبلی فی مابین وزارت ارشاد، حج و اوقاف و مؤسسه متذکره.

تهیه و ترتیب شهادتنامه برای (۴۷) تن از فارغان دور اول انستیتوت تدریب ائمه و ارسال آن جهت ملاحظه شد و مهر به معینیت تعلیمات اسلامی وزارت محترم معارف.

تهیه و ترتیب رساله ای تحت عنوان اهمیت و ارزش مطالعه در (۴۱) صفحه که شامل نصاب ستاژ تدریب ائمه می باشد. تهیه و ترتیب جلد اول کتاب (اللغة العربية لغير الناطقين بها) در (۱۳۰) صفحه جهت آموزش در کورس زبان عربی برای کارمندان این وزارت.

نظارت از چگونگی فعالیت های مدارس و دارالحفاظ های خصوصی راجستر شده این ریاست.

اصدار جواز فعالیت برای چهارباب مدرسه انائیه.

نظارت از امتحانات (۱۳۷) تن شاگردان بخشهای مختلف علوم دینی مدرسه انائیه الفلاح و (۲۶۷) تن از شاگردان مدرسه ابوبکر صدیق رضی الله عنه واقع ناحیه هشتم.

طی مراحل و ثبت (۱۸۲) قطعه تصدیقنامه فارغان بخش های مختلف علوم دینی مدارس انائیه اقصی، ام البنین، حضرت عثمان (رضی الله عنه) و ارشاد القرآن و ارسال دو باره آن به مدارس مربوطه.

ارسال کاپی طرز العمل و فورم های ثبت و راجستر مدارس و دارالحفاظ های خصوصی به ولایت های کابل و فراه.

وصول گزارش از اجراءات (۲۰) باب مدرسه نواحی شهر کابل و (۷) باب مدرسه ولایات پیرامون حفظ محیط زیست و اضرار استعمال و کشت مواد مخدر از دیدگاه اسلام.

ریاست مجمع علمی

فعالیت های این ریاست با در نظر داشت پلان طرح شده، سه بخش را احتوا می کند:

الف- بخش تهیه و صدور فتاوی و ابراز نظرهای شرعی پیرامون استفتائات واصله از اشخاص، افراد و مراجع خارج از وزارت که در این بخش در برج اسد سال جاری از طریق آمریت افتاء و مفتیان کرام مربوطه به تعداد (۱۶) فتوا تهیه و صادر گردیده است.

ب- بخش بررسی و تطبیق مسوده قرآنکریم های خطاطی شده، تفاسیر، کتب و رسایل دینی و مضامین که در برج اسد سال جاری بالای (۱۸) عنوان مسوده قرآنکریم از طریق آمریت تحلیل و توسعه علمی و کارشناسان تدقیق صورت گرفته است.

د تفتیش داخلی ریاست

- د منظور شوي پلان او دوزارت محترم مقام د حکم په اساس، د (۱۴۰۰ هـ ل) کال لپاره د (هرات، کندهار او کابل) ولایتونو د ارشاد، حج او قافو ریاستونو او همداراز د کندهار ولایت د خرقې شریفې ریاست مالی، اداری او مسلکی کړنې تر پلټنې لاندې راوستل شوې.

- د ټاکل شوي هیئت د پلټنې په پایله کې، د یادو ریاستونو لپاره په (۸۶) مواردو کې اصلاحات په گوته شول (د پلټنې د پایلې راپور به د وزارت مقام له امضاء وروسته اړوندو مراجعوته لیرل کیږي).

- د (۱۵) مې ناحیې د خواجه بغرا د وقفې ملکیت په اړه د نجیب الله نومې شخص قضیه وڅېړل شوه.

- د امنیتي اطلاعاتو په اساس د کابل ولایت اړوند د وقفې ملکیتونو په هکله د (۲۸) کرایه ورکونکو د قرض موضوع وڅېړل شوه.

- د (۸) مې ناحیې د لوی پکتیا د منگلو قوم د مسجد آبادولو لپاره د پنځه جریبه وقفې ځمکې ورکولو د موضوع بررسی وشوه.

- د احسان الله نومې شخص لخوا د (۵) مې ناحیې اړوند د خوشحال خان مینې د سعد بن معاذ جامع مسجد د حریم غصبولو قضیه وڅېړل شوه.

- د دیني تعلیماتو او تدریب ائمه ریاست د ورک شویو اجناسو قضیه وڅېړل شوه.

- د (۲۲) رارسیدل شوه مکتوبونو په اړه د ریاست د احکامو په اساس لازم اجراءات تر سره شول.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ يُفِقُونَ فِي السَّاءِ وَالضَّرَّاءِ

وَالْعَيْنُ وَالْكَافُ وَالْغَيْظُ

والله يحب المحسنين

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی و سیاسی

پیام حق به منظور تعمیم فرهنگ، معارف اسلامی و ارتقای سطح علمی
هموطنان مسلمان، فرهنگیان، دانشمندان و قلم بدستان فرهیخته کشور را به همکاری فرا می خواند.

پیام حق مقالات و مطالب علمی و تحقیقی را با پرداخت حق الزحمه می پذیرد.
پیام حق در گستره نشراتی خود به موضوعات و مصادر علمی ارجحیت می دهد.
پیام حق در ویرایش، پیرایش تلخیص رد و یا قبول مطالب دست باز دارد.
پیام حق استفاده از مطالب صفحاتش را با ذکر مأخذ اجازه می دهد.
پیام حق در انتظار انتقاد های سالم پیشنهادهای سازنده و نظریات ارزنده شماست
موضوعات نشر شده در مجله پیام حق، مبیین آرا و نظریات نویسندگان می باشد.

شماره های تماس و صفحات الکترونیکی:

(۰۲۰) ۲۲۱۴۲۵۱
۰۷۷۸۸۱۲۵۳۱ - ۰۷۴۴۰۱۷۷۶۶

payamhaq@yahoo.com
payamhaqmagazin@gmail.com

www.mohia.gov.af

د ارشاد، حج او اوقافو (وزارت) ارشاد، حج و اوقاف

کابل شهرنو، چهارراهی فیض محمد خان

چاپ: مطبعه صبور

د ارشاد حج او اوقافو وزارت
Ministry of Hajj and Religious Affairs
د اطلاعاتو او عامه پوهاوي ریاست

مسجد جامع قلعه نو - بادغیس

دور دوم ، سال بیستم

شماره ششم (صفر المظفر) سال ۱۴۴۳هـ ق

مطابق سنبله و میزان سال ۱۴۰۱هـ ش